

C. Asscher - Dinkhof

B6515 076 098 3

ROZIJNTJE VAN HUIS

ROZIJNTJE VAN
HUIS

C.Asscher-Pinkhof

ROZIJTJE VAN HUIS

AMPHORA BOOKS
AMSTELVEEN, 1982

'Rozijntje van huis' verscheen als feuilleton in 'De Joodsche Jeugdkrant Betsalel' (1929, 1930).

© Amphora Books, 1982

Omslagontwerp: Mosjé Moskovits

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van stencil, druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

No part of this book may be reproduced in any form by print, photoprint, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

ISBN 90 6446 023 X

INHOUD

HOOFDSTUK I:	Ervaringen	7
HOOFDSTUK II:	Op de pijnbank	14
HOOFDSTUK III:	De verkleedpartij	20
HOOFDSTUK IV:	Rare dingen	26
HOOFDSTUK V:	De moeilijke keus	34
HOOFDSTUK VI:	Wat nu?	40
HOOFDSTUK VII:	Plannen	46
HOOFDSTUK VIII:	Afscheid	52
HOOFDSTUK IX:	Al het nieuwe	60
HOOFDSTUK X:	Twee vrijdagavonden	67
HOOFDSTUK XI:	Grote momenten	73
HOOFDSTUK XII:	Boodschappen	79
HOOFDSTUK XIII:	Van een zieke en een gezonde jongen	86
HOOFDSTUK XIV:	Lea	92
HOOFDSTUK XV:	Hoog bezoek	99
HOOFDSTUK XVI:	De grootste fuif van hun leven	106
HOOFDSTUK XVII:	Thuis	113
HOOFDSTUK XVIII:	Alles bij 't oude	121
HOOFDSTUK XIX:	De nieuwe vriend	128
HOOFDSTUK XX:	Mo als leraar	134
HOOFDSTUK XXI:	Terug	141

HOOFDSTUK I

Ervaringen

Eén ding wist Jupie alvast zeker: Tantes waren dik.

Dat was nog zo dom niet geredeneerd van Jupie. Want als je nog nooit een tante gezien hebt en je ziet er voor 't eerst van je leven één, en die ene is dik, dan ga je toch al gauw denken, dat tantes dik zijn.

Tantes waren ook aardig. Minstens zo aardig als Rozijntje. Ze hadden een schoot, waar Rozijntjes schoot niet bij halen kon. En het gekke was, dat je je als kerel van 6 jaar niet eens geneerde om nog op schoot te zitten, terwijl hij zich bij Rozijntje veel te oud voor zulke dingen gevonden had.

Ja, er gebeurden rare dingen tegenwoordig. Je kwam uit school en vond in de keuken Rozijntje met de armen over elkaar zitten kletsen met tante.

Rozijntje met de armen over elkaar! En dan zitten kletsen midden op de dag! Dat waren rare dingen. Maar je wende er gauw aan. Want het was allemaal heel gezellig.

Behalve dat tantes dik en aardig waren, waren ze ook nog knap. Had Rozijntje ooit zo'n appeltaart kunnen bakken? Ze had haar best gedaan, dat wist Jupie wel. Maar je proefde maar niet eventjes een verschil!

Het was een akelige tijd geweest voor Jupie, toen vader boven ziek was en Rozijntje zo stil en zo haastig, dat ze haast geen woord met Jupie kon praten. Hij had Rozijntje niet veel aan gevonden die laatste tijd. Wat had je nou aan zo'n zusje? Het was hoog tijd voor hem geweest, dat tante kwam, en toen was ineens de gezelligheid in huis gekomen.

En stel je voor, wat een verrassing, als je niet eens weet, dat je een tante hebt en op een goede dag wordt er gezegd, dat morgen tante komt. En je vraagt verbaasd wat voor tante en waarvandaan en

hoe ze daar ineens aan kwamen en ze zeggen je, dat je die tante eigenlijk altijd al gehad hebt, maar je wist het alleen niet. En dan komt ze en dan blijft ze ineens bij je in huis wonen, en is dik en aardig en bakt appeltaarten en maakt, dat Rozijntje met de handen over elkaar kan zitten kletsen en dat ze tijd heeft om eens voor te lezen en om veel van die prachtige Joodse geschiedenis te vertellen, waar de laatste tijd ook al niets van gekomen was.

En stel je dan voor, dat die tante bovendien nog een schoot heeft, waar je op 6-jarige leeftijd nog gerust op kunt gaan zitten.

Ja, ja, dat waren allemaal wonderlijke dingen.

Met vader was er ook zo wat raars.

Eerst al, toen tante kwam.

Tante was door Rozijntje afgehaald en ze kwamen samen aange-stapt met die dikke koffer tussen hen in, waar later nog lekkers en een cadeautje ook uitgekomen waren.

En toen had vader op de uitkijk gestaan met Jupies hand in zijn hand. En toen ze Rozijntje met tante zagen aankomen, toen had Jupie haast wel kunnen schreeuwen van de pijn in zijn hand.

Vader deed het niet expres, dat knijpen, dat merkte Jupie wel en daarom hield hij het schreeuwen ook in.

En toen stonden ze tegenover elkaar, vader heel mager en tante heel dik, en toch had Rozijntje gezegd, dat vader en tante een broertje en zusje waren.

En toen had vaders stem heel schor geklonken, toen hij zei: ‘Dag, Saar.’

En tantes stem heel hoog en zachtjes, zodat hij dacht, dat haar stem altijd zo was. Maar dat was niet zo.

En ze had haar neus gesnoten en gezegd: ‘Dag, Jozef’.

Wat klonk dat gek! Wie zei er nou ‘Jozef’ tegen een vader? Net of hij daar opeens een klein kind geworden was!

En toen Jupie opkeek naar vader, begreep hij waarom tante

‘Jozef’ tegen hem zei. Want hij wàs een klein kind geworden. Hij snoot zijn neus en droogde zijn ogen af.

En zo iets doen alleen kleine kinderen.

Maar nu was het leuke de laatste tijd bij vader, dat hij ineens hardop kon beginnen te lachen, als tante iets vertelde van vroeger, van mensen uit hun dorp, die ze precies na kon doen. Jupie had nooit eerder van die mensen gehoord. Maar nu kende hij ze helemaal. Want als tante ze nadeed, dacht je gewoon, dat ze bij je in de kamer waren. Het schenen heel grappige mensen te zijn geweest in die oude tijd. Want nooit van zijn leven had hij vader zo zien schudden van het lachen.

O, en er waren nog veel meer veranderingen.

Maar de grootste verandering kwam dan toch, toen vader en Lea en tante een hele poos in de voorkamer met elkaar hadden gepraat en toen ze terugkwamen en aan Rozijntje vertelden, dat ze een paar weken naar de grote stad zou gaan bij de vader en moeder van Lea.

Kijk, dat viel nou weer niet mee. Een paar dagen, dat was al eens eerder gebeurd, maar een paar weken! Zo’n tante was tenslotte geen Rozijntje. Behalve dan met de appeltaart en de schoot. Zie je, je was toch eigenlijk meer aan Rozijntje gewend dan aan de tante en dan een paar weken weg...

Enfin, hij zou er zich wel doorslaan. Bij hem ging het zo gemakkelijk niet om er eens een paar weken tussen uit te gaan. Anders was hij wel met haar meegegaan. Hij had zijn school; hij had zijn werk. De juffrouw zou hem maar niet één, twee, drie, een paar weken kunnen missen.

Ze zou wel erg naar hem verlangen, als ze daar in de grote stad alleen was, met niemand van huis. Hij zou haar wel eens een briefje schrijven; dat hielp wel. Hij kon tegenwoordig al schrijven. Schrijfletters ook wel. Maar liever drukletters. Met schrijfletters beefde je hand zo. En in de boeken stonden trouwens ook allemaal drukletters.

Ze mocht hem gerust in schrijffletters terugschrijven. Dat kon hij wel lezen. Als ze maar streepjes tussen de lettergrepen zette. Want grote mensen konden soms zo geweldig onduidelijk schrijven, dat ze er niets uit wijs kon worden.

En in het vooruitzicht van een drukke correspondentie kon hij haar bij het afscheid joviaal goede reis en veel plezier wensen.

lie-ve ro-zijn-je wij he-ben koek op het broot ge-hat en tan-te-saar hat het ze-lef ge-ba-ken maar jij kan ook wel koek ba-ken he maar tan-te-saar is heel lief maar jij ook en hep je veel ple-zir in lee-ja der huis en rijt daar ook een trem en hep jij der ook al in ge-ze-ten en ik ben gis-tu-ren bij wien-je ge-weest en zij kan nog niks le-zen niet joots en niet ge-woon maar zij kan het niet he-le-pen want zij is 5 jaar maar ze ook wel le-zen en hoe zijn die men-sen daar zijn ze aa-dug of naar ik kan niet bij ze is wel lief maar als ze groot is gaat je ko-men ik moet op sgool zijn en kom maar gou wir tuis want an-ders ben je daar zo a-leen nou dag van Jupie.

De brief lag op een blad, omgeven door een paar dik gesmeerde beschuiten, een eierdopje met een ei, onder een wollen hoedje, een dampend kopje thee, een mesje en een servetje.

Dat blad stond op een tafeltje voor Rozijntjes bed, maar Rozijntje wist er niets van. Ze was nog heel ver weg. Niet eens in het land der dromen, maar in het land van zo diep en heerlijk slapen, dat de dromen er niet eens binnen mochten komen.

Het was 9 uur, toen het kopje thee nog dampte.

Het was half 10, toen het kopje thee nog een beetje lauw was.

Het was 10 uur, toen het steenkoud was geworden.

En het was half 11, toen Rozijntje lui haar ogen op een kiertje durfde zetten.

En meteen herinnerde ze zich weer de onmogelijke heerlijkheid van het geval.

Zij van huis en toch ging alles goed. En toch hoefde ze zich nergens zorgen over te maken.

Dit was nu al de derde dag, dat ze zo mocht uitslapen. Dat ze wakker werd en alleen maar even uit bed hoefde om zich te wassen, en er dan met een zucht van zaligheid weer in mocht kruipen om haar ontbijt te gebruiken.

Wat hinderde het, dat het kopje thee elke morgen steenkoud was geworden? Beleefde je zo iets ooit? En dik gesmeerde beschuiten én een ei, dat nog niet eens helemaal koud was én een heerlijk bed, waar je in mocht blijven liggen, zó dat je gewoonweg je rug *voelde* uitrusten.

Ze overzag met liefdevolle blikken het blad voor haar bed en ontdekte plotseling de brief met het nauwelijks leesbare hanepootje erop.

Van Jupie! Ze ritste de brief met haar vingers open en las.

Van Jupie en van Jupie alleen! Nu zag ze, dat hij ook bepaald de brief zelf gepost had, want er was een strafportzegel op. Die schat!

Onder het lezen moest ze telkens hardop lachen. Hij wou haar voor geen geld beledigen, dat ze niet zo goed kon bakken als tante Saar. Och hemeltje, voor haar part mocht hij haar zo diep beledigen als hij maar wou. Want ze had op dat punt helemaal geen eerezucht meer. Stel je eens voor! ‘...en kom maar gou wir tuis want an-ders ben je daar zo a-leen.’ Ze was helemaal niet alleen en ze had ook helemaal geen behoefte om ‘gou wir tuis’ te komen.

Eerst uitrusten tot ze helemaal genoeg geslapen had. Eerst verwend worden tot ze helemaal weer in staat zou zijn om anderen te verwennen.

En dat dat allemaal maar kon! En mocht!

Rozijntje vroeg zich af of je wel eens te veel geluk opeens kon krijgen. Want nu leek het er haast wel op.

Straks zou ze Jupie dadelijk terugschrijven. Wat? Dat ze nog niet in de tram gezeten had, want dat ze daar te lui voor was. Dat ze erg

blij was, dat tante koek bakte en niet zichzelf. Dat de mensen daar aardig waren en niet naar, en dat ze helemaal, helemaal niet gauw thuis kwam, want dat ze helemaal, helemaal niet alleen was.

Nee! Ze zou het natuurlijk anders schrijven. Dit was niet aardig tegen Jupie. Ze zou hem vertellen hoe knap ze het vond, dat hij alleen die brief had geschreven. Maar van de strafport zou ze niks zeggen, want hij had het zo goed bedoeld. En wat verder? Wat verder?

O, heerlijk, ze hoefde zich niet te haasten. Ze had niets anders om zich bezorgd over te maken dan over haar antwoord aan Jupie.

O, heerlijk, kon je wel eens te gelukkig zijn?

HOOFDSTUK II

Op de pijnbank

Tante Saar deed al haar best om bij Jupie in de gunst te komen. Jupie deed al zijn best om bij tante Saar in de gunst te komen. Van beide kanten was er niet zo heel veel moeite voor nodig. Jupie was tante Saar al goed gezind om het feit alleen, dat ze een tante, een ongedachte tante was, nog daargelaten de al spoedig blijkende koek- en baktalenten van tante Saar. En tante Saar was Jupie goedgezind om ik weet niet hoeveel redenen. Omdat hij Jupie was; en omdat hij het jongetje was van haar broer; en omdat hij een kindje was – al zou ze hem dat nooit durven zeggen, want wat is er vernederender voor een man als Jupie dan als kindje beschouwd te worden; – en omdat hij het broertje was van Rozijntje; en omdat hij onbesjrieje zo een sjats van een jongetje was; en ook omdat het haar allesbehalve een pleziertje leek, als je bij Jupie niet in de gunst stond.

Jupie hechte vooral om der wille van de smeer aan de vriendschap van tante Saar. Ze was nog royaler dan Rozijntje. Hij hoefde maar zijn bedelogen op te zetten, zonder een woord te spreken, en een wereld van lekkernijen lag om zo te zeggen voor hem open. Zoals het een man betaamt, maakte hij er niet te veel misbruik van. Hij zou het bovendien oneerlijk tegenover Rozijntje gevonden hebben om te veel misbruik te maken van haar afwezigheid.

Want Rozijntje was nog aldoor afwezig. Ze scheen het daar in de grote stad best zonder hem te kunnen schikken.

Nou hoor, hij kon het ook best schikken zonder haar. Behalve dan soms een knijpje van verlangen in zijn buik, omdat het toch zo vreemd was aan tafel zonder Rozijntjes gezicht en zonder Rozijntjes stem. Dan dacht hij even, dat kinderachtige kinderen, als ze zo'n gevoel in hun buik hadden, waarschijnlijk wel zouden gaan

huilen. Maar hij niet. Stel je voor!

Wat ook wel vervelend was: die mooie verhalen van vroeger, van de Joodse geschiedenis, die waren maar middenin opgehouden. Dat was al geweest, toen vader ziek was, en daarna was ze nog niet weer begonnen. Hij wist nog alles wel, zo ver als ze het verteld had. Ze waren al door die droge Rode Zee gelopen en de Egyptenaren waren al onder het water gekomen. Maar dat was hun eigen schuld. Hadden ze maar niet de Joden achterna moeten gaan in de zee. En verder waren ze niet gekomen. De Joden waren wel verder gekomen, maar Rozijntje en Jupie waren er blijven steken.

Op een avond, toen hij het knijpje in zijn buik weer heel erg gevoeld had, zó dat hij er werkelijk ernstig over ging denken of je op zijn leeftijd om zo iets huilen mocht, had hij opeens gedacht, dat tante behalve het koken en bakken en wassen en boenen misschien ook wel net zo goed als Rozijntje de Joodse geschiedenis verder kon vertellen.

Hij vroeg het maar op de man af.

‘Kent U de Joodse geschiedenis?’

Tante knikte ijverig van ja. Natuurlijk! Toen ze een klein meisje was, had ze het ook geleerd, want ieder Joods kind moest dat leren.

Jupie was tevreden.

‘Vertel U dan maar verder,’ moedigde hij aan.

‘Wat verder vertellen?’ vroeg ze verschrikt.

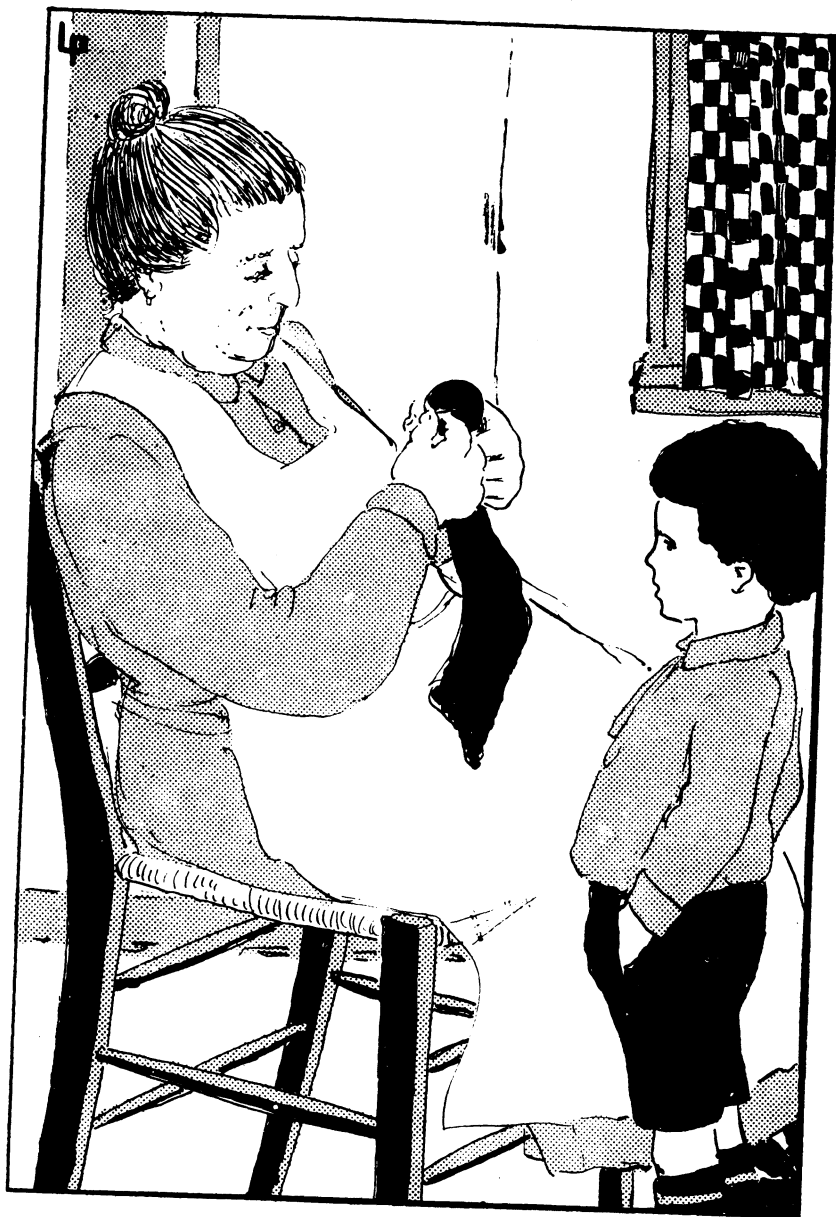
‘We waren bij de Rode Zee. De Egyptenaren waren verdronken. Vertelt U maar verder.’

De schrik sloeg arme tante Saar om het hart.

‘Maar beste jongen,’ stamelde ze. ‘Ik heb het geleerd, toen ik een klein meisje was. Dat is al zo lang geleden.’

‘Hindert niet,’ knikte Jupie haar vriendelijk toe. ‘U mag het me wel vertellen.’

Tantes rood, rond gezicht werd nog een beetje roder. Wat zouden de gevolgen zijn, als ze hem zo maar meedeelde, dat ze het

meeste ervan vergeten was? Een beetje politiek, een beetje handigheid moest hier redding brengen.

‘Ken je de hele geschiedenis nog, die Rozijntje je verteld heeft?’ vroeg ze vriendelijk.

‘O ja,’ zei Jupie, en hij dacht: ‘Wat een vraag!’

‘Vertel me dan eens wat je er nog van weet.’

‘Nee,’ zei Jupie beslist. ‘Dat doet Rozijntje ook nooit. Die vertelt zelf.’

‘Maar ik wil het zo graag weer van jou horen.’

Tante had het werkelijk warm. Maar je hebt het gauw warm, als je zo dik bent als tante Saar.

‘Goed,’ zei Jupie. ‘Zal ik bij het begin beginnen?’

‘Ja,’ knikte tante gretig.

Ineens helderde Jupies gezicht op.

‘Ik weet wat. Een raadselspelletje. Dan vertel ik het half en dan maakt U het telkens af.’

Tante zuchtte en zei maar niets. Wat viel hier ook nog te zeggen?

Jupie begon:

‘Eerst was er niets en toen heeft Onze Lieve Heer alles gemaakt, hè? En op het laatst een mens, en die heette...’

‘Adam!’ juichte tante.

Jupie knikte goedkeurend.

‘En toen was alles af en toen kon Onze Lieve Heer uitrusten en toen was het...?’

‘Sjabbos,’ zuchtte tante verlicht en ze dacht aan de rust van de Sjabbos, een rust, die haar nu zo ver af leek.

‘Goed,’ zei Jupie. ‘En toen was hij zo alleen en toen kreeg hij een vrouw en die heette...?’

‘Eva!’ triomfeerde tante.

‘En toen mochten ze niet van die boom eten, maar ze deden het toch en toen moesten ze weg uit...?’

‘Het Paradijs,’ zuchtte tante. En ze dacht er aan, dat in het

Paradijs zeker zulke moeilijke vragen niet gesteld werden, al ging het tot nu toe boven verwachting.

‘En hoe hetten dan hun kinderen?’ vroeg Jupie wantrouwig.

‘Hadden ze kinderen?’ vroeg tante verschrikt.

‘Natuurlijk! Anders kon Kain Abel toch niet dood maken?’

‘Kain en Abel!’ jubelde tante.

‘En wat deed Kain aan Abel?’ informeerde Jupie.

‘Dood maken!’ Het ging werkelijk reusachtig.

‘En wie woonde in de Ark?’

‘Noach,’ zei tante prompt. Want ze dacht aan de kleine houten beestjes uit de witte spanen ark van Noach.

‘En zijn jongens dan?’

‘Die gingen mee,’ zei tante wijs.

‘Nee,’ zei Jupie. ‘Ik bedoel, hoe ze hetten.’

Dat ging te ver. Dat ging werkelijk te ver.

‘Hoe hetten ze ook weer?’ vroeg tante zich hardop af.

Jupie bleek niet van plan haar ook maar een vinger te helpen.

‘Nou?’ zei Jupie.

‘Ik weet het niet,’ erkende tante.

Met een verachtelijk gebaar ging Jupie verder, alsof Noach nooit drie zonen gehad had.

‘En de vrouw van Abram, hoe heette die?’

Wat een uitkomst voor tante Saar, dat ze tante Saar heette!

‘Sara,’ antwoordde ze.

‘En dat neefje van Abram?’

‘Zullen we nu een ander spelletje gaan doen?’ stelde tante voor.

Jupie had er helemaal geen plan op. ‘t Ging net zo leuk.

‘En die drie engelen? Waar gingen die naar toe?’

Tante herinnerde zich niet direct drie engelen. Jupie was een engel, onbesjrieje; maar drie engelen? En wat zij beginnen moest, als er op het ogenblik drie zulke engelen aan het vragen waren...

‘Ik weet het niet,’ erkende ze kleintjes.

‘U kent er niets meer van,’ stelde Jupie verontwaardigd vast.

‘Nee, Jupie,’ zei tante.

‘En U zei, dat U het kende!’

‘Dat is al zo lang geleden. Ik ben het vergeten.’

Ze voelde zich werkelijk opgelucht, dat het hoge woord er uit was. En ze wachtte gelaten af wat Jupie van zoveel domheid wel zeggen zou. Maar dat viel gelukkig mee. Hij knikte tante eens bemoedigend toe en beloofde:

‘Nou, dat hindert niets. Dan zal ik het U wel leren.’

‘Alsjeblieft,’ zei tante dankbaar.

En zo kwam het, dat tante Saar, toen Rozijntje met dikke wangen en stralende ogen weer thuis kwam, een heel stuk geleerder was dan toen Rozijntje vertrok. Ze wist er alles van hoe die jongens van Noach heetten en die jongens van Adam en Eva, en zelfs wist ze waar die drie engelen naar toe waren gegaan, toen ze van Abram vandaan kwamen.

HOOFDSTUK III

De verkleedpartij

Nee, zo'n Poerim hadden ze werkelijk nog nooit beleefd. Behalve Lea. Die had het ieder jaar thuis zo gehad.

De keuken was haast te klein voor tantes kookkundige werkzaamheden, behalve nog, dat ze erin moesten wonen, eten, en net doen of ze niet zagen wat tante klaarmaakte.

Jupie, die de vorige Poerims niet onthouden had, omdat ze hem niet zo bijzonder waren opgevallen, was stil van blijde verwachting die hele dag tevoren. Er hing iets in huis van spanning, dat vreemde, dat er tegelijkertijd gevestigd werd en zoveel heerlijkheden werden klaargemaakt. Dat afwachten hoe alles wel voor de dag zou komen uit pannen en oven, uit kast en kelder.

Ze moesten ook wat lekkers sturen aan anderen. En natuurlijk was die andere juffrouw de Jong.

Gek, dat Rozijntje daar vorige jaren nooit over gedacht had. Hoewel juffrouw de Jong haar wel altijd wat stuurde. En ook – Rozijntje kreeg een kleur, toen het haar plotseling inviel en toen ze bedacht, dat ze het nooit eerder gedaan had – en ook wou ze wat brengen naar meneer en mevrouw.

Zelf wou ze het brengen op de fiets, voor het nog Poerim was.

Zelf wou ze het maken. Tante mocht al het andere, maar dit, voor meneer en mevrouw, dat was haar afdeling.

Wat zou het zijn?

'Tante Saar,' vroeg ze, 'kunt U kichelich bakken?'

'Jawel,' zei tante Saar, 'maar het is een heel werk.'

'Ik wil het doen,' zei Rozijntje ijverig, 'als U het me maar wijst.'

En tante wees het haar. Hoe ze het stevige deeg maken moest van eieren en meel, hoe ze het uit moest rollen, tot het een dun lapje geworden was; en dan bakken, dat de dunne lapjes plotseling

verschrikt zich kromden tot de ware kichelich.

Rozijntje deed het met een ijver en een toewijding, dat je vanzelf merken kon, voor wie ze bestemd waren.

Weet je wat? Ze bakte ze meteen voor juffrouw De Jong mee. Haar hart werd een beetje warm voor juffrouw De Jong. Ze had haar altijd toch zo veel geleerd en geholpen. Wat had ze eigenlijk moeten beginnen als juffrouw De Jong er niet geweest was? In het begin, toen ze voor alles alleen stond?

Ja, hoor, de helft van de kichelich, die er uit het vloed dunne lapje deeg zouden komen zou naar juffrouw De Jong en haar man verhuizen.

Ze lukten prachtig. Goudgeel lagen ze te prijken op het grote papier, dat tante voor haar had uitgespreid.

En toen Rozijntje ze met tante samen zorgvuldig in twee dozen had gepakt, stapte ze vastend en wel op de fiets om even bij juffrouw De Jong aan te gaan en dan door te fietsen naar het dorp van meneer.

Juffrouw De Jong was niet thuis. Jammer en niet jammer.

Jammer, omdat Rozijntje wel graag de uitwerking had gezien van haar zelfgemaakte geschenk.

Niet jammer, omdat ze zich toch wat schuldig voelde om die jaren, die voorbij waren gegaan, zonder dat ze iets teruggegeven had voor al die vriendelijkheden van juffrouw De Jong.

Ze zette de doos op het aanrecht neer en schreef er met potlood op:

‘Van Roza, zelfgebakken.’

Dan begreep ze het wel.

En toen fietste ze met een beetje voldaan gevoel en een beetje dankbaar gevoel, omdat juffrouw De Jong niet thuis was, de weg op naar het andere dorp. Voorzichtig en niet te hard: ze wou ze niet in gruzelementen aan hun doel brengen.

Meneer en mevrouw zouden zeker op zo iets niet rekenen. Wat

heerlijk toch, dat het kon nu, dat ze maar zo een extraatje kon klaarmaken; dat ze maar zo weg kon fietsen om het te bezorgen.

En terwijl ze langzaam voorttrapte, bedacht ze voor de zoveelste keer, hoe goed alles toch was tegenwoordig.

En nu was het Poerim! Meneer en mevrouw waren opgetogen geweest. Niet alleen om de kichelich en omdat Rozijntje ze zelf gebakken had en omdat ze haar zo ineens voor zich zagen, maar het allermeeest, omdat Rozijntje zulke ronde, blozende wangen had gekregen en zulke blijde, stralende ogen.

En nu was het Poerim.

De tafel stond vol heerlijke dingen en Jupie moest met zachte hand geremd worden in zijn ijver om van alles te proberen, of het goed gelukt was. Dat was moeilijk! Er werd hem buikpijn voorgespiegeld, maar hij wist niet best hoe buikpijn was. En daarom maakte het niet de nodige indruk. Hij vond juist, dat hij heel wat verdiend had voor het lange stilzitten, toen in het sjoeltje van het naburige dorp, waar hij achter op vaders fiets heen gereden was, dat ellenlange verhaal was voorgelezen. Dat verhaal, dat hij wel kende en prachtig vond, maar waarnaar het luisteren in het Joods wel heel lang duurde. En hij had zich zo kranig gehouden! Er viel niet dāt op hem aan te merken. Zelfs had hij een air aangenomen alsof hij bijwees en alles precies volgen kon. Dat was natuurlijk komedie geweest, maar toch hoopte hij in zijn hart, dat de omstanders het voor echt hadden aangezien.

En nu, onder deze smulpartij, waar met volle monden korte, plezierige zinnnetjes gewisseld werden, kwam plotseling – hoe wisten ze niet en van wie herinnerden ze zich later niet – het idee op, dat Lea en Rozijntje en Jupie zich ter ere van Poerim moesten verkleden.

Rozijnje wond zich op. Verkleden! Dat was één van haar dromen geweest altijd. Ze had zich wel eens in gedachten als fee

verkleed, statig voortschrijdend, beeldschoon en met slepend gewaad achter zich aan.

Ja, verkleden! Lea haalde jolige herinneringen op aan verkleedpartijen bij hen thuis in de huiskamer. Hoe vader en moeder tenslotte, door de overmacht gedwongen, zich ook op de een of andere manier toetakelden.

‘Dan moet vader ook,’ besliste Rozijntje energiek. Maar vader, blozend van schrik bij het idee alleen, verweerde zich zo heftig en zei zo resoluut, dat hij er niet aan dacht, dat Rozijntje al heel gauw genade voor recht liet gelden en haar eisen beperkte tot tante Saar.

Daar voelde vader meer voor. Zie je: een ander zich laten verkleden, dat is nog heel wat anders dan zelf verkleed te worden. Hij stelde zich tante Saar al voor als een elfje, de gazen vleugeltjes gehecht aan haar schouders.

Maar tante Saar had te veel zin voor werkelijkheid om vader in zijn voorstellingen te kunnen volgen. Niet dat ze vijandig stond tegenover het idee van verkleden. Poerim was nu eenmaal Poerim. En dat maakte alles anders.

Na het eten trokken de drie vrouwen zich terug, vergezeld van Jupie. Vader bleef eenzaam en genoeglijk met zijn pijp in de keuken achter.

Er werden oude tulen gordijnen uit de zolderkast gehaald en tafelkleedjes en rode zakdoeken van vader en geblokte keukendoeken.

Jupie werd koning Achasveros, met slepend koningsgewaad, een versleten tafelkleed, achter zich aan, en een vuurrode zakdoek om het hoofd. Was er wel ooit een indrukwekkender koning geweest?

Lea en tante Saar werden dames van de hofhouding. Er waren indertijd ook wel dikke hofdames geweest, besliste Lea. En ze omhing tante Saar met gordijnen, terwijl een wit met blauw geruite handdoek als een sluier achter haar hoofd wapperde.

En Rozijntje – wel, Rozijntje werd natuurlijk koningin Ester.

Hoe kon het ook anders?

Lea knoopte met zo grote handigheid een tulen gordijntje om Rozijntjes hoofd, waar de donkere haren loshangend en breed uitgekamd onderdoor kwamen; ze spelde een wit laken zó sierlijk als een blank koningskleed om Rozijntjes gestalte, dat Rozijntje opgetogen en ongelovig in de spiegel bleef staan kijken, voor ze in optocht naar beneden gingen om vader met pijp en al te overrompelen.

De keukentafel werd des konings troon. Onzichtbare bedienden zette een geschildte appel naast de koning neer, voor het geval, dat hij soms trek in mocht hebben. En dat geval was er ook.

De beide hofdames, de dunne en de dikke, voerden de lieflijk gesluierde Ester voor 's konings troon.

En de koning, zich van zijn waardigheid bewust, deed niets dan zwijgend knikken. En dat betekende, dat hij Ester beeldschoon vond. Wat ook werkelijk waar was.

Toen werd de troon weer tot keukentafel, want de koning en zijn hofhouding lustten nog wel iets. En rondom de troon zat een genoeglijke hofstoet en smulde van alles, wat er te smullen viel. De dikke hofdame schonk thee; de dunne hofdame bood koekjes aan; de koning at; de vader van de koning genoot en rookte; en de beeldschone Ester had genade gevonden in de ogen van de koning en van ieder, die haar zag.

HOOFDSTUK IV

Rare dingen

Het was veel later, wel een jaar later, en Jupie rekende al tot duizend en zou desnoods brieven kunnen schrijven met schrijffletters en hoofdletters en al wat je maar wou.

En de Joodse geschiedenis was al gevorderd tot koning David, die vroeger gewoon maar een herdersjongen was geweest en met steentjes kon mikken, zoals geen jongen op Jupie zijn school het kon, – het was dus meer dan een jaar later, toen Lea weer op reis was geweest naar de grote stad.

Rozijntje had haar heengebracht, gearmd midden op de dag en had haar afgehaald ook. Dat kon! Alles kon tegenwoordig. Al had Rozijntje het toch weer reusachtig druk, want meester liet haar niet luieren en bovendien kon ze tante toch niet met alles laten zitten. Half huisvrouwje was ze, half schoolmeisje, al was ze daar een beetje te groot voor.

Wat was ze opgeschoten in dat jaar! Fors en groot, stak ze wel een paar centimeter boven vader uit.

Haar vlechten lagen nu in een knoedel in haar nek, omdat de algemene opinie van Lea en van tante Saar geweest was, dat het geen gezicht was, zo'n reuzemeid met twee vlechten op haar rug. Het was een plechtig ogenblik geweest, toen Rozijntje zich op een stoel had neergelaten en Lea onder de kritische blikken van tante Saar voor het eerst Rozijntjes haar tot een knoedel had verwerkt. Van die tijd af had Rozijntje het zelf moeten doen. Soms lukte het, soms lukte het niet en bedierf ze haar hele uiterlijk door een scheve dikte achter aan het hoofd. Maar ze gaf de hoop niet op. Oefening baarde kunst. En met de jaren zou ze het wel leren.

De maandagavond en de dinsdagavond, respectievelijk bij meester en meneer, waren gebleven. Maar bij meester was er grote

verandering gekomen. Die liet haar werken tot ze groen en geel zag. Ze moest al haar schade van de laatste jaren inhalen. Want wat ze ook werd en welk beroep ze ook koos, er moest een stevige onderlaag zijn. En die wou meester wel leggen.

Ook bij meneer was het moeilijker geworden. Vroeger lazen ze alleen maar het allernodigste, dat Rozijntje haar tefillo verstaan en begrijpen kon. Maar nu – o wat een mooie dingen zocht meneer voor haar uit! Psalmen, waar ze het bestaan niet van gekend had en die nu voor haar open gingen als een nieuwe en verrassende wereld.

En meneer leerde haar de profeten begrijpen. Niet alles kon hij met haar lezen, maar er waren gedeelten bij, die ze helemaal begreep, omdat ze niet alleen naar het uiterlijk groter geworden was die laatste jaren. Alles groeide in haar. Ze voelde zich groeien en daardoor kwam het zeker, dat ze met zo'n paar gelukkige ogen de wereld in keek.

Vader moest er echt aan wennen, aan het meisje met de knoedel, dat groter was dan hijzelf; aan het meisje, dat tante meehielp als een kameraad; aan het meisje, waar hij mee praten kon alsof ze even oud was als hijzelf.

Het was prettig om aan te wennen en al wat prettig is, went gauw.

Deze Rozijntje nu, met het opgestoken haar, stond aan het station om Lea op te wachten. Ze was net op het nippertje, want juist toen ze goed en wel op het perron aangekomen was, stoomde de trein al binnen.

Prettig, nu hoefde ze niet te wachten. Ze verlangde er altijd naar, dat Lea terugkwam... en toen sprong Lea al uit de trein en stond naast haar. En toen kraakte Rozijntjes schouder van de slag, die Lea er op gaf.

En terwijl Rozijntje met een pijnlijk gezicht haar schouder wreef, zei Lea alleen maar met een rare fluisterstem:

‘Rozijntje! Rozijntje!’

Zo'n begroeting had Rozijntje nog niet meegemaakt en ze had haar toch de laatste keren telkens van de trein gehaald.

'Wat is er met jou?' vroeg Rozijntje onthutst.

'Met mij?' zei Lea verstrooid, maar haar ogen lachten. 'O, niets!'

Rozijntje vroeg maar niet verder. Tegen dergelijke leugens kon ze niet op. Een kind kon toch zien, dat er wat was met Lea.

Ze droegen Lea's reismand ieder aan een riem, en zo, met de reismand tussen hen in, liepen ze de zonnige weg op naar huis.

Ja, er was iets met Lea. Soms zwaaide het aandeel, dat Lea aan de mand had, met een schok vooruit. Ze zei weinig, maar Rozijntje moest van op zij telkens kijken naar dat wonderlijke blijde gezicht van Lea, zoals ze het nog nooit gekend had.

'Lea,' probeerde ze nog eens, 'wat is er toch met jou?'

Er was niemand anders op de weg, alleen zagen ze in de verte de oude herder aankomen, die de schapen van alle boeren de kantjes van de weg liet afgrazen.

Lea zette haar helft van de mand op de grond, zodat Rozijntje vanzelf de andere helft liet schieten, en met de reismand tussen hen in stonden ze tegenover elkaar.

'Wat is er toch met jou?' vroeg Rozijntje nog eens.

Lea keek haar aan, bleef haar aankijken, telkens dieper, en toen, ineens, wist Rozijntje het. Ze begreep niet waar ze het vandaan haalde, maar toch wist ze het.

'Weet je niet wat er met me is?' vroeg Lea.

'Nee,' loog Rozijntje, want ze wou het van Lea zelf horen.

En toen zei Lea langzaam, alsof ze elk woord streelde, vóór ze het uitsprak:

'Er is iemand waar ik mee trouwen ga.'

Kijk, dat was toch weer anders, nu Lea het uitsprak, al had Rozijntje het daarnet toch wel geweten. Het klonk zo wonderlijk op die zonnige weg met de reismand tussen hen in en de herder met zijn troepje al dichterbij komend – het klonk zó wonderlijk, dat

Rozijntje opeens niet meer wist of je bij zo iets huilen mocht; het klonk zó wonderlijk, dat Rozijntje opeens om de mand heenliep en Lea een zoen gaf. En toen stonden ze weer ieder aan een kant van de reismand en pakten een riem en liepen de herder tegemoet en zeiden geen woord meer de hele weg naar huis.

Lea had niet verteld wie het was en wat hij was en hoe hij heette en hoe het gekomen was en of ze veel van hem hield. Ze had alleen maar verteld, dat er iemand was met wie ze ging trouwen en de rest hadden haar ogen gezegd. En meer hoefde Rozijntje werkelijk niet te weten.

Maar op die zwijgende weg naar huis schoot het haar ineens te binnen hoe vreemd leeg het zou zijn, als Lea straks werkelijk met die iemand ging trouwen; hoe de laatste jaren het huis toch eigenlijk gevuld was geweest met Lea; hoe al de verandering en vermooiing van haar leven eigenlijk van Lea gekomen waren.

Hoe moest dat nu, als Lea straks weg was? En toch had ze geen ogenblik een gevoel van verdriet. Daar was Lea's blijheid en geluk te duidelijk voor.

Thuis was de hele deuropening gevuld met tante Saar, die hun uitbundig stond toe te wuiven.

Toen ze haar zagen in de verte, zei Lea het eerste woord, nadat ze de reismand weer hadden opgenomen.

‘Laten we nog niets zeggen.’

En Rozijntje schudde van neen.

Lea gaf tante Saar een zoen en ze gingen in de keuken zitten en lieten de mand neerploffen op de grond. Lea met de ellebogen op tafel, stil en moe. Ze roerde in het kopje thee, dat tante Saar ingeschonken had, en keek maar al naar dat lepeltje, àl naar dat lepeltje, alsof daar zo iets bijzonders aan te zien was. Ze roerde net zo lang en keek net zo lang tot tante Saar de stilte verbrak en zei: ‘Wat is er met jou?’

Het lepeltje plonsde in de thee en Lea keek op alsof ze op

snoepen betraapt was.

‘Niets,’ zei ze onschuldig en ze keek tante Saar aan.

Tante Saar keek terug en knikte toen langzaam als een heel wijze vrouw.

‘Er is wèl wat,’ zei ze. ‘Maar het is in ieder geval iets goeds.’ En toen hoefde Lea verder niets meer te zeggen. Tegen tante Saar tenminste niet.

Tegen Jupie wel!

Die kwam een kwartiertje later uit school. ‘Dag!’ zei hij blij. Hij vond het altijd heerlijk, als Lea er weer was.

Lea tilde hem op alsof hij vier jaar was en zoende zijn bruine wang alsof hij twee jaar was.

‘Nou,’ zei Jupie en dat betekende: ‘Waar zie je me voor aan?’ En toen keek hij naar de mand, die nog ongeopend op de grond lag. Daar kwam wat uit te voorschijn, als Lea op reis geweest was.

‘En... zal ik de mand helpen uitpakken?’ bood hij bereidwillig aan.

Met een beweging van schrik bracht Lea haar hand aan haar mond.

‘Och hemeltje,’ riep ze. ‘Helemaal vergeten!’

Jupie geloofde haar natuurlijk niet. Dat was weer één van haar grapjes. Maar toen hij haar verwachtend bleef aankijken en de schrik niet uit haar ogen week, begon het tot hem door te dringen, dat het wel eens geen grapje, maar harde werkelijkheid kon zijn.

‘Ik heb het echt vergeten, Jupie, ik kan er niks aan doen.’

Zo iets had Jupie nog nooit beleefd! Zolang Lea in zijn huis was, en dat was toch al een hele tijd, had ze nog nooit vergeten iets voor hem mee uit de stad te nemen.

‘Hoe komt dat?’ vroeg hij met een prop in de keel.

Lea keek hulpeloos naar Rozijntje en van Rozijntje naar tante Saar. Ja, hoe kwam het?

‘Er zijn andere dingen geweest, Jupie,’ zei Lea benepen. ‘Daar-

door heb ik het helemaal vergeten.'

'Wat voor dingen?' vroeg hij streng en weer keek Lea naar Rozijntje en van Rozijntje naar tante Saar.

Waarom gaf ze nu geen antwoord? Wat waren dat toch voor rare dingen allemaal? Waardoor kon ze het vergeten hebben?

'Wat voor dingen?' herhaalde hij.

En toen zei Lea schuldbewust: 'Er is iemand waar ik mee trouwen ga, zie je, en toen heb ik het vergeten.'

'Trouwen?!' riep Jupie. Nee, alles had hij kunnen denken, maar dat niet. Zolang Lea in zijn huis was, en dat was toch een hele poos, was ze nog nooit met iemand gaan trouwen.

'Trouwen?' vroeg hij weer, 'en ik dacht, dat je met mij had zullen trouwen.'

Lea schudde het hoofd.

'Nee, dat kan echt niet,' zei ze schuldig. 'En ik herinner me ook niet meer, dat we het afgesproken hadden.'

'Afgesproken niet,' zei Jupie, 'maar ik had het altijd gedacht.'

'Die meneer, waar ik mee ga trouwen,' Lea slikte even, 'die is veel groter dan jij en de grootsten mogen altijd het eerst met iemand trouwen.'

'O,' zei Jupie droog.

'Zie je,' verdedigde Lea zich ijverig, 'om te trouwen moet je allebei grote mensen zijn, en dat was jij nog niet.'

'Nee,' zei Jupie verbeten. Hij wist er nu al lang genoeg van. Een ander ging met haar trouwen en die ander had ook gemaakt, dat ze vergeten had iets voor hem mee te brengen, en dat was nog nooit eerder gebeurd.

Hij keek zwijgend uit het raam, de handen in de broekzakken.

'Jupie,' vleide Lea, 'je mag wel tegen me zeggen, dat je blij bent, dat ik ga trouwen.'

Ook dat nog! Een ander ging met haar trouwen, omdat Jupie zelf nog geen groot mens was, en ze vergat iets voor hem mee te

brengen, en nu moest hij nog blij zijn ook.

Hij keerde zich om.

‘Nee,’ zei hij kort en keek haar vlak in het gezicht.

En toen gebeurde weer dat wonderlijke, dat rare:

Hij was niet blij en wou niet blij zijn, maar Lea keek hem aan en toen ineens was hij wel blij. Hij werd vuurrood, ging vlak voor haar staan en zei zachtjes:

‘Ja hoor, ik ben wel blij, dat je gaat trouwen.’

Toen liep hij hard de keuken uit.

HOOFDSTUK V

De moeilijke keus

Jupie lag er die avond nog lang over na te denken.

Zo, zo, dus Lea ging met iemand trouwen. Dan moest hij toch eigenlijk maar zien, dat hij een ander kreeg om mee te trouwen. Want met Lea, dat ging nu niet meer. Maar ja, wie had hij nu helemaal om mee te trouwen?

Hij ging eens zijn kennissen na.

Rozijntje? Ach, die zou natuurlijk ook weer net als Lea doen: met een ander trouwen en dan zeggen, dat die ander ouder was dan hij en daarom eerder mocht.

Tante Saar? Die was ook weer zoveel ouder dan hij, dus die wou natuurlijk ook liever met iemand, die groter was dan Jupie. Tante Saar was anders wel gezellig geweest om mee te trouwen. Als hij eenmaal met haar getrouwd was, zou ze natuurlijk nooit iets anders koken dan waar hij van hield.

Zou hij het toch maar doen?

Eerst eens bedenken of er niet nog een meer geschikte vrouw voor hem was.

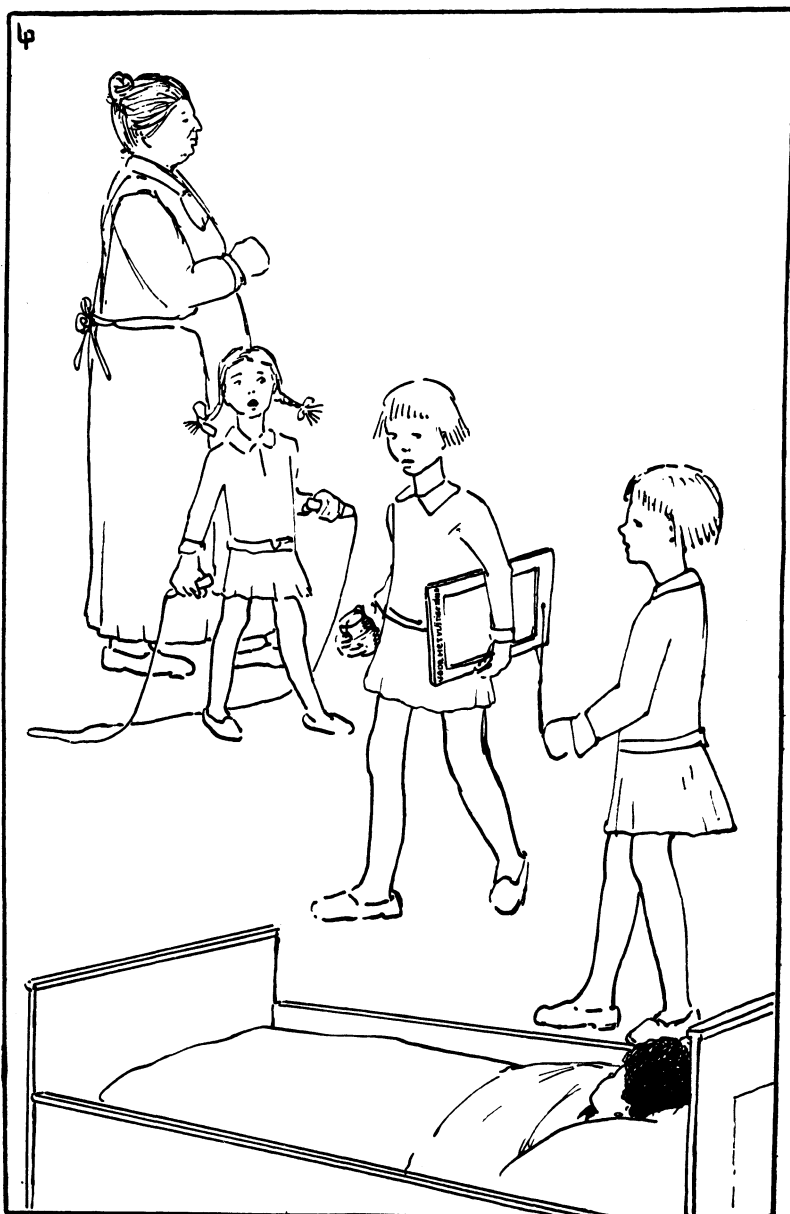
Juffrouw De Jong? Nee dat niet! Volstrekt niet! Vast en zeker niet! Hij zou nooit hardop durven lachen en hij zou de hele dag zijn voeten vegen, als hij met juffrouw De Jong getrouwd was.

Och en wat dom van hem! Meneer De Jong was trouwens al met haar getrouwd, dus het ging helemaal niet.

Gelukkig eigenlijk! Hij zuchtte eens om de makkelijke manier, waarop hij daar van af kwam.

Wie had je dan nog?

Juffrouw van school! Dat ging niet; dat deed je niet. Een juffrouw van school, die was er om... om je les te geven en op school te zijn. Met zo iemand trouwde je niet. Juffrouw van school zou

nooit trouwen, want als je getrouwd was, dan moest je koken, en als je kookte, dan kon ze toch niet meer op school zijn, dus dan was ze toch niet meer juffrouw van school.

Hij ging de rijen eens langs van de meisjes in zijn klas.

Vooraan zat Teuntje. Dat was wel een aardig meisje, maar ze hilde altijd voordat juffrouw haar een standje had gegeven. Met zo iemand trouwde je niet.

Wie had je dan nog?

Marietje met de twee kattestaartjes met de rode strikjes eraan. Haar wangetjes waren in de kleur van haar strikjes. Als ze lachte, lachte je mee. Maar, och nee, ze kreeg ieder ogenblik straf op school, omdat ze aldoor zat te praten en te lachen. Met zo iemand trouwde je niet.

De hele klas ging hij langs. Er waren meer jongens dan meisjes in de klas. Dat was maar gelukkig, want anders zou Jupie ingeslapen zijn voor hij tot een goed einde gekomen was. Hij vond er niemand. Een ogenblik dacht hij nog over Catootje, die bijna een hoofd groter was dan hij en die een jurk droeg, waar van onder tot boven bloemetjes op getekend waren. Maar bedacht hij nog net op tijd, dat zo'n groot meisje met zoveel bloemetjes op haar jurk nooit met hem zou willen trouwen.

Maar wie dan? Wie dan? Maar natuurlijk! Hij had de hele Wientje vergeten. Omdat ze nou een klas lager zat dan hij en bijna een hoofd kleiner was, moest hij haar daarom helemaal vergeten?

Dus Wientje?

Dus Wientje? Daar opeens schoot hem te binnen, dat het helemaal niet kon. Wientje niet en alle kinderen van zijn klas niet en juffrouw van school niet. Want hoe zou Wientje ooit Joods eten voor hem kunnen koken? En trouwen met een vrouw die niet Joods kon lezen, terwijl hijzelf het al net zo vlot deed, alsof het gewoon Hollands was, dat ging toch niet. Het zou niet eens mogen. Hij zou aldoor moeten komen eten bij tante Saar in de keuken, en

dat deed je niet, als je getrouwd was. Dan had je zelf een keuken en je vrouw kookte.

Moeilijk, moeilijk was het! Met wie moest hij toch trouwen? En onwillekeurig schoven zijn gedachten terug naar de enige trouwe die hem nog overbleef: tante Saar. Waarom hij meer vertrouwen in tante Saar had dan in Rozijntje, al was tante Saar toch ook groter en ouder dan hij, dat wist hij niet. Maar tante Saar, dat was de enige oplossing.

En met die troostende gedachte sliep hij in.

Het viel niet mee om met zo'n gekke vraag voor de dag te komen. Hij had het nog nooit bij de hand gehad. Wat veel makkelijker was het toch om te zeggen: 'Tante Saar, ik heb zo'n honger. Hebt U wat voor me?' Dat was een heel andere vraag. Want stel je eens voor, dat ze hem uitlechten, als hij tante Saar vroeg om met hem te trouwen! Hij zou ze gewoon een klap geven, dat zou hij!

Het werd middag en nog was tante Saar niet alleen met hem in de keuken geweest. Eventjes wel, maar in een seconde kon hij niet genoeg moed bij elkaar halen om zijn grote vraag te stellen.

Het werd avond en tijd voor Jupie om naar bed te gaan. Rozijntje bracht hem altijd naar bed. Dat was zo'n vaste gewoonte gebleven, die niet veranderd was door de komst van tante Saar.

Voor het eerst vond hij het jammer, dat de gewoonte niet veranderd was. Als tante Saar hem nu naar bed bracht, wat kon hij dan makkelijk vragen of ze met hem wou trouwen. Maar tante Saar knikte hem vriendelijk goedenacht en Rozijntje ging gearmd met hem naar boven.

Hoe moest dat nu toch! Hij kon toch Rozijntje niet zeggen, dat hij vanavond niet door haar naar bed gebracht wilde worden. Dat was net of hij boos op Rozijntje was, en dat was hij helemaal niet, al vond hij het niet aardig van haar, dat ze vast en zeker met een ander zou gaan trouwen dan met hem, als die ander ouder was dan Jupie.

Zo waren de vrouwen! Dat zag je toch aan Lea!

Hij kleepte zich met afwezige gedachten uit en liet zich verstrooid door Rozijntje wassen. En toen hij goed en wel onder lag, vermande hij zich en sprak het hoge woord uit:

‘Rozijntje, ik wou tante Saar nog wel even zien.’

Rozijntje keek verbaasd.

‘Is er wat? Scheelt er wat aan?’

‘Nee,’ schudde Jupie heftig, met een vuurrode kleur, ‘maar ik moet haar wat zeggen.’

Rozijntje dacht aan een biecht van een gepleegde misdaad van Jupie tegenover tante Saar en ze vroeg niet verder.

Ze kwam beneden en zei, half nieuwsgierig, half lachend:

‘Tante Saar, Jupie moet U spreken.’

Ze ging niet mee naar boven. Tante Saar zou toch alles wel vertellen.

Ze hoorde de zware voeten van tante Saar op de trap naar boven, hoorde de krakende deur van de kamer, waar Jupie sliep, opengaan en boven haar hoofd de bonzende stappen. Nu stortte Jupie zeker zijn hart uit, biechtte hij de zonden, die hij op zijn geweten had.

Daar opeens, als een onweer, barstte een schater boven haar hoofd uit, waar geen eind aan scheen te komen, een zo benauwde en hevige schater, dat Rozijntje na even afwachten naar boven snelde om tante Saar met wat water tot bedaren te krijgen.

Ze vond in Jupies kamertje een verontwaardigde en verbaasde Jupie, die met grote ogen het einde van deze aanval lag af te wachten, en ze vond een tante Saar, die waarlijk haar hulp wel gebruiken kon. De tranen rolden haar over de dikke wangen en ze sloeg haar handen op haar schoot, telkens als de aanval zich hernieuwde.

‘Wat is er? Wat is er toch?’ vroeg Rozijntje, verschrikt, maar toch meelachend, omdat tante Saars lach altijd onvermijdelijk

meebracht, dat je lachen moest.

‘Niks!’ zei Jupie kortaf, en hij voegde er grimmig aan toe: ‘Ik weet niet wat er aan te lachen is.’

‘Ik lach niet om jou,’ kreet tante Saar benauwd tussen twee snikken in, ‘ik lach om heel wat anders.’

‘O,’ zei Jupie droog, en met Rozijntje samen wachtte hij gelaten het einde af.

‘Wat was er?’ vroeg Rozijntje weer.

‘Niks!’ zei Jupie. ‘Ik vroeg tante Saar om met me te trouwen, omdat Lea nou met die andere trouwt en daar moet ze zo om lachen.’

Rozijntje overzag dadelijk hoe erg het voor Jupie zou zijn, als zij zich nu niet beheerste. En met een effen stem bracht ze uit:

‘Maar tante lachte om heel wat anders.’

‘Hm,’ gromde Jupie. ‘Ze denkt zeker dat ik bedoel, dat we nu al trouwen. Net of ik niet weet, dat je altijd moet wachten tot je groot bent.’

‘O,’ zei tante, die zich hersteld had, ‘dat dacht ik ook echt. Maar als je groot bent, dat maakt het heel anders.’

Jupie vond, dat hij nog de verklaring schuldig was, die hij door tantes lachbui in had moeten slikken.

‘Ik wou ook wel met een ander,’ verontschuldigde hij zich, ‘maar ik weet niet wie. En toen dacht ik, dat U nog het beste er voor was.’

Tante Saar knikte. Ze was nu kalm geworden.

‘Zullen we dan maar niet liever wachten tot je groot bent?’

‘Ook goed,’ zei Jupie. ‘Dan zal ik nog wel eens zien. Misschien bedenik ik dan nog een betere in plaats van U.’

‘Goed,’ zei tante opgewekt, en stopte hem in. En in haar hart hoopte ze, dat Jupie in die tijd voor hij groot was maar een ander zou vinden om mee te trouwen, die beter was dan zij.

HOOFDSTUK VI

Wat nu?

Rozijntje voelde het wel de laatste tijd. Zo maar in het vage weg leren bij meester en een beetje helpen thuis, dat kon zo niet.

Ze kon soms met verlangen terugdenken aan de tijd, toen ze nog werkelijk nodig was, toen ze geen dag, geen ogenblik door vader en Jupie gemist kon worden.

Dat was altijd zo: als een tijd verder achter je lag, dan zag je alleen maar het mooie ervan. En van al haar moeite, al haar zuchten om die dwingende plicht, die haar geen ogenblik rust liet, herinnerde ze zich heel weinig.

Ze wist nu alleen dit: ze wilde weer nodig zijn en weten waarvoor ze werkte.

Het eerste praatte ze er met meneer en mevrouw over.

Mevrouw knikte met haar lief, wijs hoofdje. Was ze zelf niet vroeger een meisje geweest, als was het wel heel, heel lang geleden? Had ze zelf niet vroeger in haar moeders huishouden het verlangen gehad om de armen uit te slaan en ergens een plekje te vinden, waar ze werkelijk nodig was? Het was wel heel lang geleden, maar toch, toen ze langzaam bleef zitten knikken met haar hoofd, zag ze dat meisje van vroeger voor zich, dat zo graag de wijde wereld in wou en dat toch thuis moest blijven om haar moeder ditjes en datjes uit de hand te nemen, dingen, die niet nodig waren en waarin ze ook gemist had kunnen worden.

Toen ze klaar was met knikken en dat meisje van vroeger weer verdwenen was en ze weer het oude, lieve, wijze vrouwtje was, zei ze:

‘Je hebt gelijk, kindlief!’

Met meneer was het anders. Die was oud en was nooit een meisje geweest. En omdat hij oud was en zo graag Rozijntje iedere week

bij zich zag komen, daarom schudde hij het hoofd zolang mevrouw met het hoofd knikte.

En toen hij klaar was met hoofdschudden en eens naar het bijna volwassen Rozijntje keek, toen zei hij, net nadat mevrouw Rozijntje gelijk had gegeven:

‘Je moet maar niet weggaan, kindlief!’

Rozijntje moest er ineens hardop om lachen, hoe ze allebei het tegenovergestelde aanraadden. En meneer keek onthutst op. Want hij had niet gehoord, dat zijn vrouw had gezegd:

‘Je hebt gelijk, kindlief!’

‘Wat moet ik nu doen?’ vroeg Rozijntje vrolijk.

Mevrouw legde haar hand op Rozijntjes hand.

‘Ga jij maar ergens een plekje zoeken, waar ze je nodig hebben, kind! Vader en Jupie hebben het best bij tante Saar. En Lea gaat weg over een poosje. Ga jij maar, hoor! Is ’t niet, man?’

En ‘man’ bedacht opeens met schrik, dat hij daarnet alleen maar aan zichzelf gedacht had, omdat hij Rozijntje niet graag missen wou. En hij knikte en zei gedwee: ‘Je hebt gelijk, vrouw.’

Dat was dinsdagavond.

Die hele week praatte ze er verder met niemand over. Ook niet met Lea, al viel haar dat erg moeilijk. Lea kon zo vaag en afwezig zijn, sinds dat éne gebeurd was. En Rozijntje zou dat verschrikkelijk gevonden hebben, als ze gesproken had over dat, wat haar zo bezighield en Lea had haar werktuiglijk geantwoord met haar gedachten heel ergens anders.

Daarom wachtte ze tot maandagavond. En toen sprak ze er met meester over.

Ze wachtte tot meester al haar werk in ontvangst genomen had en dat was geen klein beetje en al haar geleerdheid uitgevraagd had, en dat was ook geen klein beetje, en toen zei ze ineens zonder overgang:

‘Meester, vindt U het wel goed, dat ik zo aan het lanterfantten

ben?"

Meester legde zijn pijp neer en keek haar onder zijn wenkbrauwen door aan.

'Hoe dat zo?' vroeg hij.

'Dat ik zo weinig te doen heb. Een beetje voor U werken en een beetje tante helpen en als ik het niet zou doen, was het net zo goed. Vindt U dat wel goed?'

Meester stopte zijn pijp weer in zijn mond en lachte stil voor zich heen.

'Ik had al veel eerder gedacht, dat je me dat vragen zou. Daarom heb ik je zo hard laten werken. Dat je klaar zou zijn, als het zo ver kwam.'

'Dus U vindt het niet goed, zoals het nu is?' vroeg Rozijntje gespannen.

'Nee, waarachtig niet!'

'Waarom hebt U me dat niet eerder gezegd?'

'Dacht je nou, dat ik jou dat zeggen moest? Daar moest je toch zelf mee voor de dag komen. Eerder was het niet nodig.'

Rozijntje zweeg en dacht na. En terwijl ze nadacht, steeg een bloedrode kleur tot over haar voorhoofd, tot achter haar oren. Meester had gewacht tot ze zelf vond, dat ze meer moest doen en nu schaamde ze zich, dat het zo lang geduurd had.

Meester zag het wel en klopte haar op de schouder.

'Je hebt hard genoeg gewerkt vroeger, hoor! Je mocht je schade nu wel een beetje inhalen.'

Rozijntje glimlachte pijnlijk. En toen de kleur wegzakte uit haar wangen, sprongen er een paar tranen in haar ogen. Waarom, wist ze niet goed. Of het was om de tijd van het zware, harde werken vroeger; of het was om de nutteloze tijd, die nu achter haar lag... nee, ze wist het opeens en ze keek meester vol en dankbaar aan, toen ze het wist: het was om de steunende liefde van meester, die haar gevolgd had en gadeslagen had al die jaren, zonder dat zij

het had geweten. Ze had een gevoel of ze huilen moest om dat heel bijzondere en mooie, dat meester haar zo stil en ongemerkt gegeven had.

Maar meester hulde zich in een wolk van rook en midden uit die wolk kwam droog zijn stem:

‘En wat wou je nu?’

‘Dat weet ik juist niet,’ zei Rozijntje hees.

‘Laten we eens bedenken,’ zei meester.

‘Wil je leren voor iets?’

‘Nee,’ zei Rozijntje resoluut. ‘Dan duurt het weer zo lang eer ik wat doen kan.’

‘Wil je geld verdienen?’

‘Ja,’ zei Rozijntje grif. Aan die mogelijkheid had ze nog niet eens gedacht. Zelf geld verdienen! Alles zelf betalen! Een volwassen, zelfstandig mens zijn! Wat leek haar dat heerlijk!

‘Maar waarmee wil je geld verdienen? Wat kun je?’

‘Je kunt behoorlijk lezen, schrijven en rekenen. Daar zou je misschien een baantje mee kunnen krijgen op...’

‘Nee,’ zei Rozijntje haastig. ‘Ik bedoel heel wat anders’.

‘Wat dan?’ vroeg meester. En hij legde zijn pijp neer en boog zich voorover om het beslissend antwoord van Rozijntje op te vangen.

‘Ik wou...’ kwam er moeilijk uit, ‘voor iets zorgen. Ik bedoel... iets hebben, dat me niet kan missen... ik bedoel... begrijpt U... ik weet niet precies.’

Het was niet overduidelijk, die uiteenzetting van Rozijntje. Maar meester was een knap man en had van de kinderen in zijn school nog wel heel wat onduidelijker zinnen opgevangen en toch begrepen.

‘Juist,’ zei meester... ‘Dat had ik ook gedacht. Dan zullen we dat moeten zoeken. Iets waarvoor je zorgen moet. En dan moet jij maar maken, dat het je niet meer missen kan.’

‘Zou vader het erg vinden?’ vroeg Rozijntje opeens benepen.

‘Wel nee,’ stelde meester gerust. ‘Jupie is er toch en je tante. En zal het niet een veel groter feest zijn telkens als je eventjes thuis komt?’

Rozijntje knikte gerustgesteld. Maar toch stond ze nog niet op om weg te gaan, al was het meer dan een kwartier over tijd. Ze had nog iets te vragen. Te vragen of te zeggen?

‘En?’ vroeg meester.

De bloedrode kleur kroop weer over haar gezicht en bracht de tranen weer in haar oogen.

En toen zei ze het zinnetje, het afgezaagde zinnetje, dat al zo veel leerlingen voor haar gezegd hadden, ieder op zijn eigen toon, ieder met zijn eigen gedachten:

‘Meester, dank u wel voor ’t onderwijs.’

Vanuit een dikke wolk kwam de stem van de onzichtbare meester:

‘Ja, ja, ’t is goed, hoor!’

HOOFDSTUK VII

Plannen

Wel waren ze elk heftig met de eigen gedachten bezig geweest, Lea en Rozijntje, maar toch was tot beiden hetzelfde doorgedrongen: op een goede dag zouden ze zich openen voor elkaar en weer als vroeger over zichzelf praten.

Rozijntje had zich met bitterheid afgevraagd of alle mensen, als ze verloofd waren, zo werden, dat ze geen woord, geen gedachte meer hadden voor die om haar heen waren.

En Lea was zich vaag bewust geweest, dat het zo niet kon en niet mocht. Zo in zichzelf gesloten, waar ze juist wijd open moest staan van louter geluk.

Vriendelijk was ze genoeg. Ze praatte met een lieve glimlach tegen Jupie, maar die voelde toch, dat de glimlach leger was dan vroeger, en voor hem was alle aardigheid er af. Ze luisterde belangstellend naar wat Rozijntje haar te vertellen had, maar de belangstelling was iets, dat moest, en dat was zo duidelijk te zien, dat Rozijntje de moed verloor om over dingen van haarzelf te praten.

En wat graag had Rozijntje het nu gedaan! Ze wou zo graag vader de voorbereidingen besparen en hem eerst van haar grote plannen vertellen, als alles klaar was en ze op het punt stonden werkelijkheid te worden.

Ze wou ook liever met tante Saar er niet over spreken, omdat ze nog niet zo vast in haar schoenen stond, dat ze de invloed van een goedkeurende of afkeurende raad kon wagen.

En wie bleef haar nu over anders dan Lea?

Lea, die zelf haar werk buitenshuis gevonden had en er gelukkig en tevreden in was, al begreep Rozijntje, dat nu, de laatste tijd, dat werk alleen maar gedaan werd, omdat het moest en dat Lea bij

haar werk wel dezelfde vriendelijke, afwezige blik zou hebben als voor de mensen waar ze in huis woonde.

Ze voelden het allebei dreigend in de lucht hangen, zwaar en dichtbij als een onweerswolk. En ze waren er beiden gedrukt door. Die zwijgzaamheid hoorde niet bij ze, en het einde ervan moest maar gauw, gauw komen.

Elke avond gingen ze bijna tegelijk naar bed, praatten een enkel woordje onder het uitkleden, en Rozijntje voelde vaak een kriebeling van ongeduld om Lea's vriendelijk 'Leuk, zeg!' of 'Wat jammer!' of 'Enig!' Ze had net zo goed heel wat anders kunnen zeggen, want haar gedachten waren er niet bij.

Toen op een avond – het was nog niet eens helemaal donker, want de zomeravond was zo lang en zo helder geweest – lagen ze elk vanuit hun bed de zuivere avondlucht in te kijken, als twee zusjes, allebei de lange vlechten over het laken en de gevouwen handen achter het hoofd, zwigend en voortwerkend aan eigen gedachten... toen Rozijntje met een ruk haar schroom opzij zette en vroeg:

'Waarom ben je nou zo, Lea?'

Lea bewoog zich niet en bleef naar buiten kijken.

'Wat zei je?' vroeg ze vaag.

'Waarom je zo bent,' zei Rozijntje met klem.

'Hoe?'

'Zo anders dan vroeger,' klaagde Rozijntje. 'Je denkt aan mij niet en aan niemand. Als je praat, praat je alleen maar met je mond. Ik heb niets aan je.'

Lea veranderde niet van houding. Het was zo heerlijk liggen en kijken in een hemel, die donker probeerde te zijn en toch nog niet donker worden kon, omdat de zon er geweest was en dat zonlicht de hemel maar niet kon loslaten.

'Ik kan het niet helpen, Rozijntje,' zei ze stil. 'Als je heel erg gelukkig bent, wordt dat vanzelf zo.'

Er was een vaag ongeloof in Rozijntje, of het bij iedereen wel vanzelf zo werd en of het niet veel mooier was, als anderen er wat van mee kregen, als je zelf zo gelukkig was.

‘Ik wou zo graag over mijzelf praten,’ klaagde ze eerlijk. ‘En ik wou zo graag, dat jij van jezelf vertelde. Dat deed je vroeger toch ook en toen was je eigenlijk nog veel ouder dan ik. Ik ben nu ook geen kind meer.’

Het kwam er wat parmantig uit en ze moesten er allebei even om lachen. En met dat lachen was de spanning gebroken.

‘Wat moet ik van mezelf vertellen?’ droomde Lea. ‘Het duurt niet zo lang meer en dan ga ik weg van hier, als dokter een nieuwe hulp gevonden heeft. Maar dat weet jij toch al.’

‘Dat weet ik al,’ zei Rozijntje. ‘Maar heb je anders niets te vertellen?’

‘Och,’ zei Lea, ‘al het andere, dat kun jij nog zo niet begrijpen. Je moet maar niet boos op me zijn, dat ik zo weinig aan jou dacht de laatste tijd. Dat komt... dat komt... zie je, dan bedenk je alles, hoe het worden zal later, en hoe wonderlijk het is, dat juist die éne, waar je het allermeeeste van houdt, met je gaat trouwen. En dat bedenk je telkens opnieuw en dan heb je echt geen tijd om aan iets anders te denken.’

‘Ik weet niet,’ peinsde Rozijntje. ‘Ik dacht, dat het ook wel anders kon.’

Het bleef een poosje stil. Er hing iets in de kamer, dat van de lichte lucht daarbuiten naar binnen was gevlogen. Er hing iets, dat het beetje vertrouwen tussen hen beiden, het beetje, dat overgebleven was van vroeger, deed groeien en sterker worden, tot Lea, met meer warmte in haar stem dan al die laatste tijden, vroeg:

‘Wat wou je van jezelf vertellen?’

‘Ik ben zo bang, dat je weer half luistert,’ verweerde zich nog Rozijntje. Maar toen – veel te graag – gaf ze zich gewonnen.

‘Zeg,’ zei ze ineens gezellig, ‘als jij hier weggaat, denk ik, dat ik

ook maar ga.'

'Wat?' Lea zat ineens rechtop in bed. 'Wat ga je dan doen? Waarom ga je weg?'

'Heb je dan nooit erover nagedacht, dat ik hier nu eigenlijk niets meer te doen heb?'

'Nee,' bekende Lea. 'Ik was zo gerust, nu je niet meer dat leven had van vroeger. Nadat Tante Saar gekomen is, heb ik eigenlijk niet meer over je gedacht.'

Rozijntje knikte. Ze had dat wel geweten, en ze was helemaal ontwapend, nu Lea het zo grif erkende.

'Wat ga je doen?' vroeg Lea nog eens.

'Ik heb er met meester over gesproken,' begon Rozijntje. 'Ik heb hem zo'n beetje uitgelegd waarom ik het wou en wat ik wou en nu gaan we wat zoeken. Ik wou eigenlijk...' ze wachtte even en Lea betrapte er zich op, dat in dat ogenblikje wachten haar gedachten weer terugkeerden naar haar eigen geluk, maar nu dwong ze ze streng terug naar Rozijntjes woorden... 'Ik wou eigenlijk ergens heen, waar ze me heel erg nodig hebben.'

'Wat dan?' vroeg Lea.

Rozijntje spon haar droom hardop uit.

'Nou, als ergens nou een moeder is en die heeft geen tijd om het gezellig te maken en de vader ook niet en de kinderen willen het zo graag gezellig hebben en dan kom ik en dan wordt het ineens allemaal anders. Ik zorg voor de kinderen, zie je; de moeder heeft bijvoorbeeld wat anders te doen, en ik leer ze een beetje Joods en ik vertel ze geschiedenis, net als aan Jupie, en ik maak hun kamer schoon en gezellig, en de kleertjes...' Ze sloot de ogen en zag korte, losse meisjesjurkjes en grappige jongenspakjes...

'De kleertjes, die verzorg ik ook, en hun haar 's morgens opmaken en ze 's avonds in bed stoppen. En eerst zagen ze er dan verdrietig uit en dan worden ze hoe langer hoe plezieriger en als ik dan eens naar huis ga, dan kunnen ze me niet missen, dan beginnen

ze te huilen en dan kom ik terug en dan zijn ze zo verschrikkelijk blij...'

Vreemd! Als ze datzelfde gezegd zou hebben overdag, zittend op een stoel in de keuken, dan zou het zo gek, zo verschrikkelijk gek geklonken hebben. En nu, liggend in bed, met de handen nog altijd achter het hoofd en naar buiten kijkend, waar het nu helemaal donker was, op de sterren na, nu vonden Lea en zichzelf het allemaal zo gewoon. Liggend in bed mocht je hardop dromen, en de ander, die het hoorde, dacht en droomde mee.

Ze bleven stil liggen genieten van de kleine jongetjes en de vaag omlijnde meisjes, waarvan ze niet eens leeftijd of naam wisten, waarvan ze niet zeker waren of het zwartjes of blondjes werden. Ze bleven maar stil liggen genieten van die kindertjes, die Rozijntje in het slaapkamertje getoverd had en wier leven ze zou gaan opvrolijken. Tot eindelijk Lea durfde:

‘Maar als je dat nou niet vindt?’

‘Dan vind ik wat anders. Er zullen toch wel ergens Joodse kinderen zijn, die me nodig hebben, of een Joodse moeder?’

‘Nodig hebben!’ zong het na in Lea’s gedachten en als ongehoorzame kinderen vluchtten ze terug naar die éne, die haar nodig had.

Nodig zijn, dat was toch eigenlijk het enige. Zij was nodig en daarom was ze zo gelukkig. Ja, maar dokter had haar ook nodig gehad, en daarom was ze die jaren daarvoor ook gelukkig geweest.

Nodig zijn, dat was het enige, ook voor Rozijntje.

‘Wat denk je er van?’ vroeg Rozijntje zonder spanning, omdat het voor haarzelf al zo helemaal uitgewerkt was.

‘Ja!’ – Lea knikte – ‘Dat moet je doen. Je zult zeker iets vinden, en...’ ze lachte om haar eigen zelfzucht, die telkens weer opdook... ‘dan ben ik ook geruster, als ik hier wegga en jou niet zo maar hier achterlaat.’

Ze bleven nog hardop dromen, soms in woorden, soms in gedachten alleen, soms over Lea, soms over Rozijntje.

Ze zeiden minstens vier keer: 'Maar nu moeten we gaan slapen.' Maar dan was er weer iets, dat opdook uit de lange tijd van zwijgzaamheid, die achter hen lag en dan werd het slapen weer uitgesteld. Totdat de slaap en de moeheid gonzend bonsden in hun hoofd, en hun gedachten wegglipten naar alle kanten.

Toen, zonder nachtwensen, zonder eind aan hun gesprek, gleden ze beiden weg in de slaap, moe en tevreden, Rozijntje omringd door de jongetjes en meisjes, die haar nodig hadden, en Lea met het gezicht voor zich van die éne, die haar nodig had.

HOOFDSTUK VIII

Afscheid

Vader had het eerst helemaal niet begrepen.

Hoe kon ze nu weg willen, nu ze het juist zo goed had? Als het vroeger nu geweest was – hij dacht er nog wel eens met schaamte aan terug, hoe ze zo jong geweest was en zo vreselijk zwaar beladen – als het vroeger geweest was, dan had hij het nog kunnen begrijpen.

‘Heb je het hier dan niet goed?’ vroeg hij, half verwijtend, half angstig om het antwoord.

Rozijntje had zich voorgenomen om alles uit te leggen, net zo lang uit te leggen tot ze met het hele goedvinden van allen in haar huis weg zou gaan.

Ze legde vader uit, dat ze het juist te goed had en dat ze net zo goed gemist kon worden. En op vaders opbruisend protest tegen die bewering had ze geantwoord, dat het heus wel wennen zou zonder haar.

Maar dat antwoord ging haar niet makkelijk af, want ze twijfelde opeens of zij zelf wel wennen zou zonder vader en zonder Jupie.

Tante Saar kwam haar te hulp.

‘Ze bedoelt, Jozef, dat ik het best alleen af kan. En kan ik dat soms niet?’

Ze vroeg het met stralende triomf, omdat ze het antwoord van te voren wel wist.

‘Natuurlijk, Saar,’ suste vader. ‘Natuurlijk kun jij het wel af, maar... maar’ – hij wou niet beledigend zijn – ‘we zijn zo aan Rozijntje gewend.’

‘Dan moet je het nou maar weer afwennen,’ vond tante Saar meedogenloos.

‘Ik bedoel,’ zei vader kleintjes, ‘we zijn aan haar gehecht.’

‘Dan moet je het nou maar weer afhechten.’

En daarmee vond ze, dat ze genoeg gezegd had.

Niet dat het haarzelf zo glad zat! Het zou aardig kaal hier in huis worden zonder dat jongemeisjesgedoe, waar ze zelf zich haast weer een jong meisje van ging voelen. Maar gekheid! Rozijntje hoefde haar gezelschapsjuffrouw niet te zijn, en als Lea weg was, hoefde ze haar tijd niet te verkniesen met een ouwe tante als zij was. Ze gunde het kind, dat ze eens in de grote wereld kwam en met jongelui te doen kreeg en niet langer in dit kleine nest opgesloten bleef.

Wat hier en daar! Jozef dacht altijd aan zichzelf. Maar zo waren de mannen!

Rozijntje was tante wel dankbaar voor haar hulp, maar erg afdoend leek het haar niet en van voren af aan, met de ijver, die je alleen kunt hebben, als je een eigen zaak bepleit, legde ze weer uit, tot vader inzag, dat je van die meisjes van tegenwoordig geen hoogte kon krijgen: als ze het moeilijk hadden, wilden ze blijven, en als ze het goed hadden, wilden ze ergens heen, waar ze het moeilijk kregen.

Met Jupie viel het nogal mee. Die had andere en grotere belangen aan zijn hoofd. Het stond nu vast, dat hij later chauffeur werd. De vele langstreckende auto's, vrachtauto's en de autobus hadden daar het hunne toe gedaan. Hij kon je op 50 meter afstand zeggen, welk merk auto er in aantocht was. Fordjes, dat waren snertdingen en wie hem later een Ford wou laten chaufferen, moest maar zien, dat hij een ander kreeg.

Hij was dik bevriend met de vrachtrijder van de streek, die zijn goede, oude knol had verruild voor een hotsende en daverende vrachtauto. Die had hem in alle geheimen van motor-aanzetten, gas geven en al wat er bij hoorde, ingewijd. En Jupies plannen namen meer en meer een vaste vorm aan.

Zijn Chevrolet zou nooit op Sjabbos rijden, dat sprak vanzelf. Dan moesten zijn mensen maar die éne dag in de week te voet gaan.

Als zulke belangen op het spel staan, kan desnoods de wereld vergaan en nog raakt het je niet. Zo kwam het, dat Rozijntjes plan om weg te gaan en zich aan andere kinderen te wijden maar een matige indruk op hem maakte.

Zo, zo, dus Rozijntje wist nu ook al wat ze worden wou. Het was natuurlijk heel wat anders dan chauffeur, maar daarvoor was ze een meisje. Hij keek haar aan, toen hij het hoorde, met iets van bewondering in zijn blik. Een zusje, een eigen zusje, die al iets werd van haar vak! Dat was toch heel wat anders dan thuis zijn en alleen maar zusje! Hij zou nu tegen andere jongens kunnen zeggen: 'Mijn zusje – o nee – mijn zuster is...' Wat was ze eigenlijk? Misschien was ze wel een echt dienstmeisje! Dat stond maar niet groot, als je een zuster in de stad had, die dienstmeisje was geworden!

'Word je dienstmeisje?' vroeg hij op de man af.

'Zo heet het niet,' zei Rozijntje weifelend. 'Ik geloof, het heet 'helpster' of 'bij kinderen' of zo wat.'

'Kindermeid,' besliste Jupie, 'of misschien wel baker.'

'Nee,' zei Rozijntje. 'Baker heet het niet.'

In elk geval, Jupies zuster was iets en daar was hij voorlopig tevreden mee.

Toen kwamen de andere mensen aan de beurt, en ze vonden er allemaal iets van. De meesten zeiden: 'Die meisjes van tegenwoordig!' en ze probeerden iets van liefdeloosheid er in te zien. Maar omdat Rozijntje tot nu toe zo weinig met liefdeloosheid gemeen had gehad, konden ze het toch niet over zich verkrijgen om haarzelf daar iets van te zeggen.

Ja, ja, nou, ze hoopten dan maar, dat ze iets naar haar zin zou vinden. Het zou haar zeker in een grote stad beter bevallen dan bij hen.

En toen, op een regendag, kwam juffrouw De Jong aan de beurt.

Rozijntje veegde haar voeten zorgvuldig voor ze bij juffrouw De Jong naar binnen ging. En toen ze in de donkere gang stond, ging

ineens aan haar voorbij die tijd, toen ze een meisje van dertien jaar geweest was en met haar stukje vlees diezelfde gang binnengestapt was om juffrouw De Jong te vragen hoe ze het kosjer moest maken; hoe ze met een kapot broekje van Jupie in diezelfde gang gestaan had om verlegen aan te kloppen en aan juffrouw De Jong te vragen hoe ze het heel moest maken.

Al de verlegenheid, al de kleinheid uit die lang geleden dagen legden opeens weer beslag op haar, en het was een bijna onhoorbaar tikje, waarmee ze haar komst aankondigde bij juffrouw De Jong.

Toch riep juffrouw De Jong: 'Binnen!' Want het was heel stil in haar huis en zelfs zo'n klein klopje op de deur was een gebeurtenis in de eentonige, regelmatige gang der dingen in dit keurige huis.

Rozijntje zat en frommelde aan haar jurk zoals ze eens aan Jupies kapot broekje gefrommeld had.

En juffrouw De Jong vroeg vriendelijk: 'Wel?', zoals ze in vroeger dagen vriendelijk 'Wel?' had gevraagd, als Rozijntje ten einde raad bij haar om huishoudelijke inlichtingen kwam.

'Ik kwam u vertellen, dat ik van plan ben hier vandaan te gaan.'

'O ja?' vroeg juffrouw De Jong onschuldig. Maar ze wist het al lang.

'En waarom?'

Ja, waarom? Rozijntje had van te voren helemaal niet bedacht, welke vragen juffrouw De Jong zou stellen. En het antwoord op deze vraag aan iemand als juffrouw De Jong was wel het moeilijkste wat haar gevraagd kon worden.

'Ik wou... een betrekking zoeken ergens in de stad.'

Juffrouw De Jong zette haar lorgnet liggend op haar neus, zodat ze er makkelijk overheen kon kijken.

'Heb je het bij je tante dan niet goed?' Voor haar fantasie doemde een tante op, die slecht en onaardig was voor het jonge meisje, dat haar eigen kind niet was. Maar de goedmoedige, dikke

figuur van tante Saar klopte toch al heel weinig met die voorstelling van zaken.

‘O ja, best!’ Rozijntje werd levendig. ‘t Is fijn thuis.’

Juffrouw De Jongs hoop zakte.

‘Maar waarom ga je dan weg?’

‘Ik wou’ – ineens had ze het – ‘ik wou proberen wat ik kan.’

Juffrouw De Jong zweeg en bleef Rozijntje aankijken over haar lorgnet heen.

Proberen wat ze kon! En al wat ze kon, had ze van haar geleerd! Had zij niet altijd klaar gestaan om haar te helpen en terecht te wijzen? Als ze wat kon, dan had ze het aan haar te danken.

Het was of Rozijntje die gedachtengang voelde. Want opeens kwam ze onhandig en hartelijk:

‘En nu wou ik u bedanken, dat u me altijd geholpen hebt.’

De overgang was zo plotseling, dat juffrouw De Jong, die een preekje klaarmaakte over ondankbaarheid jegens haar en jegens haar vader, ineens ontwapend was.

Roza kwam haar bedanken! Zou ze dat werkelijk menen? Of zou ze het alleen zeggen, omdat ze dacht, dat het moest?

‘Ik dacht daarnet in de gang,’ begon Rozijntje zacht en openhartig, openhartiger dan ze ooit tegen juffrouw De Jong gesproken had, ‘dat ik vroeger zo dikwijls bij u gekomen ben, toen ik nog nergens van af wist. Weet u nog wel?’

Juffrouw De Jong zette de lorgnet van haar neus af, want zo kon ze haar neus niet snuiten.

Ze knikte. Ja, ze wist het nog. Maar ze had niet gedacht, dat Roza het nog wist, omdat die haar zeker altijd een zeurkous gevonden had, die van niets anders wist dan van haar keurig huisje en zeker niets wist van een fris, jong meisje als zij.

‘Weet U nog,’ verloor Rozijntje zich in herinneringen, ‘dat ik een keer biefstuk heb willen koken en dat het maar niet gaar wou worden?’

Juffrouw De Jong knikte maar en veegde haar ogen af.

‘En dat wolletje, dat ik goed schoon wou wassen en dat ik daarom maar te koken heb gezet?’

Juffrouw De Jong knikte.

‘Maar je deed je best,’ zei ze hees.

‘Ja,’ zuchtte Rozijntje. ‘Maar het was wel erg moeilijk. Ik heb dikwijls gehuild, hoor!’

Het was zo nieuw en verrassend voor juffrouw De Jong, dat open en vertrouwelijk vertellen van Roza. Ze leken twee volwassen mensen, die herinneringen ophaalden uit hun jeugd.

Dat was het! Dit meisje kwam hier niet meer als een kind tegenover een juffrouw, die alles beter wist, maar ze was geen kind meer en daardoor kwam dit vertrouwen opeens.

‘Vond je het altijd vervelend om hier te komen?’ durfde juffrouw De Jong met een klein stemmetje.

Rozijntje keek haar vlak in het gezicht, dat smalle gezicht met het toegeknepen mondje en de kleine oogjes. Dat gezicht, waar ze nooit graag naar gekeken had en waar ze nooit ook maar het minste verlangen naar had gehad.

‘Ja,’ zuchtte Rozijntje toen. Ze kon nu niet anders, ze mocht nu immers niet oneerlijk zijn, nu ze als een volwassene zat tegenover dit vrouwtje, dat het haar zo angstig vroeg.

Juffrouw De Jong knikte verdrietig.

Dat wist ze wel, zei ze stil.

En ineens zag Rozijntje hoe arm ze was en hoe ze daar eigenlijk zat te bedelen om iets liefs van haar, om een beetje prettige herinnering, om een beetje echte, warme dankbaarheid, omdat ze toch gegeven had wat ze kon. Ze had immers niet meer dan wat ze Rozijntje in die vroegere jaren gegeven had.

En voor ze recht wist wat ze deed, liep ze om de tafel heen en legde haar frisse, rode regenwang tegen het smalle, dorre gezicht van dat kleine vrouwtje.

‘Dank U,’ zei ze met een kus. ‘Ik had me geen raad geweten, als U me niet alles gewezen had.’

Het volgende ogenblik liep Rozijntje weer buiten in de regen, beschaamd en toch tevreden, en zat juffrouw De Jong met een blosje op haar wangen ijverig haar neus te snuiten en haar ogen af te vegen.

HOOFDSTUK IX

Al het nieuwe

Toen gebeurde alles heel gauw, veel gauwer dan Rozijntje ooit gedacht had, dat dingen gebeuren konden.

Ze schreef en ze kreeg een brief terug en ze schreef weer en ze kreeg weer een brief terug en ze maakte haar kleren klaar en ze pakte haar boeltje en ze kreeg cadeautjes tot een zelf-uitgeknipte boekenlegger van Jupie toe, waar ze niets van had mogen merken en die gedrenkt was in zuchten en zweetdruppels. En ze nam afscheid van heel het huis en van haar kamertje en toen van al de mensen in huis en toen van haar dorp. En ze merkte met schrik, dat het nog moeilijker was om van het dorp afscheid te nemen dan van al de mensen in huis.

En toen op een late zomerdag, die al veel op een herfstdag ging lijken, bracht de trein haar naar haar nieuwe huis.

Het was in de grote stad, maar niet de stad, waar Lea's ouders woonden. Dat vond ze wel jammer, want wat zou het heerlijk geweest zijn om daar telkens even aan te kunnen wippen. Maar in de trein bedacht ze, dat haar nieuwe thuis nu toch helemaal haar thuis moest worden en dan zou ze niemand anders nodig hebben.

Twee jongetjes waren er, had de moeder geschreven, en al klopte dat niet met de dromen van jongenspakjes en meisjesjurkjes, toch gaf ze zich helemaal over aan het bouwen van een voorstelling van die twee jongetjes.

Zes en acht jaar! Dat waren twee Jupies! Twee gezonde, donkere krulbolletjes. Net zo lichtgeraakt in hun eergevoel en net zo hoogreikend met hun toekomstplannen als Jupie.

Háár Jupie!

Ze slikte iets weg. Ze gaf wel veel op om dit nieuwe te bereiken. Jupie en vader en de koesterende zorgzaamheid van tante Saar.

Lea ook, maar dat duurde toch nog maar heel kort, dat ze die zou hebben gehouden.

Voor de jongetjes was ze niet bang. Maar als die moeder nu maar net zo was als ze zich voorstelde: een moederlijke, nog jonge vrouw, die wat moe was en nu zo heerlijk kon uitrusten, doordat zij haar kwam helpen.

Hoe dichterbij ze de stad naderde, hoe hoger de prop in haar keel steeg.

Eerst had die prop in haar maag gezeten, toen was hij naar de buurt van haar hart verhuisd, en nu zat hij heel erg hoog in haar keel, zodat ze zich afvroeg, hoe ze straks wel het woord moest voeren, als er iemand aan de trein was om haar af te halen. En stel je eens voor, dat die iemand haar niet eens herkende van het portretje, dat ze gestuurd had! Dan zou ze daar moederziel alleen in die grote stad staan en dwalen en zoeken tot ze eindelijk uitgeput in haar nieuwe thuis aankwam.

Ze kreeg zo'n medelijden met zichzelf, dat de prop zich uitbreidde over keel, neus en ogen. Haar keel stopte hij dicht, in haar neus prikte hij, en in haar ogen loste hij zich op in tranen, die ze zo gauw mogelijk wegveegde, terwijl ze hem uit haar neus wegsnoot en uit haar keel wegslikte. En toen lachte ze zichzelf uit en hield zich voor, dat al dat neuzegepoets haar gezicht niet verfraaien zou en de kans nog groter zou maken, dat niemand haar van het portretje herkennen kon.

Ze wist het zo klaar te spelen, dat het Rozijntje, dat in de grote stad uit de trein stapte, het gewone, vrolijke Rozijntje was. Niet alleen dat de laatste nattigheid van ogen en neus afgeboend was, maar ook diep in haar hart was er niets anders dan blijheid om het nieuwe, dat ze tegemoet ging.

Wat was het toch verkeerd om je een voorstelling te maken van mensen en kinderen, die je nog nooit gezien had.

De twee jongetjes waren geen twee Jupies – hoe kon het ook eigenlijk, dacht ze achteraf, van Jupie bestond er toch maar één exemplaar – en hun moeder was niet de moederlijke, jonge vrouw, die ze zich had voorgesteld.

Van de vader had ze zich geen voorstelling gemaakt en daarom viel het juist wel een beetje mee.

Hij begroette haar hartelijk en bracht haar naar zijn huis, naar zijn twee jongetjes en hun moeder, voordat hij verder ging naar zijn werk.

Toen Rozijntje de kamer binnenkwam, was er iets van schrik in haar ogen. Ze had wel geweten, dat ze niet in een keuken kwam, die meteen de eetkamer was. Maar zulke diepe stoelen en zo een dik kleed op de grond had ze toch helemaal niet verwacht.

Ze had wel geweten, dat die mevrouw niet de blouse en het schort van tante Saar zou dragen. Maar zo een sierlijke jurk midden door de week en zulke beeldige nagels, die glansden alsof ze drijfnaat waren – nee, daar had ze toch niet op kunnen rekenen.

Mevrouw begroette haar met een vriendelijke glimlach.

Ze zag er echt wel heel mooi uit, met dat korte haar, dat met een beeldige golf over haar voorhoofd lag. En toch had Rozijntje liever gehad, dat het haar wat minder mooi was geweest en de glimlach wat echter.

‘Zal ik je even voorgaan naar de kinderkamer?’ vroeg mevrouw met een heel mooie stem.

O hemel! Een kinderkamer! Daar had ze heel niet op gerekend. En terwijl ze op de trap achter mevrouw aan liep, zag ze haar eigen keuken voor zich en Jupie spelend op de grond. Jupie in een kinderkamer!

In dat korte ogenblik op de trap sloeg het als een schrik door haar heen of hier, waar alles zo helemaal anders was dan thuis, het werkelijk wel Joods en kosjer kon zijn, zoals haar uitdrukkelijk geschreven was. In haar jonge leven, dat alleen de kleine omgeving

van haar dorp had gekend, had ze zich nog geen voorstelling kunnen maken hoe verschillend het was bij ieder ander mens in huis. En omdat het leven thuis voor haar gedachten één was geworden met Joods leven, kon ze het zich niet verder voorstellen, kon ze deze mevrouw met de mooie jurk en de glanzende nagels maar niet verenigen met een werkelijk Joodse huishouding.

De twee jongetjes waren op de kinderkamer. De kleinste, slap en bleek, in een gezellig ronde stoel. De grootste, veel forser en gebruind van kleur, zat verveeld in de vensterbank.

‘O, als de moeder nu maar wegging,’ bad Rozijntje in haar hart, ‘dan durfde ik wel.’

Ze stond er nu zo hopeloos en onhandig en deed dappere pogingen om de kinderkamer weg te denken en haar eigen keuken er voor in de plaats te zetten. Want dan zou ze zichzelf zijn, dan zou ze durven.

Mevrouw streek het kleinste jongetje over zijn haar en liet hem kennismaken met Rozijntje.

Het kind had heel levendige ogen, die sterk afstaken tegen het matte gezichtje.

Een hoog, enthousiast stemmetje zei: ‘Dag Roza!’ En Rozijntje was ineens gerustgesteld. Met dit kleine Lootje zou het wel gaan.

‘Kom eens hier, Jack!’ vroeg mevrouw met haar altijd vriendelijke, maar vlakke stem.

Jack kwam en nam Rozijntje wantrouwig op.

‘Dit is Jack,’ zei mevrouw, ‘en dit is Roza. Zul je een beetje gehoorzaam voor Roza zijn?’ en tegen Rozijntje, wel zacht, maar toch zó, dat Jack het onvermijdelijk horen moest, ‘Hij is een moeilijk kind, lang niet zo meegaand en vriendelijk als Lootje.’

Rozijntjes hart ging ineens open voor deze donkere jongen, die met eigen oren – en wie weet hoe vaak – horen moest, dat hij een moeilijk kind was en veel lager stond aangeschreven dan het zwakke broertje. Lootje te veroveren, dat was zo’n kunst niet, maar

ze had zich opeens ten doel gesteld: ze zou pas tevreden zijn, als ze Jack veroverd had.

‘Dag Jack!’ zei ze en stak haar hand uit.

Jack knikte en mompelde ook iets van ‘dag’.

Toen trok het slanke figuurtje van de moeder zich terug en Rozijntje begreep, dat nu pas haar werk begon.

Het was wel Joods en het was wel kosjer. Dat merkte Rozijntje dadelijk. Maar toch voelde ze iets angstigs, als ze dacht – als ze dacht aan de eerstkomende Sjabbos.

Hoe moest dit mooie mevrouwtje de kaarsen straks aansteken? Hoe moest ze als middelpunt zitten aan de Vrijdagavonddafel?

Misschien viel alles wel mee. Het was alles zo aan de buitenkant, wat ze tot nu toe gezien had, en het kon toch heel anders worden dan ze het zich voorstelde.

Ze sliep met beide jongens op de kamer. Een snoezige kamer, zoals ze zich in haar stoutste dromen niet had durven voorstellen. Licht behang, witte ledikanten met lichtblauwe spreien, zachte kleedjes op de grond, en balkondeuren, die wijd openstonden, toen ze voor het eerst met een onderdrukte kreet van verrassing de kamer binnenkwam.

Heerlijk, dat ze niet alleen sliep! En dat ze ’s avonds voor ze ging slapen nog weer naar haar beide jongens kon kijken, of ze wel goed toegedekt waren.

Ze bracht ze die avond voor het eerst naar bed en vertelde onder het wassen van Jupie en van Jupies leventje en van Jupies klompen. En het kleine opgetogen Lootje viel haar telkens in de rede met zijn hoog stemmetje, vroeg van alles, vroeg haast meer dan Rozijntje beantwoorden kon.

Jack luisterde stil toe en de verveelde uitdrukking week niet van zijn gezicht. Hij waste zichzelf, maar bij de knieën moest Rozijntje te pas komen. Want die waren – Rozijntje constateerde het met een

zucht van verlichting – bijna even zwart als die van Jupie.

Och, als die knieën al even zwart waren, wie weet of de vrijdagavond niet ook wat op haar eigen vrijdagavond zou gaan lijken.

Rozijntje dekte eerst Lootje toe. Die was het eerst klaar. Ze paste op hem al haar instopkunsten toe uit haar jarenlange praktijk, met een zoen op het puntje van zijn smalle neusje er achter aan. Het bleke gezichtje kleurde en hij knikte met ogen vol hartelijkheid ‘nacht, hoor!’

Toen dekte ze Jack er onder. Maar die duwde met een elleboog de ingestopte dekens opzij en mompelde:

‘Laat maar. Ik ben toch niet ziek zoals Lootje.’

Ze deed alsof ze niets hoorde en ging kalmpjes door met instoppen om met de kus op zijn neus te eindigen. Maar in haar hart hilde het haast om die gezonde jongen, die zo graag ziek zou zijn als Lootje, omdat hij dan het recht zou hebben gekoesterd te worden als hij.

Ze ging vroeg naar bed die avond, een heerlijk zacht bed. Ze hield het licht nog even aan en keek naar de beide jongensledikanten.

Lootjes fijne kop lag rustig achterover in het kussen. ‘Fijnerd!’ dacht Rozijntje met een lachje.

Van Jack zag ze alleen wat zwart haar boven de witte lakens uitkomen. De rest van zijn gezicht was weggedoken.

Ze zei haar nachtgebed met het licht nog aan, de ogen aldoor gericht op haar beide jongens.

Maar toen ze het licht uitgetrokken had en ze rustig achterover lag in haar heerlijk bed, de ogen gesloten, toen was het toch een andere jongenskop, die ze voor zich zag. Een jongenskop, lachend en boos tegelijk, hartelijk en stout tegelijk; een jongenskop met een paar half verwijtende ogen en gekroond door een kuif van bruine krullen: Jupie!

HOOFDSTUK X

Twee vrijdagavonden

Tante Saar liep de hele dag rond met een gezicht als een onweerswolk.

Alles goed en wel – het was heel best, dat Rozijntje haar draai gevonden had, maar op vrijdagavond diende ze thuis te zijn.

Wat moesten ze nu? Moest zij nu moederziel alleen de gezelligheid geven aan dat beetje vrijdagavond, dat er nog over was? Jupie naar bed, omdat het veel te laat werd; Lea nu nog hier, maar over een paar weken ook al niet meer. En daar zat je dan! Jozef en Saar en Saar en Jozef! En Jozef kon Saar zitten aankijken en Saar kon Jozef zitten aankijken. Alsof er wat moois aan was.

Je moest wel wat over hebben voor die kinderen tegenwoordig. Het gezelligste in huis glipte je tussen de vingers weg.

Balletjes in de soep? Voor een gezelschap van niks? Ze dacht er niet aan! Als ze maar hun eten hadden en hun vrijdagavondsoep, dan mochten ze tevreden zijn. Alle aardigheid was er nu toch af.

Toen Jupie uit school kwam – Jupie, die tante Saar nog nooit met zo'n gezicht had aangetroffen – bleef hij haar ernstig en bezorgd staan aankijken.

‘Hebt U soms oorpijn?’ vroeg hij met meegevoel.

Want oorpijn was de enige heftige pijn, die hij kende, dus de enige pijn, waar hij meegevoel voor kon hebben.

Oorpijn? Hoe haalde dat kind het in zijn hoofd?

‘Hoe kom je daarbij?’ vroeg ze met al een beetje verhelderd gezicht.

Want als je tegen die jongen onbesjrieje sprak, dan knapte je vanzelf al op.

‘Ik weet niet,’ zei Jupie. ‘U zag er net uit of U oorpijn had. Maar nou niet meer.’

Zo'n hart van een kind toch! Dadelijk aan een ander denken! Als zij het land had, dat Rozijntje er vanavond niet zou zijn, dan was hij direct bezorgd, dat ze oorpijn had.

Was het niet een schandaal, dat ze dat sjats van een jongen er onder liet lijden, dat ze Rozijntje miste?

'Wel nee, kind!' zei ze. 'Ik dacht er alleen maar over na hoe Rozijntje vanavond vrijdagavond zou hebben.'

'Rozijntje? O, die heeft twee andere jongens,' zei Jupie gemaakt luchtig. 'Die zal het wel leuk hebben vanavond.'

'Jij had zeker ook liever Rozijntje vanavond hier,' zei tante Saar onverstandig.

'Nou, zeg!' kwam Jupie met een elleboogbeweging van waar-zie-je-mij-voor-an? 'Nogal glad, hè? Maar' – met een zucht – 'dat kan nou eenmaal niet, hè?'

Tante Saar boog beschaamd het hoofd.

Dat kleine kind, hè? Daar zat nou nog meer verstand in dan in zo'n groot mens als zij was! Moest je je nou eigenlijk niet schamen? En meteen besloot ze, dat ze die avond toch maar balletjes in de soep zouden krijgen.

Hoe schaamde ze zich niet! Moest zo'n kind vrijdagavondsoep hebben zonder balletjes?

Rozijntje liep de hele dag met een gezicht, zó strak en wit, alsof er geen glimlachje op over kon schieten, zelfs niet tegen Lootje, die toch waarlijk wel een glimlach verdiende.

Die spanning! die spanning! dát was het vervelendste! Als ze maar wist, hoe het vanavond worden zou, al zou ze ook weten, dat het een allerellendigste vrijdagavond zou zijn, dat was nog beter geweest dan helemaal niets te weten.

Och ja, ze maakte echt Sjabbos-eten klaar. Maar dat deed ze haast iedere dag. Want hier aten ze door de week precies als thuis op vrijdagavond.

Het kwam natuurlijk ook door de eetkamer iedere dag, terwijl ze thuis alleen op vrijdagavond en Sjabbos in een kamer aten.

En o, wat aten die beide jongens toch keurig aan tafel! Alsof ze met vork en mes in de hand geboren waren. Ze kreeg een kleur, als ze aan Jupie dacht, hoe die met zijn heerlijke eetlust voortdurend tot de orde geroepen moest worden en zeker niet netjes vork en mes zou kunnen hanteren voor hij een lange broek droeg.

Ze had voorzichtig gepolst, hoe de jongetjes vrijdagavond vonden. Jack had met een schouderophalen gezegd: 'Gewoon,' en Lootje had alleen maar meegedeeld, dat hij op vrijdagavond later naar bed mocht dan anders; tenminste als hij niet ziek was. 'En nu ben ik niet ziek,' had hij er stralend aan toegevoegd.

Daar was Rozijntje niet veel wijzer door geworden. En tegen het eind van de dag, toen de Sjabbos naderde, was de spanning zó hoog gestegen, dat ze zeker wist, maar een kleine aanleiding nodig te hebben om te gaan huilen.

Die kleine aanleiding bleef uit en dat maakte de zaak nog erger.

Toen het bijna Sjabbos was, ging ze met de jongens naar hun kamer om ze netjes aan te kleden.

Jack vond het een beetje gek en protesteerde. Ze deden het nooit voor dat éne uurtje, dat ze nog opbleven. Maar Rozijntje zei, dat zij ook haar beste jurk aan ging doen, als de jongens klaar waren, en dat ze het veel leuker vond, als ze alle drie opgeknapt beneden kwamen.

Lootje vond deze nieuwigheid hoogst amusant en maakte zijn haren drijfnat om toch maar een mooie scheiding te hebben vóór de Sjabbos haar intrede deed.

Toen de jongens van de kamer waren, zat Rozijntje een ogenblik met de handen in de schoot. Ze was moe. Zij, die het thuis toch zo veel drukker gehad had! Alleen maar koken – en mevrouw maakte nog al de fijnere dingetjes klaar – en voor de jongens zorgen! Had ze thuis niet het hele huis netjes gehouden en de was er bij gedaan?

Hoe kon ze nu moe zijn?

En terwijl ze naar buiten keek over het balkon heen naar de overkant, waar ook huizen waren, vond ze opeens de kleine aanleiding, die ze nodig had gehad om te huilen: omdat daar aan de overkant huizen waren en geen wei, omdat haar ogen werden tegengehouden en niet verder konden dan de huizen van die andere mensen daar aan de overkant.

Thuis, daar was het nog eens anders! Daar was ruimte, als je uit het raam keek. Daar was vader; daar was tante Saar; daar was Lea; daar was haar eigen Jupie, die geen vork en mes kon hanteren, maar die op vrijdagavond zijn beste spulletjes aan had en glimmend geboend naar beneden kwam.

Ze voelde zich helemaal opgeknapt, nu ze eens goed gehuild had en eens flink gefoeterd tegen die huizen aan de overkant.

Ze had nu ook een reden om haar gezicht te boenen, want die tranen moesten natuurlijk weggeschrobd.

Hè, wat glom haar neus gezellig! Een echte vrijdagavondneus! Als de rest beneden niet erg vrijdagavondachtig was, dan hield haar neus de eer op, dacht ze grimmig.

Ze kamde haar haar en probeerde er een paar nieuwigheden mee. Als ze het nu eens als Lea in vlechten om haar hoofd legde? Nee! dat leek zo gek! En ze schudde met een ruk de beide vlechten weer los.

Een lok op haar voorhoofd, zou dat wat zijn?

Maar het haar, niet van plan af te wijken van oude gewoonten, sprong terug in de vorm, waar het sinds jaar en dag in geleefd had.

Toen stak ze met een zucht haar oude knoedel in haar nek vast...

Ze wist niet, dat al die haarprobeersels alleen maar waren om het ogenblik uit te stellen, dat ze beneden zou komen en misschien een Sjabbos zou vinden, die geen Sjabbos was.

En toen ze eindelijk keurig gekleed en gekapt voor de spiegel stond, moest ze met een zucht toegeven, dat er geen uitstel meer

mogelijk was.

Toen ze die avond in bed lag, glom haar neus nog veel meer, en haar wangen ook. En haar ogen, in het donker, glommen ook.

Hoe kon je toch van tevoren zo in zorg over iets zitten, en hoe kon alles zo meevallen!

Meneer had kidoesj gezegd, nog veel mooier dan vader het thuis deed. En aan het eind van de maaltijd had hij haar gevraagd of ze thuis ook zemierous zongen. En toen had ze met een benepen stem de wijzen gezongen, die ze van Lea geleerd had.

De jongens hadden gespannen geluisterd als naar iets heel nieuws. Want hier zongen ze anders geen zemierous. Meneer herinnerde het zich alleen van bij zich thuis en luisterde met een glimlach van herkenning, toen Rozijntje voorzong. En met het zingen was de vrijdagavondstemming van thuis over haar gekomen. Niet verdrietig, nee, juist met een blijheid, die haar alle spanning van die dag deed vergeten.

En, in bed, bedacht ze hoeveel mooier ze het leven van deze beide jongens kon maken door alles mee te dragen wat ze van thuis gekregen had. En bij die gedachte sprong ze opeens weer uit haar bed en scharrelde in het donker in haar koffer rond tot ze gevonden had wat ze zocht: het zakje pepermuntjes, dat tante Saar haar had meegegeven.

Naast elk van de beide jongensbedden legde ze op het kastje twee pepermuntjes neer.

Moesten ze niet net als Jupie Sjabbosmorgen wat bij hun bed vinden?

Op de terugtocht naar bed stootte ze lelijk haar been tegen een stoel.

Hinderde niet – hinderde allemaal niet – het hoorde bij de taak, die ze op zich had genomen.

HOOFDSTUK XI

Grote momenten

Toen Rozijntje drie weken bij Jack en Lootje was, was Jack nog geen stap nader gekomen. Het leek of de jongen in zijn stugge zwijgzaamheid haar angstig van zich afhield, bang, dat ze zou trachten door te dringen in zijn eenzaamheid.

Onvriendelijk of onaardig was hij niet; driftbuiën had hij niet, en toch had zijn moeder gezegd, dat hij een veel moeilijker kind was dan Lootje.

Lootje was een schat. Het was al zonnigheid wat er aan was, en de enige moeite, die hij veroorzaakte, was, hem zo kalm te houden als de dokter dat van hem verlangde.

Alles in de wereld bestond er om hem een plezier te doen, en daardoor was hij in een voortdurende stemming van dankbaarheid jegens die wereld, die zo vriendelijk voor hem was.

Nu deze Roza weer! Dat had Onze Lieve Heer toch maar aardig voor hem bedacht om een Roza voor hem uit te zoeken, die thuis een Jupie had, waar de wonderlijkste verhalen van te vertellen waren, een Jupie, die door de week op klompen liep, die at in de keuken met de hele familie er bij, die op een school ging, waar twee kinderen van zijn klas alleen maar schoenen droegen, en waar ze vóór ze de klas binnengingen hun klompen op een rij onder de kapstok zetten.

Kon het mooier? En het was allemaal waar, die verhalen, die Roza vertelde; dat kon je maar zo aan haar gezicht zien!

Zijzelf had vroeger ook klompen gedragen. En het speet Lootje oprecht, dat Onze Lieve Heer haar toen niet al in zijn huis gebracht had.

‘Was ik Jupie maar!’ zuchtte hij onder het dichtstrikken van zijn mooi gepoetste molières. Maar enfin, aan de andere kant had Onze

Lieve Heer hem zoveel vriendelijks bewezen, dat hij het gemis van klompen in zijn huis werkelijk niet kwalijk mocht nemen.

Lootje beleefde nu nog al goede dagen. Al vier weken achtereen had hij naar school kunnen gaan. Maar zie je, als de hoesterij weer begon, dan had je het weer: thuis blijven en voorzichtig zijn en niet wild. Dat mocht hij trouwens nooit.

Ja, dat waren zo van die moeilijkheden, die je op de koop toe nam bij al het plezierige, dat het leven bood.

Rozijntje piekerde vaak over Jack.

Zag hij nu niets, merkte hij nu niets van al haar hartelijkheid? Jack was geen gelukkige jongen, en Rozijntje dacht wel eens of diezelfde Onze Lieve Heer, waar Lootje zo tevreden over was, het niet een beetje ongelijk verdeeld had tussen de twee broertjes.

Vreemd! ze hadden kasten vol speelgoed, deze jongens, en het geluk van Lootje noch het ongelukkige gevoel van Jack had iets met dat speelgoed uit te staan.

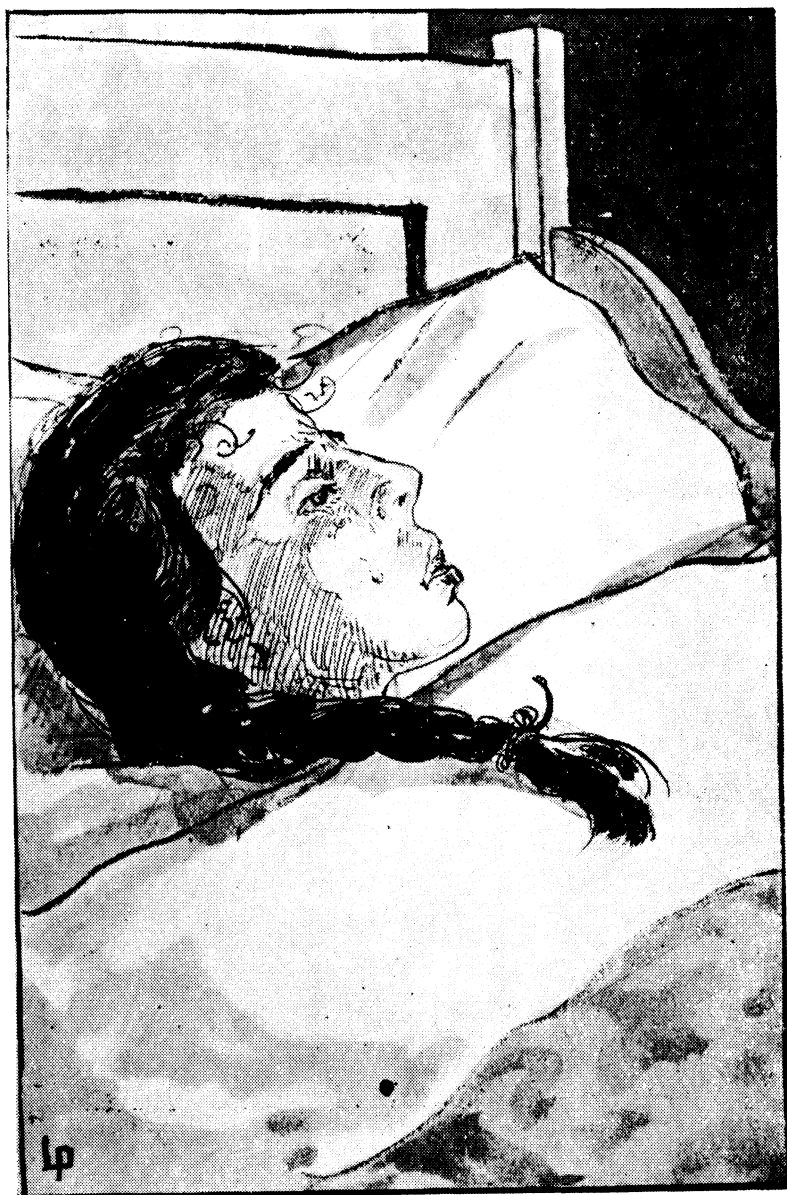
Lootje verheugde zich om al wat gebeurde, maar niet om het dode speelgoed in de kasten.

Jack hield zich hoogstens bezig met de boeken, die hij had. Hij kon geweldig verdiept zijn. Maar dat het zo'n voorrecht was om die boeken te hebben en om met het speelgoed te kunnen spelen, dat wist hij niet.

En iedere avond vóór Rozijntje insliep – dat duurde zowat twee à drie minuten – wijdde ze een paar liefdevolle zoekende gedachten aan Jack, waarvan zijn moeder gezegd had, dat hij zo'n moeilijk kind was.

Op een dag, midden onder het werk, terwijl Jack en Lootje naar school waren, vroeg mevrouw of Rozijntje even bij haar binnen wou komen.

Het klonk nogal plechtig en de schrik sloeg Rozijntje om het hart, wat er nu gebeuren zou.

De onmogelijkste dingen stormden door haar hoofd.

Had ze iets verkeerd gedaan? Of juist iets erg goed? Of wou mevrouw haar zeggen, dat ze toch maar liever naar huis terug moest keren?

Ze had gelukkig niet lang tijd om er over na te denken, want vóór ze het wist stond ze met een hoogrode kleur en verschrikte ogen tegenover de altijd vriendelijke en altijd beeldig uitziende mevrouw.

Toen Rozijntje op tafel keek, wist ze waarvoor ze binnengeropen was, en haar kleur, die eerst alleen over wangen en voorhoofd geweest was, strekte zich nu uit tot ver over de oren en tot diep in haar nek, met branderige speldeprikken onder het haar.

Op tafel lag geld. En ze begreep ineens, dat dat geld voor haar was.

Waarom had ze nu zo'n kleur? Ze had het toch zelf gewild! En ze had het toch juist zo enig gevonden om geld te verdienen. En toch wilde de kleur niet wijken.

'Je bent nu een maand hier,' hoorde ze mevrouws stem heel uit de verte tot zich komen. En met een handig gebaar schoof ze haar het geld toe.

Wat moest ze nu doen?

Het geld aanpakken?

Moest ze 'dank u wel' zeggen?

Zei je wel 'dank u wel' voor geld, dat je echt verdiend had?

Maar zo zonder een woord kon je het toch ook weer niet aannemen.

Ze mompelde onverstaanbaar: 'Dank u wel, mevrouw,' maar liet het geld nog liggen.

Toen hoorde ze mevrouws stem iets zeggen van 'heel tevreden' en zo, en dat vond ze wel heel goed en best, maar tenslotte was dat niet de vraag, die haar bezighield. Ze moest alleen weten wat ze nu met dat geld beginnen moest, want daar op tafel kon het toch niet

blijven liggen en weggraaien van de tafel was toch helemaal geen gezicht.

Ze zag aan een knik van mevrouw, dat ze wel weer gaan kon en liep zachtjes naar de deur, waar ze de deurnop in haar kleine hand nam. Maar het geld lag nog op tafel.

‘Roza,’ riep mevrouw haar terug, ‘je salaris nog!’

Salaris! Dat was een nieuw gezichtspunt. Dat maakte de zaak al heel anders dan geld. Maar toch lag het salaris nog op tafel.

‘O ja!’ knikte ze en een onzekere hand werd uitgestoken naar de uiterste tipjes van de papiertjes, die daar lagen.

Toen zei ze: ‘Dank u!’ en schoof zachtjes de kamer uit.

Mevrouw schudde het hoofd. Vreemd kind toch eigenlijk!

Maar Rozijntje dankte de hemel, toen ze weer heelhuids in de gang stond, met het papieren salaris in haar bevende vingers.

Toen holde ze naar boven.

Wegbergen nu en vanavond dromen, wat ze er mee doen zou.

Lang vóór de avond wist ze het natuurlijk al.

Dat éne houten doosje, dat ze altijd thuis op haar kamertje gehad had en waar ze in haar jeugd, toen ze nog vlechten en haarlinten droeg, haar strikken in bewaard had ’s nachts, dat werd als manga-seir-dooosje bestemd. Daar ging het tiende deel in, en als er dan iets te geven was, voor armen of voor wat ze ook mooi vond om te geven, dan kwam het uit dat spaarpotje.

Heerlijk! Van zichzelf iets kunnen geven, niet van het geld van vader! Ze had zo echt het gevoel, dat het geld, dat in dit doosje zou komen, als ze maar eenmaal haar papiertjes gewisseld had, niet meer van haar was en helemaal klaar lag voor de dingen, waar ze iets aan geven wou.

Het zou wel lang duren eer het doosje vol was, want guldens waren kleiner dan haarstrikken. Maar wie weet?

En de rest?

Ja, de rest!

Iets heel leuks voor zichzelf kopen! Als er maar een klein beetje overbleef voor een leukigheidje voor Jupie en tante Saar en vader en Lea, als ze weer eens naar huis ging. En als ze een beetje achter de hand hield voor het geval dat haar schoenen eens stuk gingen. Dan kon ze echt wel voor zichzelf wat leuks kopen.

Een jurk!

Hè, een jurk, van eigen verdiend geld, wat zou dat enig zijn! Er waren hier in de stad wel winkels, waar je heel goedkope jurken in de etalage zag. Hij hoefde niet zo sterk te zijn, want bij zulke sterke jurken moest je zo lang wachten eer je weer een nieuwe durfde kopen. Als hij maar leuk was, en een klein beetje stadachtig!

De kleur en de schaamte waren al lang weggezakt, toen ze weer tegenover mevrouw aan tafel zat. Het prettige had nu alleen de overhand.

Wanneer zou het zijn?

Volgende week op een avond zou ze moeder-, moederziel alleen, naar een winkel trekken. Geen mens mocht met haar mee en niemand mocht invloed uitoefenen op haar keus.

Boven op haar kamer lagen de papiertjes ongewisseld in haar koffer, en het haarstrikkendoosje was nog leeg.

Maar wacht maar! Wacht maar!...

HOOFDSTUK XII

Boodschappen

Nu ze er voor stond om zelfstandig en zonder enige hulp een jurk te gaan kopen, leek het haar plotseling het toppunt van veiligheid en rust, als er een ander met je meeging.

Tot nu toe waren haar jurken altijd gemaakt door de naaister van het dorp, die modeplaten uit den boze vond en meer op haar eigen genie vertrouwde. Zelf had je niet veel in te brengen, want 'n genie moet altijd vrij gelaten worden.

En nu zo maar plotseling een jurk moeten kopen, die kant en klaar in de winkel hing! Bij een vreemde winkeljuffrouw je eigen stijve jurk uitdoen en de wildvreemde jurk aantrekken! En dat zonder dat er iemand bij je was, die je kende!

Er liepen rillinkjes van griezels over haar rug, als ze er aan dacht die morgen, vóórdat ze 's middags een paar uurtjes de stad in mocht om haar boodschappen te doen.

'Ik ga vanmiddag uit,' vertrouwde ze Lootje toe, toen hij om twaalf uur, luidruchtig, dat zijn stem er haast hees van werd, uit school kwam.

'Waarheen?' informeerde hij.

'Naar een winkel!'

'Verrassing?' vroeg hij met schitterende ogen.

'Och hemel nee!' wou Rozijntje zeggen. Want hij vatte haar mededeling helemaal verkeerd op.

'Een heel snipper verrassinkje. Ik ga alleen maar in een winkel voor mezelf, maar misschien schiet er wel een verrassing voor jullie over.'

Lootje was al lang tevreden met die voorspelling. Het leven was voor hem vol verrassingen en hij wist het in zijn fantasie wel altijd zo te draaien, dat het prettige verrassingen leken.

Ze kleepte zich die middag op z'n Sjabbos' aan en keek toch niet erg goedkeurend in de spiegel.

Ze zag er nog zo dorps uit. Maar dat zou nu wel veranderen.

Waarheen ze zou gaan en in wat voor winkel, daar had ze geen flauw idee van. Ze zou alleen maar door de winkelstraten lopen en kijken wat er te koop was, en zien of er prijzen bij stonden en hopen, dat bijvoorbeeld Lea of tante Saar uit de lucht zou vallen.

In de eerste winkel, waarvoor ze stilstond, prijkte voor het raam een rare dame, met één arm ten hemel en één hand opgehouden voor een aalmoes. Die aalmoes had ze anders niet erg nodig, tenminste als je naar haar kleding oordeelde. Maar schijn bedriegt misschien.

Het was erg dun en erg mooi en erg duur, al stond er geen prijs bij.

Nee, van deze dame kon ze geen heil verwachten.

Voor het andere raam stonden een paar zoete kindertjes met korte jurkjes aan en heel erg domme gezichtjes. Maar poppen kun je zo iets niet kwalijk nemen.

En weer een raam verder stonden even rare dames, met verdraaide lijven. En deze dames droegen mantels en geen jurken.

Met een zucht wendde Rozijntje zich af. Dit was niet haar adres.

Toen kwam ze bij een grote zaak met nog veel meer dames en kinderen.

Sommige van die dames hielden weer bedelend haar hand op. En er waren er inderdaad bij, van wie je dat verwachten kon.

Hier stonden er wel prijzen bij, en Rozijntjes hart sprong op, toen ze zag, dat de meeste prijzen binnen haar bereik vielen.

Het enige bezwaar was nu, dat de winkel zo groot was en ze er vast en zeker zou verdwalen. Toch sprak ze zichzelf moed in, deed de glijdende deur open en kwam naar binnen.

O schrik! In plaats van de winkeljuffrouw die ze verwachtte, schoot er een grote en beleefde meneer op haar toe en vroeg wat de

dame wenste.

Ook dat nog! De dame!

Rozijntje fluisterde hem in arren moede haar geheim toe, dat ze een nieuwe jurk moest hebben, al wist ze niet, wat het die vriendelijke meneer aanging. En vóór ze verder denken kon en de beleefde klanken van de meneer verwerkt kon hebben, zat ze op een bank in een klein kamertje, dat omhoog gleed.

Een wee gevoel in haar maag deed haar een stil gebed opzenden naar Lea en tante Saar en desnoods naar juffrouw De Jong, om haar bij te staan in dit uur van beproeving.

Vóór het gebed ten einde was, hield het kamertje op omhoog te glijden, en het jongetje met de vele knopen op zijn borst schoof de deur van het kamertje open en zei:

‘Alstublieft.’

Toen stond Rozijntje te midden van allemaal jurken.

Behalve jurken waren er allerlei gordijnen waarachter wie-weet-wat gebeurde.

En uit de gordijnen en dwars tussen de jurken door schoven juffrouwen, die natuurlijk de lang verbeide winkeljuffrouwen moesten zijn.

Toen ging alles heel vlug in zijn werk.

Rozijntje vertrouwde haar geheim weer aan een juffrouw toe, liet gewillig de woordenketting van de juffrouw over zich heen gaan en stond tot haar eigen verbazing een ogenblik later aan de binnenkant van een gordijn. Moederziel alleen! Want de juffrouw was verdwenen.

Wat nu?

Stil en gelaten afwachten, en maar vast even, om op adem te komen, op de enige stoel achter het gordijn gaan zitten.

De juffrouw kwam al heel gauw terug met een stapel jurken over haar arm. En Rozijntje voelde, dat nu het ogenblik gekomen was om haar eigen jurk uit te trekken.

Erg plezierig vond ze dat niet, maar het bleek haar nu al, dat jurken kopen toch al niet plezierig was. Dus ze zette zich met mannenmoed er overheen.

Zou de juffrouw haar stijve, witte onderjurk erg dorps vinden?

Ze zag zichzelf tot de voeten in een lange spiegel en besloot meteen, dat ze de volgende maand haar salaris in een stadse onderjurk en stadse kousen zou omzetten.

Toen gleed een jurk over haar schouders en zag ze zich bespottelijk uitgedost met veel te lange benen en veel te lange armen in de spiegel weerkaatst.

‘Een ietsje grotere maat, niet?’ kweelde de juffrouw. En floep – was deze jurk uitgewrongen en een andere hing sierlijk om Rozijntjes gestalte.

Gom! Wat was die mooi!

Ze draaide en wendde zich voor de spiegel en kon niet geloven, dat zij het was.

‘Hoeveel kost die?’ durfde ze.

‘Even kijken! Negen-en-vijftig.’

‘Negen-vijftig?’ vroeg Rozijntje verlicht. Dat was nog ver beneden wat ze zich had voorgesteld.

‘Pardon,’ glimlachte de juffrouw. ‘Negen en vijftig!’

‘O-o-o-o-o!’ Geheel onthutst keek Rozijntje omlaag langs de jurk, die haar toch zo beeldig stond.

‘Dan zal ik hem maar gauw uittrekken!’

‘Een ietsje te prijzig?’ informeerde de juffrouw. ‘Dan zal ik een paar voordeliger jurken uitzoeken.’ En weg was ze.

‘Prijzig’ en ‘voordelig’! Zo, dat wist ze niet, dat het zo heette. Dat moest ze toch eens gauw aan tante Saar schrijven, dat ze voortaan niet meer van ‘duur’ of ‘goedkoop’ moest spreken.

En toen de juffrouw weer met een arm vol terugkwam, vroeg Rozijntje met branie:

‘Zijn deze wat voordeliger?’

Ach ja, ze waren wel voordeliger, dat zag ze dadelijk. Niet alleen aan de kaartjes, waarop de prijs vermeld stond!

Verscheidene voordeliger jurken gleden over haar schouders en gleden terug over de arm van de juffrouw. Tot ze tenslotte moe en wanhopig zichzelf bekeek in een matig mooi jurkje, dat echt voordelig genoeg was voor haar welstand en dat ze uit beleefdheid tegenover de juffrouw niet van de hand durfde te wijzen.

Deze jurk was dus voortaan haar eigendom. Ach, het viel niet mee om moederziel alleen op boodschappen uit te gaan. En dat terwijl ze zich een wonder van schoonheid had voorgesteld van het kledingstuk, dat ze voor eigen geld zou kopen.

Ze had nu een pakje met een lusje aan haar pink bungelen.

Want het vriendelijke aanbod van de juffrouw om het ook nog thuis te bezorgen, kon ze werkelijk niet aannemen na al de vergeefse toiletten, waar de juffrouw haar in gehuld had.

Ze was maar matig opgetogen over haar keus en wachtte angstig het ogenblik af waarop ze thuis zou logeren en de kritiek op haar koop zou moeten aanhoren.

Maar kom! Dat had nog de tijd! Nu op een holletje naar huis terug.

Toen ze al op de stoep stond en de belknop al in de hand had, bedacht ze opeens met schrik, dat Lootje op een verrassing rekende.

Ze holde de straat weer uit, al had ze geen begrip waarheen en wat de verrassing zijn moest.

Een speelgoedwinkel?

Maar ze bezaten al een heel magazijn vol speelgoed! En speelgoed zou misschien ook te 'prijzig' zijn.

Het moest iets 'voordeligers' worden.

Toen stapte ze vastbesloten een drogisterij binnen en kocht twee rolletjes pepermunt.

Lootje vloog uit school de kinderkamer binnen.

‘Ben je uit geweest? En...’ Maar hij was te welopgevoed om verder te informeren.

Met een royaal gebaar overhandigde Rozijntje hem het rolletje pepermunt, dat voor hem bestemd was.

‘Pepermunt!’ juichte hij en scheurde meteen het papier open.

‘Jij ook één?’ bood hij Rozijntje gul aan.

‘Het is helemaal voor jou.’

‘t Mag anders gerust,’ zei Lootje, in zijn hart toch maar blij, dat er niet te veel van zijn rolletje afging.

Even later kwam Jack binnen. Jack, die niets wist van Rozijntjes uitpattingen noch van de beloofde verrassing.

‘Ik ben uit geweest,’ zei Rozijntje, ‘en ik heb dit voor je meegebracht.’ Ze gaf hem het rolletje.

Een diep rood kroop over zijn gezicht.

‘Dat hoefde helemaal niet,’ zei hij verlegen.

‘Maar je wilt het toch wel hebben?’ vroeg Rozijntje angstig.

‘Ja. O, jawel!’

Toen Rozijntje die avond de jongens in hun slaap recht legde, waren er van Lootjes rolletje wat zilveren en witte snippertjes op de grond over. Maar Jacks rolletje lag onaangebroken naast zijn hoofdkussen.

HOOFDSTUK XIII

Van een zieke een een gezonde jongen

Nu was het zo lang goed gegaan met Lootje.

Een paar maanden achter elkaar had hij onafgebroken school kunnen gaan.

En nu ineens – daar had je het weer!

Hoesten en rode wangetjes, en koorts en natuurlijk op bed liggen.

Zijn ogen glansden van koorts en hij was druk en opgewonden, maar helemaal niet verdrietig. Hij had ook helemaal geen reden om verdrietig te zijn. Want ziek zijn bracht een wereld van verwennen mee. Een verwennen, waar hij toch nooit een echt verwend jongetje van werd.

Er stonden heerlijkheden bij zijn bed, waar hij toch op het ogenblik niets van lustte. En zijn moeder kwam, en zijn vader, en Rozijntje, en ze wilden allemaal wel heel veel liefs geven om hem zijn ziek-zijn te vergoeden.

Jack was stil en teruggetrokken in die tijd. Toen ze ontdekten, dat Lootje ziek was, had Rozijntje een schrik in zijn ogen gezien, een schrik, waarvan ze de oorzaak niet recht kon thuisbrengen.

Was het angst om Lootje?

Nee, nee, dat was het toch niet. Daarvoor was hij te veel gewend aan Lootjes ziek-worden.

Toen Jack naar school was en Rozijntje aan het werk, wist ze het. Het was de schrik om de eenzame tijd, die voor hem aankwam, als alle zorg en alle liefde om Lootje heen stonden en hij koud en alleen buiten die kring bleef staan.

Lootje was een heerlijk patiëntje. Ook als hij wegdoezelde in korte, door hoesten onderbroken slaapjes, gaf hij nog een knikje om te bedanken voor iedere dienst, die hem bewezen werd.

Op de vraag hoe het met hem ging, kon je van te voren het antwoord verwachten: 'Best!'

Toen Rozijntje die eerste middag op zijn kamer was, begon hij zelfs een gesprek met haar.

'Nou hebben ze op school voorlezen. Vind je dat niet jammer?'

Rozijntje vond het heel erg jammer.

'We zijn midden in een verhaal bezig. Zal ik het je vertellen?'

Maar Rozijntje wou absoluut niet, dat hij het haar vertelde.

Daar schikte hij zich gelaten in, al kon hij niet laten nog even te zeggen, dat het verhaal een molenaarszoon betrof.

'Ga nu maar slapen,' zei Rozijntje, een beetje ongerust. Want ze had Jupie haast nog nooit ziek meegemaakt en was bang, dat dit praten heel slecht voor hem zou zijn.

'Ja. Maar moet je horen,' begon Lootje weer.

Rozijntje legde hem de hand op de mond en voelde hoe droog en heet zijn lipjes waren.

'Een beetje limonade?' vroeg ze dadelijk.

'Alsjeblieft,' zei hij beleefd. Maar het drupje, dat hij dronk, voelde ze als een vriendelijkheid tegen haar.

Ze keerde zijn kussen om, dat zo warm geworden was. En toen hij weer indommelde, ging ze zacht de kamer uit.

In de gang liep ze haast tegen zijn moeder aan.

'Hoe is hij nu?' vroeg ze gespannen.

'Lief!' zei Rozijntje.

'Dat is het juist!' zei de moeder. En haar hese stem had alle vlakheid verloren. 'Hij is altijd lief, maar als hij ziek is, is hij zo heel erg lief. Dan ben ik altijd zo bang.'

Tot Rozijntjes onuitsprekelijke schrik begon Lootjes moeder te huilen. En zij stond daar en wist niets, wist helemaal niet wat ze zeggen moest, want ze had er immers geen verstand van!

'Het is niet erg,' stamelde ze maar. En toen: 'Hij is toch al vaker ziek geweest.'

‘Dat is het juist!’ klaagde de moeder. ‘Het is zo vaak.’

Op dat ogenblik kwam Jack fluitend uit school.

De moeder herstelde zich.

‘Begrijp je dat nou?’ zei ze tegen Rozijntje, alsof ze tegen een even oude vrouw sprak. ‘Zijn broertje is ziek en hij vraagt niet naar hem en hij fluit maar!’

Nu liep Rozijntje ineens warm.

‘Hij bedoelt het zo anders,’ zei ze onduidelijk.

‘Hoe weet je dat?’

Hoe ze dat wist?! Hoe kon ze nu in woorden zeggen, wat ze deze maanden bij kleine beetjes gezien had? Niet eens gezien! Alleen maar gevoeld!

‘Ik weet niet hoe ik het weet,’ haperde ze. ‘Ik denk, dat u het later wel zien zult, als hij wat groter is.’

Maar de moeder begreep ineens niet waarom ze zo met dit kind had staan praten, en keerde zich zonder een woord verder om.

Rozijntje had Lootje opgefrist vóór het slapengaan. Zijn bed rechtgelegd en alles neergezet wat hij nodig had.

Hij was nu wat minder koortsig dan vanmiddag en legde zich met een zucht van welbehagen op het koele kussen.

Toen bracht ze Jack naar bed, zachtjes en fluisterend.

Het fluisteren kwam alleen van haar kant, want Jack zei niet veel.

‘Zeg,’ waagde Rozijntje, ‘vind je het vervelend, als Lootje ziek is?’

‘Natuurlijk!’ klonk het nors en verdedigend.

‘Waarom?’ ging Rozijntje verder.

‘Nou zeg, vind jij het leuk, als Jupie bij jullie ziek is?’

‘Nee! Hou jij dan net zoveel van Lootje als ik van Jupie?’

‘Natuurlijk wel!’ zei hij kwaad.

‘Lootje is ook een schat!’ ging Rozijntje voort.

‘Ja, dat weet ik wel,’ sneed hij de lofzang op Lootje af. ‘Lootje is altijd lief, omdat hij zo dikwijls ziek is.’

Rozijntje keerde zijn gezicht bij de kin naar zich toe en vroeg dwingend: ‘Wou jij dan ook zo graag ziek zijn?’

De ogen keken naar links en naar rechts om haar niet aan te kijken en zijn hoofd wrong zich om los te komen. En toen bij die pogingen zijn wang langs haar hand kwam, voelde ze, dat die nat was.

Op dat ogenblik van herwonnen vrijheid gingen opeens een paar nog niet gewassen vuisten voor zijn ogen, en als een heel klein jongetje in zijn onderkleren zat hij op de rand van zijn bed te snikken.

Rozijntje kwam naast hem zitten.

‘Waarom huil je nou?’ vroeg ze dom.

Een paar mislukte pogingen om te spreken. En toen:

‘Als ik ziek was, zouden jullie me ook lief vinden.’

Rozijntje kon niets zeggen. Ze had dit wel geweten. Aldoor. De eerste dag eigenlijk al. Ze had het hem aldoor wel willen zeggen, dat ze hem even lief vond als Lootje. Maar in zijn stugheid had ze hem nooit durven naderen.

Ze aaide hem maar over zijn stugge kop en zei maar aldoor, dat hij net zo lief was als Lootje.

‘Dat meen je niet,’ zei hij met zijn schorre jongensstem. ‘Want Lootje is liever.’

‘Maar jij bedoelt het net zoals hij,’ zei ze sussend. ‘Je doét het alleen maar anders.’

Hij stond op. In zijn wollen hemdbroekje, de arbang-kanfous wat scheefgetrokken, het gezicht bemodderd van de tranen en de ongewassen vuisten, leek hij opeens een baby van drie jaar.

En het was ook een baby van drie jaar, die zijn vochtig pootje door de aangeboden arm van Rozijntje stak en met haar naar de wastafel ging om de modder en de tranen te laten afwassen.

‘Hoe kwam je daar nu bij?’ praatte Rozijntje onder het wassen door. ‘Dat ik jou niet lief vond? Juist heel erg!’

‘Ik jou ook!’ bekende Jack zuchtend.

‘Dat vind ik fijn!’ zei Rozijntje. ‘Jupie houdt ook al veel van me, en Lootje, en jij. Dat wordt al een heleboel. Weet je,’ voegde ze er vertrouwelijk aan toe, ‘ik vind het zo fijn, als er heel veel van me houden.’

‘Ik ook!’ zuchtte Jack. ‘Maar jij houdt alleen van me.’

‘Ben je mal?’ viel Rozijntje uit, veel te hard voor slapende Lootje – maar Lootje sliep door. ‘En je vader en moeder dan?’

‘Nou ja, die vinden me toch nogal vervelend.’

Rozijntje lachte hem royaal uit en zei maar niets meer op zo veel ongerijmdheid.

‘Zeg,’ fluisterde Jack met een knipoogje, toen Rozijntje hem toegedekt had en de gebruikelijke nachtkus op het puntje van zijn neus gegeven had, ‘moet je eens kijken!’

Hij kroop half onder de dekens uit en schoof het laatje van zijn nachtkastje open. Hij scharrelde even en vond toen wat hij zocht: een rolletje pepermuntjes!

‘Ik heb het bewaard,’ zei hij met slimme oogjes. ‘Als het op is, heb je er niets meer aan, en zo kan ik het bewaren zo lang als ik zelf wil’.

HOOFDSTUK XIV

Lea

Dokter had een nieuw assistentje gevonden.

En dat assistentje was ook al helemaal wegwijz gemaakt tussen de potjes en de flesjes, bij weegschaaltje en vijzel , door Lea, wier hart zwaarder en zwaarder werd, hoe meer het ogenblik naderde, dat dokter haar missen kon.

Ze verlangde naar het nieuwe, dat ze tegemoet ging, maar o, wat veel liet ze hier achter!

Ze dacht er telkens aan hoeveel er veranderd was in die jaren, dat ze hier was geweest. Hoe Jupie niets van haar had willen weten, toen ze kwam, en gehuild had van jaloersheid, omdat Rozijntje meer aandacht aan haar besteedde dan aan hem.

Ze dacht er aan hoe ze had moeten vechten om de paar logeerdagen voor Rozijntje te krijgen, en hoe Rozijntjes vader toen toch nog zelf aan de trein was gekomen en Rozijntje een rijksdaalder in de hand had geduwd om iets voor te kopen wat ze zelf graag wou.

En die paar dagen thuis met Rozijntje als middelpunt in hun gezellig gezin.

En de jurk! De jurk, die ze met z'n allen haastig in elkaar hadden gezet, omdat Rozijntje naar een concert zou gaan.

Ze keek eens in Rozijntjes kleerkast. Daar moest de jurk toch nog hangen na al die jaren. Want ze had hem nooit weggedaan, al was hij haar veel te klein.

Maar in Rozijntjes kast hing nog wel een afgedankte huisjurk en een kale, te kleine wintermantel – van de groen voile jurk was geen spoor te bekennen.

Kinderachtig kind! Die had ze natuurlijk als meest noodzakelijk deel van haar uitzet mee naar de grote stad genomen!

En Lea dacht terug, verder, telkens verder, aan die avond, toen

Rozijntjes vader voor het eerst repte van het bestaan van een tante, en hoe wanhopig Rozijntje toen op hun gezamenlijke kamer gehuild had om de tante, die er had kunnen zijn om te helpen, en die haar vader geweigerd had.

En ze dacht aan de ziekte van Rozijntjes vader en hoe ze toen tenslotte na zijn herstel de moed gevonden had om hem te zeggen, dat Rozijntje niet langer kón.

En toen was tante Saar gekomen!

Het kostte Lea ook moeite om afscheid te nemen van tante Saar.

Lieverd dat ze was! Hoe wou ze haar niet volstoppen om haar te sterken voor die moeilijke pillendraaierij! Hoe moest ze zich niet met hand en tand verweren tegen de verwennerijen van tante Saar, om niet met een hopeloos bedorven maag en een hopeloze omvang huiswaarts te keren!

Ach, het kostte haar allemaal moeite, want aan de stille vader van Rozijntje, die zo moeilijk zijn woorden vond en het zo goed bedoelde, had ze zich ook gehecht.

En Jupie dan! Och, als ze Jupie maar mee kon nemen naar huis, straks naar haar eigen huis! Of als Onze Lieve Heer haar maar net zo'n soort Jupie wou geven als deze Jupie er één was!

En Rozijntje! Och, van Rozijntje zelf had ze al afscheid genomen. En toch, nu ze deze jaren van werken in dit kleine dorpje goeiendag ging zeggen, nu had ze het gevoel, dat Rozijntje daar ook bij hoorde, dat ze Rozijntje ook even moest zien vóór ze wegging naar haar eigen nieuwe leven.

Jupie was er al lang overheen.

Hij had het toen toch al geweten, toen ze niet met hem ging trouwen, maar met een ander; dus daar hoefde je dan toch later niet meer over te beginnen. Hij verheugde er zich reusachtig op, dat hij en hij alleen, hij en niemand anders haar naar de trein zou brengen.

Tante Saar wou zelf niet. Van afscheid nemen werd je maar naar, en ze had het al hard genoeg te verduren, als ze er aan dacht, dat geen enkel jong meisje het huis meer zou opfleuren en zij als vrouw alleen in huis zou zijn met die beide mannen: Jozef en Jupie.

De avond voordat Lea weg zou gaan, toen tante Saar al naar bed was, bleef Lea alleen in de keuken achter met Rozijntjes vader.

Er hing een stilte tussen hen beiden, waaraan alleen een verlossend woord van Lea een eind kon maken.

‘Ik wou U dag zeggen, nu vast,’ begon ze. ‘Morgen zien we elkaar haast niet. Ik wou U bedanken...’ – ze wist ineens niet waarvoor – ‘voor Uw gastvrijheid,’ voegde ze er dwaas achteraan.

‘Goed! Dank U wel!’ zei de man verlegen.

‘U moet me maar niet kwalijk nemen,’ ging Lea verder, ‘dat ik soms zo eigenwijs tegen U heb gedaan. Net of... net of ik ouder was dan U.’

Toen stond de man op.

‘Ik heb het nooit kwalijk genomen,’ zei hij moeilijk. ‘Ik dank U wel. U bent erg goed geweest voor... voor Rozijntje en mij.’ Er trok iets pijnlijks over zijn gezicht en hij eindigde, met een zucht: ‘Maar nu blijft er niets meer over hier.’

‘En Jupie dan? En tante Saar dan?’

‘Ja,’ knikte hij om haar haar zin te geven. En toen:

‘God zegen je, juffrouw Lea, jou en je man!’

Het was de eerste keer, dat hij ‘je’ tegen haar zei.

Tante Saar hilde.

Lea zou ook diep gegriefd geweest zijn, als tante Saar niet gehuild had.

Lea lachte haar er om uit.

Tante Saar zou ook diep gegriefd geweest zijn, als Lea haar er niet om uitgelachen had.

Tante Saar zei: ‘gesjiewes’ en gaf haar een zoen op haar wangen

en streek toen nog haar ronde, betraande wang langs Lea's hand.

Lea zei: 'Oudje! Het zal allemaal best meevallen!'

Maar in haar hart geloofde ze zelf niet wat ze zei en dacht ze met zorg aan de eenzame dagen, die voor tante Saar nu komen zouden.

Toen, om haar te troosten, fluisterde ze haar iets in 't oor, dat de zon dadelijk door de wolken deed breken.

'Meen je dat? Doe je dat heus?'

'Ja!' knikte Lea. 'Ik heb er de laatste dagen telkens over gedacht. Vóór ik naar huis ga, moet ik Rozijntje zien.'

'En zul je me schrijven of ze het daar goed heeft bij die mensen?'

Die mensen klonk wat smadelijk, maar ze bedoelde het goed.

'Ik zal alles schrijven,' beloofde Lea.

'Och, och, had het me maar eerder gezegd! Dan had ik toch een boterkoek kunnen bakken. Dan had het kind het toch op kunnen eten, als ze eens trek krijgt in iets lekkers. Och, och, nou heb ik niets in huis,' klaagde ze.

Maar een nader onderzoek bracht aan het licht, dat er toch nog wel iets in huis was: een paar sappige peren uit de tuin zelf.

Ze werden in talloze vloeitjes gewikkeld en in Lea's koffer gevlijd, toen Jupie al stond te trappelen van ongeduld, omdat ze absoluut te laat aan de trein zouden komen.

Tante Saar wuifde Lea na en veegde maar niet eens de tranen meer af, die voortdurend bleven lopen.

Lea wuifde terug. Maar Jupie liep ongeduldig voort, zoals alle mannen dat doen, die met dat vrouwengewuif niets te maken willen hebben.

Ze zeiden niet veel tegen elkaar onderweg.

Jupie lanceerde nog even een opmerking over het mooie weer, dat helemaal niet mooi was, en over de duur van de weg van hun huis tot aan het station.

Lea was stil. Het viel niet mee allemaal. En toch ging ze zo iets moois tegemoet.

Wat hechtte je aan alles, waar je je werk had! Het waren niet de mensen alleen, die ze nu goeiendag zei. Het waren de dingen: de huisjes en de bomen, de kuilen in de weg.

Het was of de wijde lucht boven het land, of de modderplassen voor haar voeten haar alle hetzelfde zeiden:

‘Nu heb je dit stuk van je leven afgesloten.’

‘Jupie,’ zei ze opeens, ‘ik ga niets graag van jullie weg.’

‘Nee? Echt niet?’

Jupie bleef staan op de weg.

‘Je mag gerust blijven, hoor!’ Hij had geen ogenblik aan de mogelijkheid gedacht, dat ze het niet prettig zou vinden. Want waarvoor deed ze het anders?

‘Dat kan niet,’ zuchtte Lea.

‘Waarom niet? Voor wie niet? Voor dokter niet? Voor die nieuwe juffrouw van dokter niet?’

‘Nee,’ zei Lea. ‘Voor die oom niet, waar ik mee ga trouwen.’

‘O, ja,’ knikte Jupie wijs en begrijpend. ‘Daar had ik niet aan gedacht. Tja, dan zal het wel moeten, hè?’

Toen zwegen ze. Tot het eind van de wandeling.

Zou het hem nu helemaal niet spijten? dacht Lea, een beetje ijdel, en ze vroeg voorzichtig, toen ze op het perron liepen: ‘Vind je het helemaal niet jammer, dat ik wegga?’

‘Jawel,’ zuchtte Jupie, ‘maar het kan niet voor die oom, waar je mee gaat trouwen, hè?’

Hij was wonderbaarlijk gelaten onder de rechten, die die oom deed gelden.

Was dat dezelfde Jupie, die met haar had willen trouwen? Een klein beetje verdriet, daar had ze toch wel recht op!

Maar toen ze de blikken volgde van Jupie, begreep ze opeens dat er dingen waren, groter dan zijn teleurgestelde liefde, groter dan een mogelijk verdriet om het afscheid van haar.

Vóór aan de lange trein stond een geweldige locomotief te hijgen

en te zuchten.

Jupie zag geen Lea meer, was zich nauwelijks bewust wat hij hier bij de trein kwam doen. Hij zag alleen een locomotief, die daar straks in beweging zou komen, en waar hij, wát er ook gebeuren mocht, bij moest staan, als de grote stang zich ging bewegen.

‘Ik ga er vast in,’ zei Lea.

‘Goed,’ zei Jupie. ‘Dan loop ik maar vast door. Dan zie ik je straks wel langs rijden.’

‘Krijg ik geen zoentje van je?’ vroeg Lea teleurgesteld. ‘Het is de laatste keer.’

Jupie bloosde diep.

‘Ik doe dat tegenwoordig eigenlijk niet meer,’ bekende hij.

Maar omdat het de laatste keer was, wendde hij zich her- en derwaarts, en toen hij zag, dat niemand naar hem keek, mikte hij een vluchtige kus, eigenlijk nog in de lucht, maar bedoeld voor de wang van Lea.

Toen de trein zich in beweging zette, keek Lea gespannen naar buiten, naar Jupie, die een eind verder op haar zou staan wachten.

Ze zag Jupie staan, klein, vierkant kereltje, de handen in de broekzakken, de ogen een en al spanning. Maar zijn liefdevolle blik gold niet haar! Die gold alleen de locomotief, die hij bleef nakijken tot er niets anders van te zien was dan een paar wolkjes boven de lange trein uit.

HOOFDSTUK XV

Hoog bezoek

Lootje was, smal en witjes, dan maar weer naar school gegaan. Voor deze keer was het weer voorbij.

Het was een heel gezellige ziekte geweest dit keer. Want er had nog nooit iemand zoveel tijd voor hem gehad als Rozijntje, die al hun kousen op zijn ziekenkamer stopte, en met wie je kon praten alsof ze gewoon een jongen uit je klas was.

Het feestelijkste was wel geweest, de langzame ontdekking, dat Jack tegenwoordig zo aardig werd.

Alle mensen waren altijd aardig voor hem, en nu Jack ook nog! Het was haast te veel om te dragen.

Jack lachte veel meer dan vroeger; Jack praatte meer, en 't was net of hij meer zag en hoorde ook. Ja, eigenlijk was het net – het was haast te mooi om waar te zijn – alsof Jack van hem hield! Misschien door het ziek zijn. Alle mensen hielden van hem, omdat hij ziek was, en daar was Jack nu bij gekomen.

Rozijntje voelde zich de laatste tijd zo blij hier in huis, dat ze wel telkens zingen kon. Zelfs had ze een paar keren haar fluit voor de dag gehaald, die Lea een keer voor haar meegebracht had. Jaren, o jaren geleden!

Jack en Lootje hadden er allebei om de beurt op geblazen en er tenslotte een do-re-mi-fa-sol-la-si-do uit gekregen. Maar hun bewondering steeg ten top, toen Rozijntje er, weliswaar hakkellend en stotterend – want rust roest, en deze fluit had eeuwen gerust – een duidelijk herkenbare sjier hamangalous uit te voorschijn getoverd had.

Een mirakel was het gewoon! Hoe zo'n Roza zo iets toch maar kon!

'Zou ik zo iets kunnen leren?' had Lootje begerig gevraagd.

‘O, jawel!’ had Rozijntje hem gerustgesteld. ‘Alleen moet je er misschien een beetje ouder voor zijn.’

En nu vanavond weer! Na sjer hamangalous had ze mongouz toer ten beste gegeven, en daarna kwamen de drie kleine kleuter-tjes uit de fluit voor de dag.

‘Hoe kom je er toch aan?’ vroeg Jack bewonderend.

‘Gekregen! Van een vriendin!’ zei Rozijntje peinzend.

En ze dacht bij zichzelf, dat ze niet eens van *een* vriendin hoefde te spreken, want Lea was maar net de enige vriendin, die ze bezat.

‘Was je niet blij, toen je hem kreeg?’ informeerde Lootje.

‘O, jawel!’ peinsde Rozijntje. En zonder dat ze het wist, rondde ze weer haar lippen om de fluit, bewogen haar vingers zich weer, en kwam er het wijsje uit te voorschijn, dat ze de eerste keer had weten te creëren:

‘Alles blij maakt de mei!’

Dit was toch wel een heel makkelijk wijsje, want zelfs nu, na jaren rust, ging het vlot.

En gestreeld door die vlotheid, speelde ze het nog eens en ook een derde keer.

Het was wel bijna winter, maar toch... ‘Alles blij maakt in de mei!’

Lea was ondanks de koude dag bezweet.

Ze sjouwde met haar zware koffer in de vreemde stad, waar alle straten haar aankeken zonder dat ze haar iets te zeggen hadden.

’t Was veel praktischer geweest, als ze de koffer aan het station had kunnen laten staan, maar een vage angst om hem te openen en de toestand te aanschouwen van de rijpe, sappige peren, die tante Saar haar had meegegeven, had haar doen besluiten de koffer én de peren zó als ze waren mee naar Rozijntje te slepen. Wären er dan ongelukken gebeurd, dan waste ze haar handen in onschuld.

Bij ieder kruispunt sjouwde ze naar een agent of naar een

gewoon mens, om te informeren hoe je het vlugste bij Rozijntjes straat kwam.

De meningen over de tijd, die ze er voor nodig zou hebben, liepen erg uiteen.

Was de eerste man, die ze er naar vroeg, maar niet zo optimistisch geweest om van een kwartiertje te spreken, dan was ze op de tram gestapt. Maar toen ze een kwartier gesjouwd had en een ander haar weer beduidde, dat ze nog een kwartier te lopen had, toen was het toch de moeite niet meer waard om voor dat tweede kwartiertje de tram nog te nemen!

En zo werd er een tweede kwartiertje aan vastgekoppeld, en daarna nog een tien-minuten, en toen stond ze, hijgend en uitgeput, voor het huis, waar Rozijntje moest wonen.

Even op adem komen! Even de koffer neerzetten, de halfontwrichte arm masseren, zwaaien en buigen, om niet het gevoel te krijgen, dat Rozijntje bij de eerste handdruk een losse arm in haar hand zou houden.

Dan de stoep op en nog eventjes wachten.

Op dat ogenblik kwam er uit een raamopening boven de stoep een onduidelijk en toch voor Lea duidelijk, fijn geluidje.

Een bescheiden fluit waagde aarzelend:

‘Alles blij maakt de mei!’

En toen even later nog eens.

Lea streek even met de hand over het voorhoofd.

Wanneer... waar was dat toch? Wanneer had ze datzelfde zoekende geluid gehoord? Wanneer was het zo’n verrassing geweest, dat de mei alles, alles blij maakte, zelfs... wacht! zelfs een afgesloofd, een opofferend en moe Rozijntje. Dat was geweest op hun slaapkamertje, toen zij zelf voor Rozijntje niets anders en niets beters uit de stad had weten mee te brengen dan een fluit. Een klein beetje muziek in een eentonig leventje!

Toen was Rozijntje wegwijs geworden op al die gaatjes. En het

eerste liedje, dat ze probeerde, was dit geweest.

Toen was het lente! Toen keek ze door hun open raam de wijde weiden in, en het bescheiden liedje was de verte in gehuppeld. Omdat het toen werkelijk lente was.

Dit was Rozijntje, die dat liet horen. Dit moest Rozijntje zijn en niemand anders.

En veel harder dan ze bedoelde, rukte ze aan de bel.

Het was niet Rozijntje, die opendeed, al had Lea zich er al op voorbereid Rozijntje verbaasd en onthutst in de deuropening te zien staan.

Het was een keurig dienstmeisje, dat haar vragend aankeek.

‘Ik kwam Rozij... Roza bezoeken. Is ze thuis?’ vroeg ze naar de bekende weg.

‘Ze is boven bij de jongens,’ lichtte het meisje in.

Lea stond al binnen.

‘Mag ik zo naar haar toe? Naar boven?’ bedelde ze. ‘Het is een verrassing.’

‘Ik weet niet,’ aarzelde het meisje.

Maar Lea zei dringend:

‘Toe! Ze zal zo blij zijn!’

Toen wees het meisje haar waar ze gaan moest.

De zware koffer ging mee de trap op, en hijgend en met kloppend hart stond Lea voor een gesloten deur, waarachter ze een jongensstem hoorde.

‘Toe! nog wat! Nu van “Onder moeders paraplu”!’

‘Ben je mal!’ hoorde ze Rozijntjes stem. ‘Dat is veel te moeilijk, jongen!’

Maar toch probeerde ze, zoekend en tastend, de eerste regel ervan.

Op dat ogenblik deed Lea de deur open.

De fluit viel kletterend op de grond.

‘Lea!’ schreeuwde Rozijntje.

En de kleinste van de twee jongens maakte een Indianensprong en riep:

‘Lea! Is dat nu Lea?’

Toen deed Rozijntje heel gek voor een kinderjuffrouw of een baker of hoe Jupie het ook noemen wilde...

Met z’n vieren lagen ze geknield om Lea’s koffer, die langzaam openging.

Acht angstige ogen gluurden erin om te zien wat er geworden was van tante Saars geschenk, dat door Jack en Lootje evenzeer als tot hen gericht beschouwd werd alsof tante Saar hun bloedeigen tante was.

Lea’s voorspellingen waren niet al te hoopvol geweest en ze schoof alle verantwoordelijkheid van zich af.

De peren waren heel rijp en heel sappig geweest, toen tante Saar ze in vloeitjes wikkelde.

Lea tilde iets op.

Alleen een ingewijde – en ze waren gelukkig alle vier ingewijden – kon zien wat het in vroeger jaren geweest was. Ongetwijfeld een peer!

De peerachtige vloeistof werd met een driestemmig teleurgesteld ‘hè!’ begroet.

‘Dat moet je niet zeggen,’ verdedigde Lea haar meebrengsel. ‘Wie weet hoe lekker het smaakt!’

Wat eens een vloeitje geweest was, werd verwijderd.

‘Een schoteltje!’ kreet Lea.

Jack kwam gediensig aan met het glas van de wastafel.

‘Wat sappig!’ bewonderde de optimistische Lootje. ‘Wie weet hoe lekker!’

‘Lepeltje!’ commandeerde Lea.

‘Dat is helemaal beneden,’ zei Rozijntje benauwd.

‘O,’ bood Jack aan, ‘ik haal het wel even.’

Maar Jack was al in pyjama.

‘Dan ga ik zelf maar,’ zei Rozijntje. ‘Dan breng ik meteen voor elk van ons een lepeltje mee.’

Rozijntje ging naar de keuken.

‘Moest ze nu niet even Lea aan mevrouw voorstellen?’ dacht ze, terwijl ze langs de woonkamer liep. ‘Ach nee,’ verweerde ze zich. ‘Dat hoeft pas, als tante Saars peren op zijn.’

Even drong het tot haar door, dat de jongens het ook prettiger zouden vinden, zo zonder volwassenen erbij. En ze nam zich voor om nooit een volwassene te worden. Dat alle kinderen haar altijd bij al hun pretjes en onzinnetjes wilden hebben.

Toen ze dat besloten had, was ze al weer boven. Met vier eierlepeltjes.

En een ogenblik later zaten ze als aan het begin van een koninklijk diner elk hun beurt af te wachten om bediend te worden van deze kostelijke spijs.

Mislukt? Tante Saars peren mislukt?

Nooit in hun leven hadden ze nog zulke sappige peren ontmoet! Nooit hadden Jack of Lootje een peer gegeten, die hun zulke druipende kinnetjes en kleverige vingers bezorgde!

Werkelijk! Rozijntjes verhalen over tante Saar waren nooit overdreven geweest!

HOOFDSTUK XVI

De grootste fuif van hun leven

Dat er ooit zo'n geweldig idee in het hoofd van zijn eigen vader of moeder kon opkomen! Werkelijk, Jack had het nooit kunnen vermoeden.

Andere vaders en moeders, dat was nog tot daar aan toe. Die hadden, als je de andere jongens geloven mocht, altijd de reusachtigste ideeën.

Maar hij was altijd misdeeld geweest op dat punt, tenminste tot nu toe.

Maar sinds hem en Lootje was meegedeeld, dat ze in de paasvakantie met Rozijntje mee mochten en bij Jupie en tante Saar mochten logeren, sinds die tijd wist hij beter.

Zijn vader en moeder konden minstens op tegen alle andere vaders en moeders!

Toen het hun meegedeeld was, had het huis bijna gedreund onder de Indianendans, die Jack en Lootje uitvoerden. En de ramen hadden getrild van hun Indianengebrul.

Mevrouw had wat verbaasd het hoofd geschud.

Vreemd toch, die kinderen! Thuis hadden ze het zo goed en konden ze alles krijgen wat hun hart begeerde. En de mededeling, dat ze een weekje mochten zijn in een veel eenvoudiger omgeving, bracht hen zó buiten zichzelf. Je ging je afvragen waarvoor het diende, dat je het ze aan niets liet ontbreken, als ze het toch zo veel liever hadden zonder dat alles.

Maar toch was ze blij, dat de oplossing, die ze gevonden had, zo graag aanvaard werd. Als ze eens niet gewild hadden, wat had ze dan moeten beginnen?

De paasvakantie begon twee dagen na de eerste Pesachdagen. Rozijntje had er wat voor gegeven, als die twee dagen hun ook nog

maar geschonken waren, zodat ze met haar twee jongens, nee, met haar drie jongens thuis aan de Seidertafel kon zitten. Maar nee, dat was al heerlijk genoeg. Dit was al veel en veel te heerlijk!

Het was al allemaal bedisseld geweest vóór het aan Jack en Lootje meegedeeld werd.

Ze had het naar huis geschreven en tante Saar had haar in hartelijke hanepoten geantwoord, dat het huis voor haar klaar stond, voor haar en die lieve kinderen. Het jongste jongetje kon in Lea's bed, want dat werd nu toch niet meer gebruikt, schreef ze spijtig, en het oudste in Jupies bed, want op Jupies kamer kon gemakkelijk nog een kermisbed op de grond gelegd worden voor Jupie zelf. Dus dat was in orde.

Rozijntje las sommige gedeelten uit de brief van tante Saar aan de jongens voor. En indien mogelijk, steeg tante Saar nog in hun achting.

Hoe bedacht ze het toch! Hoe was het toch mogelijk!

En Jupie op een kermisbed! Wat was dan eigenlijk een kermisbed?

Rozijntje legde uit wat een kermisbed was. Een matras op de grond, helemaal opgemaakt als een gewoon ledikant. En daar sliep je dan in, hè.

Toen was Jack vastbesloten, dat niet Jupie, maar hém de eer te beurt zou vallen van te slapen in een kermisbed.

Eerlijk was eerlijk! Jupie kon in een kermisbed slapen zo vaak hij het zelf maar wou, en voor hém was het toch maar een unieke gelegenheid, die misschien nooit terugkwam.

'Mag ik op jouw kamer dan ook op een kermisbed slapen?' vleide Lootje.

Maar Rozijntje kreeg al kippevel bij de gedachte van dat tere jongetje op de grond slapend, waar de tocht onder de deur door kon kruipen en waar hij in één nacht tien verkoudheden kon opdoen.

‘Maar ik toch wel,’ bedelde Jack. ‘Ik kom toch wel op een kermisbed?’

‘Jij komt op een kermisbed,’ beloofde Rozijntje.

Was het vooruitzicht er niet geweest van zo gauw naar haar eigen huis te gaan, dan was die Seideravond wel een heel moeilijke geworden.

O, wat was alles anders dan thuis!

De wijsjes waren het niet, waar ze zo naar verlangde. Want vader was zelf niet erg zing-achtig.

Ze wist zelf niet wat het was.

Misschien de haast. Misschien omdat de hele avond hier onbegrepen voorbijging. Misschien ook, omdat ze niet van te voren met meneer erover had kunnen praten.

Meneer en mevrouw, in dat kleine dorpje, waar ze winter en zomer heen gefietst was.

Ze dacht ineens, dat ze nu het meest nog naar meneer verlangde.

Wat had ze lang niet aan ze gedacht! Ze moest er heen, als ze die week thuis was. Er heen gaan met haar twee jongens, nee, met haar drie jongens.

Die avond waren haar gedachten zo bitter weinig bij wat er met grote haast gelezen werd, en zo bitter veel bij thuis.

En wonderlijk! Het allermeest bij vader. Ze kreeg een gevoel of ze hem toch maar lelijk alleen gelaten had. En ze zag hem telkens zitten zoals anders op Seideravond, maar wel heel moe, en een beetje verdrietig ook wel. Was het goed van haar geweest, dat ze weg was gegaan?

Wat vreemd, dat ze daar nu pas aan dacht, juist voor het eerst op Seideravond en nog wel nu ze zo gauw naar hem toe ging.

De volgende morgen, in zijn pyjama nog, zei Lootje bemoedigend:

‘Nog vier daagjes, hè?’

Maar Jack gaf hem een ribbestoot en zei:

‘Hou je mond toch met je daagjestellerij. Dan verlangt ze toch veel te erg.’

En toen wist Rozijntje, dat Jack nog erger verlangde dan zijzelf.

Toen de vier daagjes om waren, waren het twee spierwitte gezichtjes, die uit het autoraampje keken.

Jack had op de bok gewild, maar zijn vader vond de opwinding zo al meer dan welletjes, en Jack had er zich wonderlijkerwijze dadelijk in geschikt. Er stond hem zoveel moois te wachten, dat hij het kleine genoegen van naast de chauffeur te zitten, makkelijk offeren kon.

Rozijntje zat midden tussen de jongens in, tegenover hun drietjes zaten meneer en mevrouw.

Haar hart klopte wonderlijk hoog in haar keel, nu ze voor het eerst weer naar huis ging. Als de jongens haar wat vroegen, schraapte ze haar keel, voordat er een behoorlijk antwoord uit kwam.

Tot in de trein bleef dat zo. Maar toen ze hun plaatsjes genoeglijk hadden ingericht alsof ze minstens een nacht en een dag moesten doorreizen, en toen de vader en de moeder een laatste vermaning en een laatste groet en een laatste kus aan hun jongens hadden gegeven, en het deurtje dichtging, toen kwam er zo’n diepe vrolijkheid over haar als ze in tijden niet gekend had.

Onder het rijden van de trein vertelde ze en praatte ze en lachte ze en plaagde ze tot de jongens helemaal meegesleept werden en er weer wat kleur kwam op hun witte wangen.

Zo moest ze ze hebben, als ze straks met ze bluffen wou tegenover de mensen van het dorp. Wat zouden ze wel denken, als ze daar aankwam met een paar stille, verlegen stadsjongetjes! De smaad van het ganse dorp zou haar treffen als een persoonlijke belediging!

‘Ik ga naar huis! Ik ga naar huis!’ dreunde de trein.

Maar ze vertaalde het gauw even voor de jongens in:

‘We gaan naar Jupie! We gaan naar Jupie!’

Ja, nu hoorden zij het ook! Vreemd dat ze dat niet eerder gehoord hadden! En ze hadden toch al zo vaak in hun leven in de trein gezeten.

Er werden heel wat balletjes en chocolaatjes en vruchten gegeten op die reis. En Lootje wou wel alle medereizigers met zijn lekkers voederen.

Jack noteerde de tussenstations. Voor wetenschappelijke doeleinden. Hij moest dat op school allemaal vertellen, beweerde hij.

Toen, plotseling, waren ze er.

Het verlamde Rozijntjes uitbundigheid, dat ze nu zo heel dicht bij huis was. Dat er misschien op dit perron één van thuis stond om haar mee te nemen, om met haar te lopen op die weg, die haar zo bekend was en zo heel vertrouwd.

‘We zijn er!’ fluisterde ze. En de jongetjes veranderden opeens weer in bleke stadsjochies.

Toen zag ze iets diks en iets kleins. En ze wist, dat dit tante Saar en Jupie waren.

‘Rozijntje!’ schreeuwde Jupie.

Rozijntje bukte zich en werd bijna vermorzeld door twee heel stevige armen. Van haar sterke, gezonde Jupie!

‘Rozijntje!’ zei tante Saar en zoende haar dat het klapte.

‘Dat is Jupie,’ haastte ze zich te zeggen, toen ze weer tot bezinning kwam.

Maar de voorstelling was niet nodig. Jupie tikte aan zijn pet en mompelde: ‘Tabéh.’

Vóór ze bij de uitgang waren aangeland, trok Jack haar aan de arm.

‘Ik moet je even wat vragen,’ fluisterde hij.

Rozijntje bleef even achter de anderen lopen met hem.

‘Hoe heet je?’ vroeg hij, terwijl hij haar doordringend aankeek.

‘Dat weet je toch wel?’ zei Rozijntje verbaasd.

‘Heet je Rozijntje?’

Rozijntje knikte, blij verrast, en met een diep verwijt in zijn ogen vroeg hij:

‘Waarom heb je me dat nooit eerder gezegd?’

HOOFDSTUK XVII

Thuis

Er waren veel wonderbaarlijkheden in huis van Rozijntje, maar het wonderbaarlijkste van alles en het verrukkelijkste van alles was toch wel het kermisbed van Jack.

Alleen al de heerlijkheid, als je plat op je rug lag en je moest helemaal omhoog opkijken tegen Jupie, die maar op een gewoon bed lag!

Alleen al de diepe kniebuiging, die Rozijntje moest maken om hem in te stoppen! Tante Saar kon helemaal niet tot hem afdalen in de diepe diepte, waar hij lag. Hij verlangde het niet eens van haar, want het zou onmenselijk geweest zijn.

't Was wel spijtig voor Lootje, dat die maar op een gewoon bed moest slapen. Zelfs niet bij Jupie op de kamer.

Hij voelde echt met Lootje mee, toen die een beetje sneu goedenacht zei de eerste avond. En half verontschuldigend voegde hij hem toe, dat het gezellig was om bij Roza op de kamer te slapen.

Het dunne houten beschot tussen de jongenskamer en de kamer van Rozijntje bracht een ongedachte verlichting van Lootjes eenzaamheid.

Toen de jongens op bed lagen en een gesprek samen begonnen, kon Lootje het zo duidelijk horen alsof hij in hun kamer was. En hij lag niet eens in het bed, dat tegen het houten muurtje stond!

Toen hij dat ontdekt had, stapte hij er uit, ging op zijn knieën op Rozijntjes bed zitten en bonsde tegen het muurtje, dat het schudde.

Jupie, die dacht aan een terechtwijzing van hogerhand, kroop haastig onder de dekens.

Jack volgde zijn voorbeeld.

Toen kwam als de verlossende stem van een engel Lootjes hoog geluidje:

‘Wat zijn jullie stil opeens!’

‘O, ben jij het?’

Jupie kroop onder de dekens uit als een duveltje uit een doosje.

‘Mag ik met jullie praten?’ smeekte Lootje kleintjes.

‘Gerust!’ riep Jack grootmoedig, blij met de oplossing van het onrecht, Lootje aangedaan.

Maar nu ze een gesprek zouden beginnen, hadden ze opeens geen stof meer.

‘Eh...,’ begon Jupie.

‘Ligt het prettig op zo’n kermisbed?’ informeerde Lootje bege-
rig.

‘Gaat nogal,’ zei Jack diplomatiek.

‘Kunnen jullie elkaar goed zien?’

‘Bijna niet,’ zei Jupie troostend.

‘O!’ – Lootje zuchtte – ‘vertel eens wat, Jupie!’

Lootje drukte zich helemaal tegen het behang van het houten muurtje aan. En Jupie vertelde.

Hij vertelde van de auto’s, die er langs kwamen iedere dag, en aan welke tekenen hij zag welk merk het was.

Hij vertelde van de heerlijkheden van de Pesachdis.

Hij vertelde, dat hij al vele jaren mah nisjtannoh gezegd had, omdat hij de jongste was. En hij vroeg of Lootje dat ook deed.

Ja, Lootje deed het ook.

Hij vertelde, dat hij het best gezien had, dat vader dit jaar op Seideravond telkens bijna had moeten huilen. Hij wist wel waarom, zei hij slim. ‘Omdat Rozijntje bij jullie was.’

En hij vroeg of Rozijntje aardig tegen ze was.

‘Nou, hoor!’ kwamen Jack en Lootje tegelijk.

En toen moesten ze lachen, omdat ze door de muur heen tegelijk praatten.

Hij vertelde, dat hij al lang niet meer bij een juffrouw in de klas zat, maar bij een meester. En volgend jaar kwam hij bij de boven-

meester.

Hij vertelde alles wat indruk kon maken, alles wat dienen kon om zijn reputatie als man van ervaring te vestigen.

En Jack lag zalig achterover op zijn kermisbed, en Lootje zat ongemakkelijk en stijf gehurkt tegen het muurtje aan. Tot Jupies opmerkingen flauwer en flauwer beantwoord werden en Lootje, ineengedoken op Rozijntjes bed, in slaap gevallen was. Jack sliep toen al lang.

Toen Rozijntje hem zo vond, zonder deken vlak tegenover het open raam, sloeg een verlamdende schrik door haar heen.

Als hij maar niet ziek werd!

Ze nam het slapende jongetje voorzichtig op en stopte hem onder zijn eigen dekens.

Maar ze sliep die nacht heel onrustig, werd wakker bij de minste beweging van Lootje.

En de volgende dag was hij ziek.

De jongens, de gezonde jongens, waren stil en verslagen, toen ze het hoorden.

Het was hún schuld, dat voelden ze wel.

Ze liepen stil door het huis en speelden stil en zonder het rechte animo buiten.

En boven, op een kamertje, dat veel kleiner was dan bij hen thuis, dat niet ingericht was op een zieke, lag Lootje.

Rozijntje was het eerste ogenblik radeloos naar tante Saar toegelopen.

Lootje ziek en niet thuis! Wat moest ze toch doen? Zijn ouders zeggen, dat hij ziek was? Maar dan moest hij naar huis, en hij kon nu toch niet reizen! Of zijn ouders zouden komen, en die konden hier niet zijn!

Wat moest ze toch beginnen?

Tante Saar klopte het snikkende meisje bemoedigend op haar schouders. Het zou misschien wel meevallen met Gods hulp. Als ze

er maar flink wat in kreeg, dat dat magere jongetje een beetje dikker werd, dan kwam alles wel op zijn pootjes terecht.

Rozijntje moest even lachen ondanks haar ellende.

Tante Saar dacht toch altijd aan volproppen en toestoppen. Ze moest eens weten hoe een moeite het Lootje kostte om de helft van Jupies porties naar binnen te krijgen. En dan nu hij ziek was!

Nu hij ziek was!

Ziek in een vreemd huis!

De volle zwaarte van de taak, die ze nu droeg, voelde ze op zich liggen. Nee ze mocht het niet aan zijn ouders zeggen. Ze moest alles maar doen om hem beter te krijgen en maar hopen en God vragen of Hij Lootje toch heel gauw beter wou maken.

Twee dagen was Lootje heel ziek. En de derde dag vroeg hij Rozijntje op de man af of het haar niet enig leek om in een ander huis dan gewoon, ziek te liggen.

Van die kant had Rozijntje het nog niet beschouwd!

‘Vind jij het dan zo enig?’ vroeg ze.

‘Nou zeg! Natuurlijk! En een vreemde dokter! En deze is zo aardig! En heel ander behang dan op je eigen kamer! Want zie je,’ vertrouwde hij haar toe, ‘het behang thuis kende ik al zo lang uit mijn hoofd. Het ruitje loopt schuin op en die dwarsstrepen komen om de drie ruitjes terug. Maar dit behang,’ en hij keek vertederd naar het verschoten papiertje, dat op het fatale houten muurtje geplakt was, ‘dit behang kende ik nog helemaal niet en ik denk, dat ik beter ben vóór ik het uit het hoofd ken.’

Rozijntje aaide zijn hand en bad, dat hij beter mocht zijn vóór hij nog maar iets kende van het behang.

De vierde dag stond dokter er van te kijken hoeveel beter hij was.

Kwam door de luchtverandering, dacht hij.

En de zesde dag, in een mild lentezonnetje, zat Lootje op het erf in een rieten stoel opgetogen te kijken naar het spel van Jupie en Jack.

Dokter wou naar de school schrijven of hij de jongens ter wille van Lootje wat langer mocht houden. Want je zag hem met de dag meer kleur krijgen. Pesach was toen al voorbij, en een ongestoorde week erna zou hem als een helemaal veranderd jongetje naar de grote stad terug doen gaan.

De ouders van Lootje en Jack vonden het goed. Ze wisten het nu, dat hij ziek geweest was, en ook, dat hij beter was, misschien nog beter dan tevoren.

En zo gebeurde het, dat Jupie al weer op de schoolbanken zat, in het zalige bewustzijn, dat thuis twee vrienden met verlangen naar hem uitkeken.

Van luisterpartijen tegen het houten muurtje kwam natuurlijk niets meer. Maar daartegenover stond, dat Jupie met moeilijk verborgen trots de andere schoolkinderen kon laten zien, dat hij afgehaald werd door twee logés. Stadsjongens! dat kon je zo zien aan de schoenen, die ze droegen.

Hè, dat deed toch geen van de anderen hem na!

Rozijntje zat als vroeger in de keuken tegenover vader een paar losse steken van Jacks pullover op te halen en dicht te stoppen.

Vader dampte.

De jongens boven sliepen. Jack glorieus op zijn kermisbed!

Tante Saar was een luchtje scheppen.

‘Je bent daar helemaal gewend, hè?’ vroeg vader voor de zoveelste keer.

En Rozijntje antwoordde voor de zoveelste keer:

‘Zijn ’t geen fijne jongens?’

Vader strekte een arm over de tafel heen en greep een mouw van de zachtgekleurde pullover.

‘Fijn spul!’ zei hij en streelde het fijne weefwerk. ‘Fijn spul!’

‘Ja hè?’ zei Rozijntje enthousiast. ‘Die kleuren staan hem zo goed.’

‘Jupie draagt heel ander goed,’ zei vader.

‘Ja,’ zei Rozijntje. ‘Deze kleur zou Jupie helemaal niet staan.’ Ze lachte in zichzelf. ‘Hij ziet er zo heerlijk uit in zijn dikke, donkerblauwe trui.’

‘Ja,’ zei vader. En hij dampte weer. Na een poosje:

‘Je vindt dit spul toch mooier dan van Jupie.’

‘Och,’ Rozijntje haalde de schouders op, ‘mooier, dat weet ik niet. Iedere jongen moet dragen wat hem het beste staat.’

‘Ja,’ zei vader. ‘Jupie is lang zo fijn niet en daarom kan hij dat fijne spul niet dragen.’

Rozijntje keek opeens verschrikt op. Wat bedoelde vader? Waar wou hij heen?

‘Hoezo?’ vroeg ze.

‘Och, zo maar,’ zei vader. ‘Je vindt die jongens toch fijner dan Jupie.’

‘Fijner? Wat bedoelt u met fijner? Liever?’

Ze keek hem zo verschrikt in het gezicht, dat hij niet ‘ja’ durfde zeggen.

‘Liever?’ vroeg ze nog eens dringend.

En toen vader geen antwoord gaf en met neergeslagen ogen aan zijn pijp trok, zei ze opeens met tranen in haar ogen:

‘Bah!’

‘Nee,’ zei vader, ‘ik neem het je niets kwalijk. Ik kan me best voorstellen, dat je het daar beter hebt dan hier. Die mensen zijn rijker dan ik.’

Toen stond Rozijntje op en gooide de pullover met de fijne, zachte kleuren neer.

Ze stond met de handen op de rug voor vader.

‘Dacht u dat?’ riep ze. ‘Dat ik daar liever ben dan hier, omdat daar mooiere dingen zijn? Dacht u, dat ik daar wat om gaf?’

Vader legde zijn pijp neer en steunde met zijn hoofd op beide handen.

‘Waarom ben je dan weggegaan?’ vroeg hij.

‘Dat heb ik u toen toch helemaal verteld. Omdat ik niet genoeg werk had. Omdat ik niet nodig was hier in huis.’

‘Niet nodig,’ mompelde vader. ‘Wie heeft je gezegd, dat je niet nodig was?’

‘Ik had niet genoeg werk,’ zei Rozijntje weer. ‘Ik hing zo’n beetje om. Als ik er niet was, was het net zo goed.’

‘Als je er niet was, was het dan net zo goed? Wie heeft je dat gezegd?’

Toen zag Rozijntje tot haar onmetelijke schrik, dat vader huilde.

Ze knielde bij de tafel en legde haar kin op de rand van de tafel neer.

‘Vader,’ zei ze angstig. ‘Toe nou, vader! Wat is er dan, vader?’

Met uiterste inspanning verstond ze wat vader zei:

‘Ik mis je zo!’

Ze wist niet of ze schreeuwen moest van blijdschap of huilen van verdriet, omdat vader dat zei.

Vader miste haar! Ze was dus meer voor vader geweest dan alleen maar een verzorgster van hem en Jupie, want dat was tante Saar ook. Zij was iets geweest, wat hij nu miste.

Maar wat moest ze dan? Jack en Lootje konden haar toch ook niet missen! Ze kon zich helemaal niet indenken, dat zij niet meer Jack en Lootje naar bed zou brengen, maar een ander, een helemaal vreemde! Want ze was al vergeten, dat zij eerst toch ook een helemaal vreemde geweest was.

Wat moest ze nu toch? Ze kon niet weg bij Jack en Lootje. Ze zou het Jack nooit durven zeggen, dat ze er een ogenblik over gedacht had! Maar vader – vader kon haar niet missen! Vader had haar zo gemist!

Wat moest ze nu toch?

HOOFDSTUK XVIII

Alles bij 't oude?

Wat moest ze toch?

Het hield haar bezig, al de dagen, die ze thuis doorbracht. Het maakte haar stil en bedrukt; de jongens gaf ze vriendelijk-afwezige antwoorden, zodat Jack zich ging afvragen, of hij ook iets onaardigs tegen haar gedaan had.

En toen ze geen antwoord wist, elke dag opnieuw niet, wist ze opeens, dat ze naar meneer toe moest gaan. Niet met haar drie jongens, zoals ze eerst van plan was geweest, – alléén moest ze er zitten aan het pluche tafelkleed, met een kopje thee voor zich en de lieve gezichten van meneer en mevrouw tegenover zich.

Ze moest zich weer voelen, of ze Joodse les kreeg. Dan hoefde ze niet dadelijk met haar moeilijkheden voor de dag te komen, alleen maar luisteren, alleen maar indrinken de rust en het vertrouwen, die meneers woorden haar altijd gaven.

Ze ging er op een lentemorgen heen, toen de bloeiende vruchtbomen pronkten in de zon. De hele weg leek een erepoort, opgericht voor Rozijntje, die haar oude Joodse meester ging opzoeken. Ze voelde het als een groet van dit land, waar ze toch eigenlijk thuis hoorde.

Telkens doemde voor haar gedachten de lawaaïge, haastige stad op, en dan schudde ze 't hoofd en dacht: 'Nee, daar hoor ik niet thuis.'

En dan keek ze rond en kon de rijkdom niet óp van de roze bomen, en dan knikte ze en dacht: 'Ja, hier hoor ik thuis.'

Maar dan zag ze een verdrietige jongenskop vóór zich en ze dacht: 'Wat moet er dan met Jack?'

En dan keek ze naar de boomgaarden en naar de koeien, die eronder graasden – als om hulp. 'Wat moet ik toch? Wat moet ik

toch?"

Ze stapte af en bracht de fiets achterom, voorzichtig uit gewoonte. Maar het prettige van een verrassing kon ze nog niet voelen, daar waren haar gedachten te vol en te bezorgd voor.

Ze liep naar vóór terug, en vóór ze de deur in ging, kreeg ze ineens de inval, om door de kleine ruitjes, tussen de witte gordijntjes, naar binnen te kijken.

De bloempotjes stonden haar wat in de weg, en het eerst, wat ze met schrik merkte, was, dat de plantjes er allerakeligst en slap uitzagen.

Foei, dat was niets voor mevrouw! Alles was toch wel bij 't oude?

Toen ze eindelijk een goed kijkgaatje gevonden had en aan het getemperde licht in de kamer gewend was, ontdekte ze meneer, die bedrijvig heen en weer scharrelde. Met zijn oude ogen, wat gebukt om beter te kunnen zien, snuffelde hij in de kast, zette een paar kopjes van de tafel op de kastplank.

Wat betekende dat toch? Meneer met kopjes aan 't scharrelen? Waar was mevrouw dan? Alles was toch wel bij 't oude?

Ze trok haar hoofd terug van 't raam en streek zich even over 't voorhoofd. Ze moest iets overwinnen, eer ze naar binnen ging. Waarom was ze toch hierheen gegaan? Om raad, om rust. Om alles te vinden, zoals ze 't het laatst gevonden had. En nu leek alles wel anders.

Toch ging ze naar binnen en klopte zachtjes aan.

'Ja?' kwam meneers stem, wat gejaagd, 'ja-ja?'

Toen:

'Rozijntje! Kind, kind!'

Hij zette een bordje, dat hij in de hand had, weer op tafel neer, en ging, wat ontdaan, in zijn stoel zitten.

'Waar is mevrouw?' vroeg Rozijntje angstig, met een blik op de verdorde plantjes.

Meneer schudde mistroostig het hoofd.

‘t Zit ’m in ’t been. Ik weet niet wat het is. Ze kan niet op de been blijven.’

‘En de huishouding?’ vroeg Rozijntje benepen.

‘Zo’n beetje,’ zuchtte meneer. ‘Er komt wel eens een vrouw helpen en juffrouw Cohen stuurt ons gekookt eten, en voor de rest...’

Met een veelzeggend gebaar wees hij op de open kastdeur, op het bordje op tafel.

Rozijntje zweeg, helemaal van haar stuk gebracht. Ze schaamde zich opeens, dat ze hier gekomen was om hulp, en dat ze niet geweten had, hoe erg hier hulp gebracht moest worden.

Opeens vroeg meneer, half angstig:

‘Wou je soms wat gebruiken?’

En hij stond op om naar ’t buffet te gaan.

Rozijntje wist niet, waarom ze ineens zo slikken moest om niet te huilen, en ze riep haastig:

‘Nee, nee, dank U, ik heb helemaal geen trek.’

Toen ging meneer gerustgesteld zitten.

‘Mag ik bij mevrouw?’ vroeg Rozijntje.

‘Ja, natuurlijk, kind,’ – maar dadelijk er achteraan:

‘t Zal er nog niet opgeruimd zijn.’

‘Wat hindert dát nou!’ deed Rozijntje luchtig, en ze stapte naar de slaapkamer.

Daar lag, met een wit gehaakt mutsje op het dunne, grijze haar, het gezichtje nog kleiner dan het altijd al geweest was, mevrouw.

‘Dag kindlief,’ beefde haar stem verrast, en toen liepen er een paar tranen over haar oude wangen. Omdat Rozijntje haar zo anders terugvond, dan ze haar het laatst had gezien.

Het volgende ogenblik zat Rozijntje naast haar bed en streelde de magere hand van mevrouw.

‘Mag U niet opstaan?’ vroeg ze.

‘Ik zou wel op de canapé mogen, maar ’t is allemaal zo moeilijk –

aankleden en helpen en alles. Hij heeft het al druk genoeg,' – met een hoofdbeweging naar de voorkamer.

'Zullen we 't eens proberen?'

Ineens was Rozijntje levendig geworden. Nu kon ze tenminste iets doen!

Wat keek meneer blij, toen een half uurtje later mevrouw aan Rozijntjes arm de voorkamer kwam binnenstropelen! En toen mevrouw veilig op de canapé lag, met een kussen in de rug, verdween Rozijntje naar de slaapkamer, schoof het raam wijd open, legde de bedden uit, en ging toen in het keukentje snuffelen, wat daar te doen was.

En niet vóór het huisje aan kant was, de plantjes water gehad hadden, en ze alle drie met een kopje koffie zaten, liet ze zich in de voorkamer neer.

'En vertel me nou eens hoe het met je gaat,' werd meneer toen gezellig.

Rozijntje herkende nu pas zijn stem van vroeger.

'Best!' zei ze hartgrondig, en ze vergat waarvoor ze hier gekomen was. En ze vertelde van de jongens, die ze eerst had willen meebrengen, – wat gelukkig, hè, dat ze 't niet gedaan had – en hoe ze Jupie had aangetroffen, en dat tante Saar nog altijd dezelfde was, en vader was ook best gezond... hoe meer ze er overheen praatte, hoe drukker en levendiger ze werd.

'En hoe bevalt het je in de stad?' vroeg mevrouw.

O, dat ging wel. 't Was een mooie stad en er was veel te zien. Ze had ook alleen in de stad een jurk gekocht, in zo'n grote zaak, waar je met de lift naar boven ging. Een mooie jurk? Ging nogal, maar 't was toch fijn, van je zelfverdiende geld...

Of 't druk was in de stad? O, jawel, maar dat hinderde niet, daar wende je wel aan.

Toen vroeg meneer, en hij keek Rozijntje scherp aan:

'En zijn die ouders van Jack en Lootje aardig voor je?'

Rozijntje praatte druk door. O ja, heel aardig, 't was er echt prettig...

'Dan is er wat anders. Dan scheelt er wat anders aan,' kwam meneer, met een lang-vergeten beslistheid in zijn stem.

Een niet tegen te houden kleur vloog over Rozijntjes gezicht, tot ver over haar oor.

'Nee, hoezo?' deed ze onbevangen.

En niet lettend op mevrouws sussende handbewegingen, zei meneer langzaam:

'Je komt hier toch zeker vandaag niet voor 't eerst? Ik ken je toch zeker langer? Zó luchtig praat Rozijntje niet, en ze is niets veranderd, dat heb ik straks wel gezien.'

Toen Rozijntje bleef zwijgen:

'Waarom praat je er overheen?'

'Omdat... ik ben nu toch oud genoeg, om het zelf uit te denken... en U hebt toch al genoeg narigheid...'

'Kom... kom...'

'Ik weet weer eens niet wat ik doen moet,' begon ze toen maar meteen. 'Vader... vader mist me erg... maar ik ben toch van huis weggegaan, omdat ik maar zo'n beetje omhing... en de jongens houden ook erg veel van me, geloof ik, en ik dacht wel eens, dat Jack me ook niet missen kan, omdat... omdat Jack denkt, dat niemand van hem houdt, en doordat ik van hem hield is hij een heel ander kind geworden,... maar vader mist me óók zo, en nu weet ik helemaal niet meer wat ik doen moet...'

Het bleef even stil.

Nu had ze het toch verteld. Nu had ze toch raad gevraagd, en mevrouw was ziek en had hulp nodig...

'Ja,' zei meneer, en hij zuchtte.

Dat waren geen dingen, waar hij raad in kon geven. Als ze tegenspoed had gehad, of echt verdriet... dan had hij kunnen helpen. Maar dit... hij had zelf toen niet helemaal begrepen, waar-

om ze weg ging van huis, maar z'n vrouw had het toen aangeraden, en die wist zulke dingen altijd het beste.

Hij keek hulpeloos naar zijn vrouw. Misschien... of was ze er nu te ziek voor?

'Ja,' zei mevrouw, en ze zuchtte.

Toen wist Rozijntje, dat ze haar geen van beiden konden helpen.

En toch...

Toen ze de voordeur dichtgetrokken had en ze achterom liep om haar fiets te halen, had ze toch het gevoel, dat ze hier de uitkomst gevonden had.

Heel vaag was dat gevoel. Zó vaag, dat ze nog even door het raampje naar binnen moest kijken om het wat minder vaag te maken.

En toen wist ze het.

HOOFDSTUK XIX

De nieuwe vriend

Toen Jack en Lootje weer geregeld schoolgingen en Rozijntje nog altijd de moed niet gevonden had om Jack te zeggen, dat het niet zo heel lang meer zou duren of ze zou van hem weggaan – want dat stond nu wel vast bij haar – toen Rozijntje bij iedere keer, dat Jack, stilletjes en geheimzinnig lachend, haar ‘Rozijntje’ noemde, een steek voelde alsof ze hem bedroog, toen kwam op een goede dag Mo uit de lucht gevallen.

Mo was wel een half hoofd kleiner dan Jack, al was hij even oud. Daarentegen was hij veel dikker en ronder.

Mo droeg een vuurrode, steile kuif, en zijn wangen en neus zaten dik onder de zomersproeten.

Mo praatte met een hese stem en beweerde de geweldigste dingen, zodat Jack en Lootje bijna voortdurend dubbel lagen van het lachen.

Mo droeg een bril, die bijna iedere week stuk was.

Mo kon vlot oren; beweerde zelfs, dat hij al laajnen kon. Maar dat werd door Jack en Lootje bescheiden in twijfel getrokken.

Mo had een vader, die alles kon, en een moeder van hetzelfde soort.

Mo had een grote broer, die al minstens een half jaar een lange broek droeg en naar Mo's bewering ook een snor had. Maar toen ze eens een jongeling op straat ontmoetten en Mo Jack in de arm kneep en zei: ‘Dat is ie nou!’ toen had Jack natuurlijk het eerst naar de broek en de snor gekeken en geconstateerd, dat de broek waar was en de snor niet.

Mo had bovendien nog twee broertjes en ook nog drie zusjes. En ze konden of hadden allemaal iets knaps of bijzonders.

Hoe opgewondener de verhalen van Mo werden, des te groter

werd het verlangen van Jack om eens te komen kijken naar die vader en moeder, die alles konden, die grote broer, die toch in ieder geval een lange broek had, die drie zusjes en twee broertjes, die allemaal zo bijzonder waren.

Hij verlangde bij Mo thuis dat laajnen eens te horen. Want op zijn aandrang om het onderweg eens te doen, had Mo bondig geantwoord: 'Ben je gek, vent?'

De eerste verdere toenadering was geweest, dat Jack thuis gevraagd had of hij zijn nieuwe vriend van school mee mocht brengen. Die was pas hier in de stad komen wonen en nu in Jacks klas terechtgekomen.

Mo's luide stem werd aanmerkelijk zachter, toen hij struikelend de drempel van Jacks huis overschreden had.

Hij stotterde tegen mevrouw, liep omzichtig om de mooie diepe stoelen heen en begon zich pas veilig te voelen, toen hij in de speelkamer beland was.

'Wat een reuze-fijn huis, zeg!' was zijn oordeel. 'Bij ons is het niet zo, hoor!' Dit met het oog op een eventueel later bezoek van Jack en de teleurstelling, die daar het gevolg van kon zijn.

Toen ontdekte hij met een schorre schreeuw Jacks meccano.

'Gom! zeg!' En het volgend ogenblik zat hij op de grond, zijn gezicht bijna zo rood als zijn haar, en schroefde en draaide en peuterde en wat het wonderlijkste was, hij was echt stil.

De volgende dag kwam de uitnodiging tot een tegenbezoek.

'Ik mag je meebrengen!' luidde die.

En die hele dag op school kon Jack haast niet zijn gedachten houden bij de les, omdat hij zo vol was van het verlangen om de broer van dichtbij te zien en alle anderen in dat huis.

Lootje zou maar meteen naar huis gaan. En heimelijk voelde Jack het als een glorie, dat het zijn vriend, zijn speciale vriend was.

Toen ze Mo's huis binnenkwamen, schreeuwde Mo schor naar binnen.

‘Is moeder thuis?’

En ergens uit een deur kwam een vrolijke stem:

‘Ja!’

Toen opende Mo de deur en Jack stond in de keuken.

‘Dat is Jack,’ stelde Mo voor, met zijn hand vertrouwelijk duwend achter Jacks rug. Hij knipoogde hem toe alsof hij zeggen wou: ‘Wees nou maar niet verlegen; het is moeder toch!’

Mo’s moeder tilde een zware pan van ’t fornuis en knikte.

‘Dag Jack! Lust je een wortel?’

En op zijn gretig knikken wenkte ze met het hoofd naar Mo, dat hij twee wortels mocht afplukken, één voor hemzelf en één voor zijn vriend.

Nooit had Jack zo iets heerlijks geproefd als deze wortel!

Wat een moeder toch! Wat een ontvangst!

Hij merkte op een gegeven ogenblik dat hij midden op de keukentafel zat en dat zijn benen krachtig heen en weer bungelden. Maar hij schrok er niet van en bleef kalm op de tafel zitten en bungelen.

Mo had wel gelijk gehad. Zijn moeder was iets heel bijzonders. En hij verwachtte, dat alles waar was, wat hij had verteld. Tot zelfs het laajnen toe. Alleen die snor...

Het was een feit, dat niet te ontkennen viel, dat Jacks bezoeken bij Mo veelvuldiger waren dan omgekeerd.

Mo had Jack toevertrouwd, dat hij een beetje bang was voor die stoelen en dat hij de kussens op de grond zo lastig vond.

Jack kon hem geen ongelijk geven nu hij de woonkamer bij Mo had meegemaakt.

In die woonkamer werd gespeeld en geleerd en geschreven en gegeten en muziek gemaakt. Als de één muziek maakte en de ander leren moest, stopte die ander eenvoudig de vingers in de oren en leerde.

Er was een piano, waar het éne zusje vingeroefeningen op

speelde.

Er was een viool, waar het andere broertje heel klaaglijke en een beetje akelige tonen uithaalde.

Mo had het geluk mee op de wereld gebracht, dat hij geen behoorlijke noot kon zingen en daardoor gevrijwaard bleef van muziekles. Je moest toch maar boffen!

De mooiste dag in Jacks leven was, toen hij na schooltijd met Mo speelde en Mo's moeder kort voor hij weg zou gaan om het hoekje kwam vragen:

‘Zal ik even opbellen of je hier mag blijven eten?’

Jack kreeg een kleur tot ver achter zijn oren. Hij kon geen woorden vinden om zijn instemming uit te drukken. Knikte alleen maar met grote, dankbare ogen.

Nee zeg, hier eten! Met de vader, die alles kon, de broer, die bijna een snor zou krijgen en al die andere kinderen aan één tafel zitten!

Misschien wel naast Mo!

Vast en zeker naast Mo! Want zo'n moeder als die van Mo zag altijd aan je gezicht wat je het liefste wou. Nee zeg!

Het mocht van thuis!

Jack at twee volle borden stampot, terwijl hij thuis met moeite één naar binnen werkte. Maar zie je, naast hem zat Mo en die at drie borden vol! Al die kinderen hadden wat te vertellen aan vader en moeder. Want ze hadden op school de hele dag hun mond moeten houden.

Mo was luidruchtig en gewild lollig, omdat hij aan Jack wou laten zien wat hij kon.

Onder deze verrukkelijke maaltijd begon Jack te begrijpen, dat hij Mo nooit een tegendienst kon bewijzen door hem bij zich thuis te eten te nodigen.

De broer met de lange broek had soms een meisjesstem en veranderde die dan plotseling in een mannenstem, wat een heel gezellig gehoor was. Het hield Jack in spanning of nu de meisjes-

stem dan wel de mannenstem voor de dag zou komen. En een paar keer kwam hij tot de ontdekking, dat hij met dom open mond en zijn vork in de lucht gespannen zat af te wachten.

Mo's vader was wel heel gezellig, maar hij kon er niet tegen, als er vijf tegelijk praatten. Dan zei hij, dat het stil moest zijn. En dan was het stil. Wel niet heel lang, maar het wás stil.

Kon hij Mo zulke heerlijke stampot aanbieden? Kon hij hem een koor van meisjes- en jongensstemmen door elkaar laten genieten? En vooral, kon hij hem een broer aanbieden, die hem het gezellige spel verschaft van afwachten of er een meisjes- of een mannenstem te voorschijn kwam?

Ach nee! Bij hem thuis was het toch maar een armzalig bestaan!

En dan dat bensjen na het eten! Drie mannen waren er, Mo's vader meegerekend. Dat maakte het nog meer tot een feestmaaltijd.

Toen hij die middag, een beetje stijf van het zitten en een beetje ongemakkelijk van de twee borden stampot, de terugtocht naar huis aanvaardde, een eindje weggebracht door Mo, was hij stil van al het overstelpende, wat hij meegemaakt had.

En toen Mo hem alleen gelaten had en hij probeerde te hollen om maar gauw al die gelukzaligheid te vertellen, toen hoopte hij, toen bad hij haast, dat Mo's moeder nog vaak zou opbellen naar zijn huis, dat hij nog vaak zo'n feestmaaltijd zou mogen meemaken.

HOOFDSTUK XX

Mo als leraar

Toen Jack al enige keren was blijven eten en Lootje zelfs ook een keer was meegeweest – maar die was zo hees als een kip teruggekeerd, omdat hij het onmogelijke getracht had, namelijk de andere kinderen aan tafel te overstemmen – toen vond de moeder van Jack en Lootje, dat Mo nu toch ook eens bij hún moest komen eten.

Mo wou dolgraag.

Hij was er zenuwachtig van, want aan de diepe stoelen, die hij van zijn vorig bezoek kende, had hij gezien, dat het maar geen gewone, alledaagse zaak was om dáár te gaan eten.

Hij had zijn Sjabbos-pak aan voor die gelegenheid: een matrozenpak, dat wel een klein beetje te korte mouwen had, maar dat hij toch nog moest dragen, omdat die op hem volgde, een meisje was en geen jongen.

Nooit had een jongen beleefder met twee woorden gesproken dan Mo die middag tegen meneer en mevrouw.

Nooit had een jongen krampachtiger zijn vork op de nette manier vastgehouden dan Mo die middag aan tafel.

Het geluk was niet met hem. Er was kip, en een innerlijke stem zei hem, dat je daarbij geen handen mocht gebruiken.

Hij durfde niet opkijken of meneer en mevrouw misschien toch de handen gebruikten. Hij keek maar strak en angstig naar de kip op zijn bord en gebruikte niet anders dan vork en mes.

Zijn hart bloedde bij de stukjes, die aan het kluifje bleven zitten en die misschien straks in de vuilnisbak terecht zouden komen. En alleen het bordje heerlijke compote kon hem troosten over het verlies van de verspilde stukjes kip.

Jacks moeder was wel een vriendelijke mevrouw, hoor! Ze praatte met hem alsof ze niets gezien had van zijn moeite met de

kip.

En de vader was ook wel aardig.

Nou ja, alle vaders en moeders konden nu eenmaal niet zijn als die van hem. Dat zou ook wat moois zijn!

Hij keek zo onder het eten eens tersluiks de mensen aan tafel langs.

Lootje: gezellig knulletje! Wat kon die toch enig lachen! Dingen, waarom thuis al lang niet meer gelachen werd, kon hij voor Lootje makkelijk nog eens drie, vier keer te pas brengen, en iedere keer opnieuw had hij die gezellige schater.

Daarnaast Roza. Mo voelde een lotgenoot in haar. Hij wist niet hoe, maar hij begreep, dat de kip voor haar ook wel eens moeilijkheden opgeleverd moest hebben. En dat maakte haar heel sympathiek. Toen Mo onder het eten een keer heel diep zuchtte en met een lang niet schone zakdoek zijn bezweet voorhoofd afveegde, zodat er een zwarte streep dwars over zijn voorhoofd bleef zitten, toen ving hij een bemoedigende knik van Rozijntje op, en dat maakte, dat hij er nog maar eens een keertje bij zuchtte.

Dan Jack: Nou ja, dat was een vriend. Die hoorde zo'n beetje bij thuis al. Als iemand je vriend was, dan kon je niet meer over hem denken, zoals je over vreemde mensen dacht. Zoals je dacht over Jacks vader en moeder. Want die waren vreemd, helemaal vreemd. Kijk mevrouw daar nou eens zitten... wat een prachtige jurk! Met zo'n jurk aan kon toch nooit iemand bij de mensen van thuis horen! Ze had me daar toch een ketting om de hals! Mo durfde haast wel zweren, dat het parels waren. En parels... Stel je moeder eens voor met parels!

Meneer was wel leuk. Die lachte net zoals Lootje. Met een mannenstem dan natuurlijk. Meneer had hem ook op zijn schouder geklopt en dat vond hij toch wel verbazend aardig voor zo'n vreemde man, die je toch eigenlijk nog nooit gezien had.

Nee! Naar vond hij het hier niet. Alleen een beetje benauwd. Dat

je ieder ogenblik de dingen fout kon doen en iets bederven van de prachtige spullen, die er op tafel en in de kamer waren.

Maar boven wist hij de meccano en dat vergoedde alles.

‘Heb je lekker gegeten?’ vroeg Jack boven, half angstig, omdat hij de maaltijd bij h  m zo ver wist achterstaan bij die in Mo’s huis.

‘Nou zeg!’ zuchtte Mo. ‘Wij eten alleen maar zo op Jomtov.’

Jack knikte gerustgesteld. Dan was het goed. Nu durfde hij ook wel te vragen wat hem al lang op het hart gelegen had. Of het werkelijk waar was van dat laajnen. En zo ja, of hij het hem eens wilde laten horen.

O, jawel! Mo wou met plezier. En meteen stelde hij enthousiast voor:

‘Zal ik het jullie meteen leren?’

‘Nou!’ Lootje sprong op.

‘Meteen dan maar.’

En terwijl Rozijntje, als vrouw, zwijgend er bij bleef zitten, begon het laajn-onderwijs aan Jack en dan meteen maar aan Lootje.

Het was hartverscheurend.

Mo kende de toontekens en wilde ze ook wel zingen naar zijn beste weten, maar omdat hij het geluk had geen muzikles te hoeven hebben, omdat hij niet zingen kon, klonk het allemaal een beetje eigenaardig.

Jack waagde de opmerking:

‘In Sjoel klinkt het toch wat anders.’

Waarop Mo meteen naar waarheid getuigde, dat de gazzen ook een andere stem had. Dan leek het direct anders. En Jack geloofde het grif.

Toen kwam het gewichtige ogenblik, dat Jack moest nazingen wat Mo voorzong.

Jack deed het plichtsgetrouw en nauwkeurig, voorzover moge-

lijk, maar toen Mo uit Jacks mond de verfromfaaide melodie hoorde, voelde hij toch wel, dat het zó niet zijn moest.

‘Fout!’ zei hij streng en deed het weer over.

‘Nou doe je het anders,’ zei Jack.

‘Och, niet waar, jong!’ antwoordde Mo verontwaardigd.

Toen kwam Rozijntje als scheidsrechter er tussen:

‘Ze kon wel horen, dat Mo kon laajnen, maar hij kon zeker niet zo heel best zingen, hè?’

‘Ja, dat was het,’ stemde Mo tevreden toe. Niet kunnen zingen was lang zo’n schande niet als niet kunnen laajnen. En zijn sympathie voor Rozijntje groeide aanmerkelijk door deze oplossing.

Het bleef nu verder maar bij voordoen. Een volgende keer kon Jack dan eens proberen of hij het leren kon. Wie weet of Mo hem niet voor zijn barmitswo kon klaarmaken.

‘Ja, maar,’ opperde Jack, ‘als je toch niet goed zingen kunt?’

‘O,’ Mo had al weer een oplossing bij de hand, ‘dan leer je de toontekens van mij en tegen het eind zingt Roza het je wel even voor, hè? Roza kan toch zeker wel zingen?’

Een plotselinge, onverklaarbare kleur trok over Rozijntjes gezicht. Wie praatte daar van Jacks barmitswo alsof zij er dan nog zijn zou, alsof zij het hem dan voor kon zingen?

‘Ja!’ riep Jack. ‘Vind je dat goed?’ En zachtjes: ‘Rozijntje?’

Rozijntje drukte de rug van haar hand tegen haar wang om die kleur maar terug te duwen. Maar hij wou niet terug.

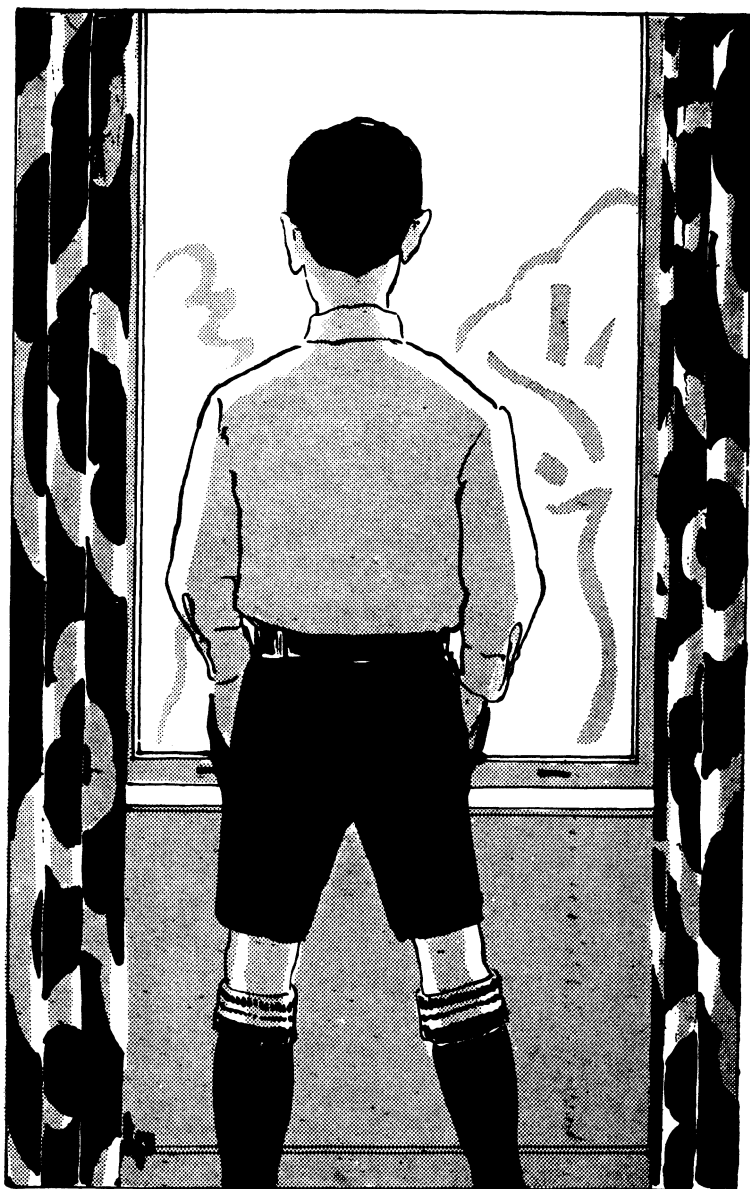
‘Wat is er?’ vroeg Jack. En Rozijntje zei met een vreemde stem, waar Mo en Lootje bij waren – en ze had altijd gedacht het aan Jack alleen te zeggen voor een ander het wist:

‘Als je barmitswo bent, Jack, dan ben ik hier niet meer.’

Jack deed een sprong naar voren.

‘Waarom niet? Hoe weet je dat? Dat kun je nu toch nog niet weten?’

‘Dan ben ik hier niet meer,’ ging Rozijntje verder. ‘Dan ben ik bij

Jupie en vader, want vader mist me zo.'

Ze kon niet helemaal tegenhouden , dat er trots doorklonk in haar stem, toen ze die laatste woorden zei.

Jack was heel wit geworden.

'En ik dan?' fluisterde hij.

Toen zag Rozijntje opeens die drie jongetjes samen vóór zich en het flitste door haar heen, dat alles minder moeilijk was, nu Mo er bij was. Mo met zijn steile kuif, zijn zomersproeten, zijn dikke bril en zijn te lange polsen uit de te korte mouwen van zijn matrozenpak.

'Jij?' herhaalde ze in gedachten en ze greep Jacks twee jongensvuisten. 'Je hebt Mo nu toch!'

'Ja!' kwam juichend en verlossend Lootjes stem ertussen. 'Daar heeft ze gelijk in. Fijn, zeg, Mo, dat we jou nu hebben!'

Er drupte een traan langs Jacks neus, en hij rukte om een vuist vrij te krijgen om die traan weg te vegen.

Maar Rozijntje liet niet los.

'Als vader me zo mist, moet ik er toch heen,' zei ze half smekend.

't Is toch gemeen van je,' zei Jack. En toen liet Rozijntje zijn beide vuisten los.

O, wat had ze gehoopt, zonder dat ze het wist, dat Mo in Jacks hart zo'n plaats zou innemen, dat hij haar niet missen zou. Maar misschien toch! Misschien toch! Als het eerste ogenblik voorbij was...

Jack had zich langzaam omgedraaid. Zijn zakdoek kon hij niet vinden. En wijdbeens, met de handen in de broekzakken stond hij, met de rug naar Rozijntje toe, naar buiten te kijken.

Rozijntje wist niet of ze naar hem toe durfde gaan.

Ze kon hem in ieder geval een zakdoek geven. Dat zou misschien de vriendschap een beetje herstellen.

Haar eigen zakdoek maar gauw even?

Ze grabbelde onhandig in haar tas, keek onder de hand naar de

mokkende schouders van Jack.

En op dat ogenblik, toen ze haar zakdoek nog niet gevonden had, veegde Mo opeens met zijn zakdoek, die eigenlijk meer op een poetslap leek, over Jacks gezicht.

‘Nou zeg,’ gromde hij, ‘zo erg is het niet. Als ik het je niet vóór kan zingen, dan wil mijn grote broer het wel doen, hoor!’

Toen lachte Jack.

HOOFDSTUK XXI

Terug

Jacks moeder had het erg, erg jammer gevonden, toen ze het zei. Maar een beetje begrepen had ze het wel.

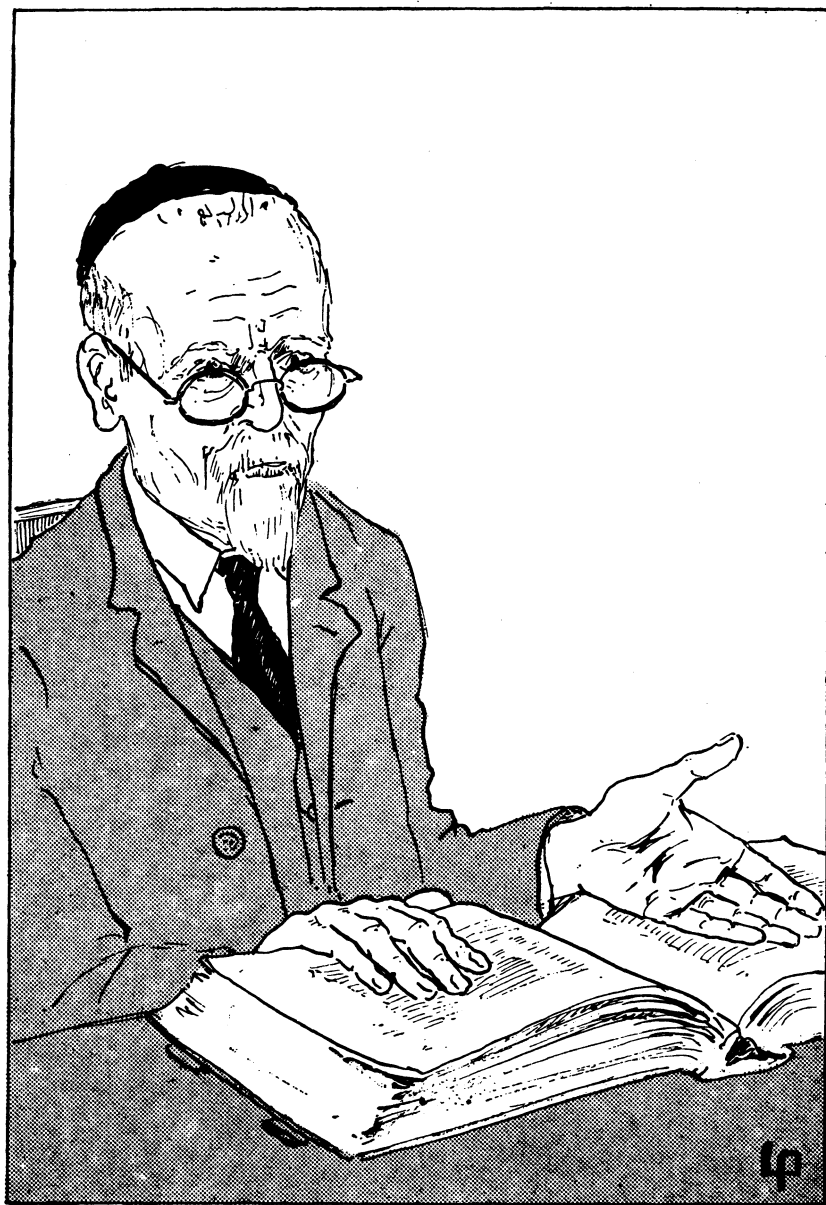
Jack was zo veel veranderd in de tijd dat Roza er was, zei ze, en ze was zo bang, dat hij weer zo worden zou als vroeger, als Roza weer weg was. Maar toen had Rozijntje de moed gekregen – hoe, dat begreep ze zelf niet – om mevrouw uit te leggen, dat dat helemaal niet veranderen zou en hoe het kwam, dat hij vroeger zo anders was. En het wonderlijkste van alles was, dat Rozijntje helemaal vergat hoeveel jonger ze was dan mevrouw en dat mevrouw zat te luisteren met spanning in 't gezicht en soms zachtjes knikte, dat ze het begreep.

En toen was het allerwonderlijkste, toen Rozijntje gezegd had, dat ze zo blij was met Mo en dat het daardoor lang zo moeilijk niet was voor haar om van de jongens weg te gaan, dat mevrouw, diezelfde mevrouw met de prachtig gegolfde haren en de fijne, blanke handen, met het beeldige japonnetje, dat diezelfde mevrouw toen ineens een kus gegeven had op Rozijntjes frisse blozen-de wang.

Rozijntje was er erg ontdaan van en merkte nu pas hoe ze daar als een ouder mens had zitten praten. Ze wou wel weglopen uit de kamer en toch was ze zo verschrikkelijk blij.

‘Dank U,’ zei ze dwaas en onhandig. En toen moest mevrouw ineens lachen om dat woord van Rozijntje. En toen was alles gelukkig weer gewoon.

Maar dat éne ogenblik met mevrouw maakte het weggaan voor Rozijntje veel en veel moeilijker. Al was Jack al lang niet boos meer en al nam Mo beetje bij beetje bezit van het hele leventje van beide jongens.

Niemand anders dan tante Saar wist het.

En tante Saar had in kleine, opgevouwen briefjes met dure eden moeten beloven, dat ook niemand anders er iets van weten mocht.

Wanneer ze komen zou, en hoe, en waar ze het eerst heen zou gaan voordat ze bij vader thuis belandde, dat alles wist tante Saar en ze hield het plichtsgetrouw geheim.

En zo kwam het, dat niemand anders dan Rozijntje zelf en tante Saar wisten, waarom op het kaartje aan Rozijntjes fiets de naam stond van het dorp, waar haar oude Joodse meester woonde.

En zo kwam het, dat niemand daar aan het station haar verwelkomde, dat ze moederziel alleen haar fiets in ontvangst nam en het kleine eindje naar meneers huisje in alle eenzaamheid fietste.

Vreemd. Ze was wel eens veel eenzamer geweest tussen veel mensen.

Nu straalden haar ogen alsof ze denken moest aan iets heel moois.

Toen ze binnenkwam, zat meneer met een dik, groot, Joods boek voor zich en op de canapé, diep weggedommeld in het dikke kussen lag mevrouw.

Meneer keek op en Rozijntje, de deurknop nog in de hand, legde een vinger tegen de lippen, dat hij stil moest zijn en mevrouw moest laten slapen.

Ze ging op haar oude plaatsje zitten tegenover meneer en over het dikke boek heen vroeg hij fluisterend:

‘Er scheelt toch niets aan? Hoe kom je ineens hier?’

Ze lachte zo blij en stralend, dat ze niet behoefde te zeggen, dat er niets aan scheelde. En fluisterend over het dikke boek heen zei ze:

‘Ik ben gekomen, hierheen gekomen uit de grote stad. Ik ga niet meer terug.’

En toen meneer vragend zijn wenkbrauwen optrok, ging ze verder:

‘Weet U nog, dat ik hier kwam om raad en U kon me geen raad geven?’

Hij knikte.

‘Toen ik wegreed, wist ik toch wat ik doen moest. Ik moest bij vader zijn en ik moest nog iets anders doen, omdat anders diezelfde leegte van vroeger terug zou komen.’

‘En?’ vroeg meneer.

‘En toen wist ik, dat dat andere hier in huis op me wachtte.’

Meneer stond op en leunde met zijn oude, dorre handen op de rand van de tafel.

‘Wat bedoel je?’ vroeg hij, nog fluisterend.

Toen zei Rozijntje langzaam:

‘Ik wist ineens, dat dit het zijn moest: dat ik overdag voor u en mevrouw zou zorgen en ’s avonds bij vader zijn... omdat hij me zo miste...’

Meneers lippen beefden alsof hij iets zeggen wou, maar het kwam niet.

Hij veegde ijverig zijn brilleglazen schoon en weer bewogen zich zijn lippen.

Toen, eindelijk kwamen de woorden:

‘Hoe heb je dat geweten, Rozijntje, hoe erg het hier was? Van die éne keer, dat je hier kwam kijken?’ Hij wachtte even. ‘Ik zie je nog komen,’ zei hij in zichzelf, ‘als meisje met twee lange vlechten. Weet je nog? Toen kwam je op een avond en je had zo’n groot verdriet en je wist niet wat je doen moest. Weet je het nog?’

Rozijntje knikte. Ze wist het nog. O, ze wist alles nog! Hoe zou ze iets kunnen vergeten van wat deze twee oude mensen voor haar geweest waren in die tijden, die zo bitter moeilijk waren?

‘Toen had je vader gezegd,’ ging meneer verder, ‘dat je niet meer hier mocht komen, dat je thuis diende te blijven. Ik wou toen niet zeggen hoe erg ik het vond, maar het was erg... het was heel erg...’

Rozijntje wist alles nog.

‘En toen hebben we samen die sjier hamangalous gelezen en daar stond het in...’ Rozijntje vulde het aan:

‘Daar stond in: meiajin jowou ngezrie?’

En toen hebben we het vertaald: weet U nog? Waar zal mijn hulp vandaan komen? En toen zei U, dat ik dat nooit vergeten mocht: dat mijn hulp van God kwam. Daar heb ik later zo dikwijls aan gedacht. Dat heeft me later zo dikwijls geholpen.’

‘Ja,’ knikte meneer. ‘En de laatste tijd, toen de vrouw zich niet helpen kon en ik kon haar niet helpen en we waren maar zo alleen en we voelden ons zo oud, toen heb ik wel eens gevraagd: meiajin jowou ngezrie? En toen kon ik het antwoord wel eens niet vinden.’

Hij legde zijn hand open op het boek. ‘Valt je dat niet tegen van zo’n oude meester, die altijd net gedaan heeft of hij het antwoord wel wist?’

Rozijntje keek hem aan met wijd open ogen. Ze kon niet antwoorden. Als hij nu maar ophield met zichzelf klein te maken tegenover haar! Als hij nu maar weer haar meester werd en niet over zichzelf praatte. Want ze schaamde zich zo, dat hij dat deed tegen haar!

‘Ik heb het antwoord niet geweten,’ ging hij verder. ‘Ik vergat het antwoord. Maar nu jij binnen bent gekomen en dat gezegd hebt... dat je ons helpen wilt, iedere dag, nu weet ik het antwoord weer. Nu... nu...’ Hij veegde weer zijn brilleglazen af en sprak niet verder, kon niet verder spreken. En Rozijntje schaamde zich zo vreselijk.

Met een gebroken zuchtje werd mevrouw wakker.

Het was Rozijntje opeens of ze nu maar weg moest lopen. Of ze haar boodschap niet nog eens zeggen kon, tegen mevrouw ook.

Ze stond op en ging ijverig de bloempotjes bekijken.

‘Wie was daar?’ hoorde ze mevrouw vragen. En ze zag meneer langzaam naar de canapé sloffen en hoorde een mompelen van twee oude stemmen, die niet helemaal meer fluisteren konden.

En weer dacht Rozijntje, dat ze nu maar weg moest lopen en

daarom drukte ze haar voorhoofd maar tegen de kleine ruitjes. Misschien dat die ruitjes wel weg wilden gaan en haar doorlaten, dat ze op straat kwam en hard weg kon fietsen, omdat ze zich zo schaamde voor die meester, die verteld had van zichzelf.

Toen hoorde ze mevrouws stem, wankel en gesleten:

‘Kom eens hier, kind!’

Met een paar stappen was ze bij de canapé, bukte ze zich over het oude vrouwtje heen. Twee koude, gerimpelde handen streken over haar wangen heen en de oude lippen prevelden:

‘Rozijntje.’

VERKLARENDE WOORDENLIJST

arbang-kanfous: een vierhoekig kleed met ‘schouwdraden’ dat orthodoxe jongens en mannen onder de bovenkleding dragen

barmitswo: zoon van het gebod, d.w.z. verplicht tot het vervullen der geboden; een jongen wordt barmitswo bij het bereiken van de dertienjarige leeftijd

bensjen: het dankgebed na de (brood)maaltijd

gesjiewes: een goed mens

Jomtov: feestdag

kichelich: een speciaal soort gebak, dat op Poeriem wordt gegeten. Ook wel Hamansoren genoemd (Haman wilde het joodse volk doen vernietigen ten tijde van de regering van de Perzische koning Achasjwerosj. Dit verhaal staat opgetekend in de Rol van Esther en wordt op het Poeriemfeest voorgelezen)

kidoesj: gebed ter inwijding van Sjabbat en feestdagen

kosjer maken: vlees kosjer maken, d.w.z. in water zetten en daarna inzouten om het bloed te laten uittrekken

laajnen: volgens bepaalde toontekens zingend voorlezen van tekstafdelingen uit de Vijf Boeken Mozes (de Torah)

mah nisjtannoh: aanhef van het tweede fragment uit de haggada (het verhaal over de uittocht uit Egypte) waarin bij voorkeur door een kind vragen over de Seidermaaltijd (het gehele gebeuren ter herinnering aan de uittocht) worden gesteld

mangaseir: tiende geven, d.w.z. het tiende deel van het inkomen aan liefdadige doelen besteden

mongouz tsoer: eerste woorden van een lied dat wordt gezongen na het ontsteken van de kaarsen op het Inwijdingsfeest (Chanoeka); deze kaarsen worden op acht opeenvolgende avonden aangestoken – iedere avond één kaars méér; ook wel de menora (achtarmige kandelaar) aansteken genoemd

onbesjrieje: niet te veel geroemd; ongeveer in de betekenis van

'afkloppen'

oren: bidden

Pesach: feest ter herinnering aan de uittocht van Egypte

Poeriem: feest ter herinnering aan de redding van de joden van de dreigende vervolging, die Haman beoogde (zie hierboven)

Seider: de avond – in landen buiten Israël twee avonden – waarop verhaald wordt van de uittocht uit Egypte

sjier hamangalous: aanvangswoorden van psalm 126, die op Sjabbat en feestdagen na de maaltijd wordt gezongen

sjoel: synagoge

tefillo: gebedenboek

zemierous: gezangen, liederen, speciaal de liederen gezongen tijdens de sjabbatmaaltijden